

เอกสารวิชาการ
เรื่องที่ ๑

การฟ้องคดีแพ่งเรียกค่าเช่าบ้านที่ได้รับไปโดยไม่มีสิทธิคืน
ศึกษากรณี คดีหมายเลขดำที่ ๒๒๐/๒๕๖๑ หมายเลขแดงที่ ๒๗๐๗/๒๕๖๑

โดย

นายประสิทธิ์ เกษตะระ

เลขทะเบียนวิชาการที่
สถานที่ดำเนินการ
ระยะเวลาดำเนินการ
การเผยแพร่

สำนักกฎหมาย
๒๕๖๒
สำนักกฎหมาย กรมปศุสัตว์
<http://legal.dld.go.th>
ผลงานวิชาการ (KM)

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่อง การฟ้องคดีแพ่งเรียกค่าเช่าบ้านที่ได้รับไปโดยไม่มีสิทธิคืน คดีหมายเลขดำที่ ๒๒๐/๒๕๖๑ คดีหมายเลขแดงที่ ๒๗๐๗/๒๕๖๑

โดย นายประสิทธิ์ เกษตะระ
กลุ่มคดีทั่วไปและนิติกรรมสัญญา
กรมปศุสัตว์
ขอประเมินเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง
กลุ่มคดีทั่วไปและนิติกรรมสัญญา
กรมปศุสัตว์
ปี พ.ศ. ๒๕๖๓

ตำแหน่ง นิติกรชำนาญการ
สำนักกฎหมาย
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
นิติกรชำนาญการพิเศษ
สำนักกฎหมาย
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

นาย ส. เป็นข้าราชการในหน่วยงานของกรมปศุสัตว์ ปฏิบัติงาน ณ สำนักตรวจสอบคุณภาพสินค้าปศุสัตว์ จังหวัดปทุมธานี ต่อได้มีหนังสือขอย้ายไปประจำสำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ จังหวัดขอนแก่น ในใบคำขอย้าย นาย ส.แสดงความประสงค์ขอเบิกค่าขนย้ายและขอเบิกค่าเช่าบ้าน ต่อมากรมปศุสัตว์ มีคำสั่งย้าย นาย ส. จากสำนักตรวจสอบคุณภาพสินค้าปศุสัตว์จังหวัดปทุมธานี ไปปฏิบัติหน้าที่ ณ สำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ จังหวัดขอนแก่น ตามประสงค์ของ นาย ส. จึงขอเบิกค่าเช่าบ้านจากสำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ ตั้งแต่เดือนธันวาคม ๒๕๕๗ เป็นต้นมา ต่อมา กลุ่มตรวจสอบภายในของโจทก์ตรวจสอบแล้ว พบว่า นาย ส. เบิกค่าเช่าบ้านโดยไม่มีสิทธิเบิกได้ สำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ จึงมีคำสั่งเพิกถอนคำสั่งอนุมัติค่าเช่าบ้านและเรียกคืนค่าเช่าที่ได้รับไปทั้งหมด เมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ โดยแจ้งคำสั่งพร้อมให้คืนเงินภายใน ๓๐ วัน นาย ส. ทราบคำสั่งวันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๕๓ แต่ไม่นำเงินค่าเช่าบ้านมาคืน พร้อมกับเพิกถอนคำสั่งเรียกค่าเช่าบ้านต่อศาลปกครอง ต่อมาศาลปกครองได้วินิจฉัยแล้ว จึงมีคำสั่งยกคำฟ้อง นาย ส. อุทธรณ์คำสั่งต่อศาลปกครองสูงสุด ซึ่งศาลปกครองสูงสุดเห็นด้วยตามศาลปกครองชั้นต้นว่าคำสั่งเพิกถอนคำสั่งอนุมัติค่าเช่าบ้านและเรียกคืนค่าเช่าที่ได้รับไปทั้งหมด ไม่ใช่คำสั่งทางปกครอง แต่เพียงหนังสือทวงถามให้นาย ส. นำเงินค่าเช่าบ้านที่รับไปโดยไม่มีสิทธิคืน เป็นทวงถามหนี้ทั่วไป การจะใช้สิทธิเรียกร้องต้องไปว่ากล่าวกันในศาลยุติธรรม ศาลชั้นต้นวินิจฉัยและมีคำพิพากษาว่าโจทก์ (กรมปศุสัตว์) ในฐานะเจ้าของทรัพย์สินย่อมมีสิทธิเรียกทรัพย์สินคืนได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๓๖ ให้จำเลย (เจ้าหน้าที่) คืนค่าเช่าบ้านที่รับไปโดยไม่มีสิทธิพร้อมดอกเบี้ยให้โจทก์ต่อไป ต่อมาจำเลยอุทธรณ์ และศาลอุทธรณ์วินิจฉัยและมีคำพิพากษากลับเป็นว่าคดีนี้เป็นกรณีลามิควรรได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๔๐๖ เมื่อโจทก์ฟ้องคดีเกินกว่า ๑ ปี คดีขาดอายุความ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๑๙ โจทก์จึงยื่นฎีกาพร้อมกับยื่นคำขออนุญาตฎีกา ศาลฎีกาแผนกคดีคำสั่งคำร้องและขออนุญาตฎีกา ตามข้อกำหนดประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการอนุญาตฎีกาในคดีแพ่ง พ.๒๕๕๘ ศาลฎีกา

ตรวจสอบจำนวนประชุมปรึกษาแล้ว เห็นว่า ฎีกาของโจทก์เป็นปัญหาสำคัญที่ศาลฎีกา ควรวินิจฉัย
ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา ๒๔๙ จึงมีคำสั่งอนุญาตให้โจทก์ฎีกาและรับฎีกา
ของโจทก์ไว้พิจารณา

ผู้ขอรับการประเมิน

มกราคม ๒๕๖๓

คำนำ

เอกสารวิชาการฉบับนี้จะกล่าวถึง กระบวนการเกิดข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานราชการกับเจ้าหน้าที่ในสังกัดซึ่งเบิกเงินค่าเช่าบ้านเป็นเวลาหลายเดือน ต่อมา หน่วยงานต้นสังกัดตรวจพบว่าเป็นการเบิกเงินค่าเช่าบ้านไปโดยไม่ถูกต้องตามระเบียบแบบแผนของทางราชการ จึงมีหนังสือทวงถามเจ้าหน้าที่คนดังกล่าวแต่ได้รับการปฏิเสธ และเจ้าหน้าที่ดังกล่าวได้ร้องขอไปยังศาลปกครองขอเพิกถอนคำสั่งทางปกครอง ที่ให้ยกเลิกการเบิกค่าเช่าบ้าน ศาลปกครองได้วินิจฉัยว่าคำสั่งดังกล่าวไม่ใช่คำสั่งทางปกครอง ไม่อยู่ในอำนาจพิจารณาของศาลปกครองที่จะวินิจฉัยชี้ขาด กรมปศุสัตว์จึงมีหนังสือทวงถามเรียกเงินคืน จากเจ้าหน้าที่คนดังกล่าวแต่ได้รับการปฏิเสธอีก จึงนำคดีไปฟ้องต่อศาลแขวงขอนแก่นที่มีเขตอำนาจ เพราะเจ้าหน้าที่คนดังกล่าวมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดขอนแก่น โดยศาลชั้นต้นวินิจฉัยและมีคำพิพากษาว่าโจทก์ (กรมปศุสัตว์) ในฐานะเจ้าของทรัพย์สินย่อมมีสิทธิเรียกทรัพย์สินได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๓๖ ให้จำเลย (เจ้าหน้าที่) คืนค่าเช่าบ้านที่รับไปโดยไม่มีสิทธิพร้อมดอกเบี้ยให้โจทก์ต่อไป ต่อมาจำเลยอุทธรณ์ และศาลอุทธรณ์วินิจฉัยและมีคำพิพากษากลับเป็นว่าคดีนี้เป็นกรณีลามิควรรได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา มาตรา ๔๐๖ เมื่อโจทก์ฟ้องคดีเกินกว่า ๑ ปี คดีขาดอายุความ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๔๑๙ โจทก์จึงยื่นฎีกาพร้อมกับยื่นคำขออนุญาตฎีกา ศาลฎีกาแผนกคดีคำสั่งคำร้องและขออนุญาตฎีกา ตามข้อกำหนดที่ประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการอนุญาตฎีกาในคดีแพ่ง พ.๒๕๕๕ ศาลฎีกา เห็นว่า ฎีกาของโจทก์เป็นปัญหาสำคัญที่ศาลฎีกาควรวินิจฉัย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา ๒๔๙ จึงมีคำสั่งอนุญาตให้โจทก์ฎีกา และรับฎีกาของโจทก์ไว้พิจารณาต่อไป

หวังว่าจะเกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานตลอดจนเป็นการให้ความรู้ในเรื่องดังกล่าวแก่เจ้าหน้าที่ผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการเบิกจ่ายเงินค่าเช่าบ้านข้าราชการได้

ผู้ขอรับการประเมิน

มกราคม ๒๕๖๒

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	(ก)
คำนำ.....	(ค)
สารบัญ.....	(ง)
บทที่	
๑. บทนำ.....	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	๑
๑.๑.๑ ความเป็นมา.....	๑
๑.๑.๒ ความสำคัญของปัญหา.....	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	๒
๑.๓ ขอบเขตของการศึกษา.....	๒
๑.๔ วิธีการศึกษา.....	๒
๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	๓
๒. แนวคิด ทฤษฎีและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง.....	๔
๒.๑ พระราชกฤษฎีกาค่าเช่าบ้านข้าราชการ พ.ศ.๒๕๒๗ และที่แก้ไขเพิ่มเติม.....	๔
๒.๑.๑ การได้มาซึ่งสิทธิค่าเช่าบ้านข้าราชการ.....	๔
๒.๑.๒ ผู้มีสิทธิเบิกค่าเช่าบ้าน.....	๔
๒.๑.๓ การเริ่มต้นได้สิทธิ.....	๖
๒.๑.๔ ประเภทของการเบิก.....	๖
๒.๑.๕ หลักฐานการยื่นขอเบิก.....	๖
๒.๑.๖ ขั้นตอนการขอเบิกค่าเช่าบ้าน.....	๗
๒.๑.๗ แนวทางการจัดบ้านพัก.....	๗
๒.๑.๘ การกำหนดประเภทบ้านพักและสิทธิการเช่าอยู่อาศัย.....	๘
๒.๒ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์.....	๘
๒.๒.๑ บรรพ ๑ หลักทั่วไป ข้อความเบื้องต้น.....	๘
๒.๒.๒ บรรพ ๒ หนี้ หมวด ๒ ผลแห่งหนี้ ส่วนที่ ๑ การไม่ชำระหนี้.....	๑๒
๒.๒.๓ บรรพ ๓ ทรัพย์สิน ลักษณะ ๒ กรรมสิทธิ์.....	๑๓
๒.๓ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง.....	๑๔
๒.๔ ข้อกำหนดประธานศาลฎีกาว่าด้วยการอนุญาตฎีกาในคดีแพ่ง พ.ศ.๒๕๕๘.....	๒๐
๒.๔.๑ ความเป็นมา.....	๒๐
๒.๔.๒ การขออนุญาตฎีกา.....	๒๐
๒.๔.๓ การรับและวินิจฉัยคำร้อง.....	๒๒
๒.๕ คู่มือการส่งเรื่องให้พนักงานฟ้องคดีแพ่ง.....	๒๓
๒.๕.๑ หลักการและเหตุผล.....	๒๓

๒.๕.๒	วิธีการส่งเรื่อง.....	๒๓
๒.๕.๕	การพิจารณาว่าจะส่งเรื่องไปยังสำนักงานอัยการใด.....	๒๔
๒.๕.๖	เอกสารที่ต้องจัดทำสำหรับคดีทุกเรื่อง.....	๒๔
๒.๖	กฎหมายปกครอง.....	๒๕
๒.๖.๑	พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง.....	๒๕
บทที่ ๓	การฟ้องคดีแพ่งเรียกค่าเช่าบ้านที่ได้รับไปโดยไม่มีสิทธิคืน.....	๔๓
๓.๑	ความเป็นมา.....	๔๓
๓.๒	การดำเนินในศาลชั้นต้น.....	๔๓
๓.๓	การดำเนินในชั้นศาลอุทธรณ์.....	๔๔
๓.๔	ความเห็นอัยการผู้รับผิดชอบสำนวน.....	๔๕
๓.๕	ความเห็นของกรมปศุสัตว์.....	๔๕
๓.๖	ผลการพิจารณาการขออนุญาตมีภาคี.....	๔๙
๓.๗	แนวคำพิพากษาที่อ้างอิงในการต่อสู้.....	๕๐
๔.	บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	๕๑
๔.๑	บทสรุป.....	๕๑
๔.๒	ข้อเสนอแนะ.....	๕๒
บรรณานุกรม		๕๓
ภาคผนวก		๕๕

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ผลงานวิชาการเรื่องนี้ เป็นการนำเอาผลการปฏิบัติในความรับผิดชอบตามอำนาจหน้าที่ของผู้ขอรับการประเมิน เรื่อง การฟ้องคดีแพ่งเรียกค่าเช่าบ้านที่ได้รับไปโดยไม่มีสิทธิคืนศึกษากรณีคดีหมายเลขคำ ที่ ๒๒๐/๒๕๖๑ หมายเลขแดงที่ ๒๗๐๗/๒๕๖๑ มานำเสนอ

๑.๑.๑ ความเป็นมา

สืบเนื่องจากข้อพิพาทระหว่างกรมปศุสัตว์ กับเจ้าหน้าที่ในสังกัดซึ่งได้ขอเบิกเงินและได้รับเงินค่าเช่าบ้านไปตามที่ขอเบิกเป็นระยะเวลาหลายเดือน แต่ต่อมากรมปศุสัตว์ตรวจสอบพบว่าการได้รับเงินค่าบ้านข้าราชการดังกล่าวนั้นเป็นการได้รับไปโดยไม่มีสิทธิตามพระราชกฤษฎีกาเช่าบ้านข้าราชการ พ.ศ.๒๕๒๗ และที่แก้ไขเพิ่มเติม จึงมีคำสั่งเพิกถอนคำสั่งอนุมัติให้เบิกค่าเช่าบ้านข้าราชการ และแจ้งให้นำเงินค่าเช่าบ้านคืนเต็มตามจำนวนที่เบิกไปแต่ได้รับการปฏิเสธ โดยเจ้าหน้าที่คนดังกล่าวอ้างว่าตนมีสิทธิได้รับเงินค่าเช่าบ้านอย่างถูกต้องตามกฎหมาย และเจ้าหน้าที่ดังกล่าวได้ฟ้องคดีต่อศาลปกครองขอเพิกถอนคำสั่งเพิกถอนคำสั่งอนุมัติให้เบิกค่าเช่าบ้านข้าราชการ และคำสั่งเรียกค่าเช่าบ้านที่รับโดยไม่มีสิทธิ ต่อมา ศาลปกครองได้วินิจฉัยในประเด็น และมีคำพิพากษาว่าคำสั่งอนุมัติให้เบิกค่าเช่าบ้านข้าราชการเป็นคำสั่งทางปกครองและชอบด้วยกฎหมายแล้ว และอีกประเด็นหนึ่งวินิจฉัยว่าคำสั่งที่เรียกใช้เงินค่าเช่าบ้านคืนเป็นเพียงการทวงถามให้นำค่าเช่ามาคืนไม่อยู่ในอำนาจพิจารณาของศาลปกครองที่จะวินิจฉัยชี้ขาด จึงยกคำฟ้อง

๑.๑.๒ ความสำคัญของปัญหา

กรมปศุสัตว์ได้มีทวงถามอีกครั้งแต่ก็ได้รับการปฏิเสธ ในที่สุดกรมปศุสัตว์สั่งการให้สำนักกฎหมาย (กลุ่มคดีทั่วไปและนิติกรรมสัญญา) ส่งเรื่องไปยังสำนักงานอัยการคดีศาลแขวงขอนแก่น เพื่อฟ้องเป็นคดีแพ่งต่อศาลแขวงขอนแก่น โดยตั้งรูปเรื่องว่ากรมปศุสัตว์เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในเงินค่าเช่าบ้าน ในฐานะเจ้าของกรรมสิทธิ์ย่อมมีสิทธิเรียกคืน (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๓๖) ต่อมา ศาลแขวงขอนแก่นได้วินิจฉัยและมีคำพิพากษาว่าโจทก์ (กรมปศุสัตว์) ในฐานะเจ้าของทรัพย์สินย่อมมีสิทธิเรียกทรัพย์สินได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๓๖ พิพากษาให้จำเลยคืนค่าเช่าบ้านที่รับไปโดยไม่มีสิทธิพร้อมดอกเบี้ยให้โจทก์ต่อไป ต่อมา จำเลยอุทธรณ์ภาค ๓ โจทก์อ้างว่าตนได้รับค่าบ้านมาโดยสุจริตจึงเป็นลาภมิควรได้ (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๐๖) โจทก์ฟ้องคดีเกินกว่า ๑ ปี คดีโจทก์จึงขาดอายุความ (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๑๙) และศาลอุทธรณ์ภาค ๓วินิจฉัยและมีคำพิพากษากลับเป็นว่าคดีนี้เป็นกรณีลาภมิควรได้ เมื่อโจทก์ฟ้องคดีเกินกว่า ๑ ปี คดีขาดอายุความ ให้ยกฟ้อง กรมปศุสัตว์ โจทก์จึงยื่นฎีกาพร้อมสรุปข้อเท็จจริงเหตุผลทางกฎหมายว่าจำเลยไม่สุจริตมาตั้งแต่ต้น ปรากฏรายละเอียดอย่างชัดเจนในคำพิพากษาของศาลปกครองสูงสุด และทางนำสืบของศาลแขวงขอนแก่น จึงยื่นคำขออนุญาตฎีกา ต่อมา ศาลฎีกาแผนกคดีคำสั่งคำร้องและขออนุญาตฎีกา ในศาลฎีกาตรวจสอบจำนวนประชุมปรึกษาแล้ว เห็นว่า ฎีกา

ของโจทก์เป็นปัญหาสำคัญที่ศาลฎีกาควรวินิจฉัยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา ๒๔๙ จึงมีคำสั่งอนุญาตให้โจทก์ฎีกาและรับฎีกาของโจทก์ไว้พิจารณา

กล่าวโดยสรุป กรมปศุสัตว์ในฐานะเจ้าของทรัพย์สินจะใช้สิทธิเรียกทรัพย์สินได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๓๖ ให้จำเลย (เจ้าหน้าที่) คืนค่าเช่าบ้านที่รับไปโดยไม่มีสิทธิพร้อมดอกเบี้ยให้โจทก์ได้หรือไม่ ซึ่งเห็นว่าอาจนำมาเป็นบรรทัดฐานการปฏิบัติงาน และนำมาเป็นศึกษาต่อไป ทั้งนี้ได้อ้างอิงหลักกฎหมายไว้ผลงานวิชาการนี้

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการศึกษา

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาหลักการหรือทฤษฎีทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องในกรณีการเรียกทรัพย์สินในฐานะลาภมิควรควรได้ เปรียบเทียบกับกรณีเจ้าของทรัพย์สินใช้สิทธิเรียกทรัพย์สิน

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาถึงข้อเท็จจริงในคดีนี้ว่าพบข้อบกพร่องอย่างไร โดยมีประเด็นที่น่าสนใจที่สมควรนำมาศึกษารวบรวมไว้ในเนื้อหา เทียบเคียงคำพิพากษาศาลฎีกาที่วินิจฉัยไว้ในแนวเดียวกัน

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาถึงความแตกต่างระหว่างการใช้สิทธิเรียกร้องทางแพ่ง และการใช้สิทธิในทางปกครองมีความแตกต่างกันอย่างไร โดยนำคดีนี้มาเป็นกรณีศึกษา และเป็นการยกระดับบรรทัดฐานในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว ให้มีการปฏิบัติงานอย่างถูกต้องมีประสิทธิภาพ

๑.๓ ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาผลงานวิชาการเรื่องนี้ ได้กำหนดขอบเขตการศึกษาวิจัย โดยการศึกษาเริ่มตั้งแต่ความเป็นมา ข้อเท็จจริงของเรื่องราวที่เกิดขึ้น ความสำคัญของปัญหา บทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้อง หลักการสำคัญในการดำเนินคดีแพ่ง ข้อกำหนด ข้อบังคับกฎเกณฑ์ของศาลฎีกา ระเบียบแนวทางปฏิบัติของทางราชการ ประเด็นปัญหาที่ทำให้ต้องเข้าสู่ระบบการพิจารณาของศาล เป็นต้น

๑.๔ วิธีการศึกษา

การศึกษาเอกสารวิชาการเรื่องนี้ ใช้วิธีการศึกษาโดยการสรุปผลจากการดำเนินงานของผู้ขอประเมินตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงขั้นตอนการอนุญาตฎีกา จนถึงชั้นศาลฎีกาอนุญาตและรับฎีกาไว้พิจารณา โดยวิธีการศึกษาจะเป็นบรรยายและอธิบายเหตุประกอบเรื่องจากการผลของคำพิพากษาของศาลชั้นต้น ชั้นอุทธรณ์ เหตุที่ศาลฎีกามีคำสั่งอนุญาตและรับฎีกาโจทก์ไว้พิจารณา แล้วนำมาวิเคราะห์ทั้งข้อเท็จจริง ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยเป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ประกอบการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ได้แก่ ประมวลกฎหมาย ตำรา หนังสือ คู่มือและความเห็นในบทความทางวิชาการจากวารสาร และสื่อสิ่งพิมพ์ทั้งในและต่างประเทศ ศึกษาจาก

วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ ของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เอกสารอัดสำเนา เอกสารเผยแพร่ของส่วนราชการ หรือภาคเอกชน ศึกษาจากข้อเท็จจริงในคดีที่เกิดขึ้น ค้นคว้าข้อมูลจากเครื่องมือสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ ศึกษาเปรียบตามบทกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พระราชกฤษฎีกาค่าเช่าบ้านราชการ พ.ศ.๒๕๒๗ แก้เพิ่มเติมโดยพระราชกฤษฎีกาค่าเช่าบ้านราชการ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ.๒๕๔๑ ข้อกำหนดประธานศาลฎีกาว่าด้วยการอนุญาตฎีกาในคดีแพ่ง พ.ศ.๒๕๕๘ ฯลฯ แล้วนำผลจากการศึกษา มาวิเคราะห์ ประมวลผล เรียบเรียงประกอบกันจนเป็นเนื้อหาของเอกสารวิชาการฉบับนี้

๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๕.๑ ได้ทราบถึงสิทธิในความเป็นเจ้าของในทรัพย์สิน ดังนี้

(๑) สิทธิใช้สอยทรัพย์สิน

(๒) สิทธิจำหน่ายทรัพย์สิน

(๓) สิทธิได้ดอกผลแห่งทรัพย์สิน

(๔) สิทธิติดตามเอาทรัพย์สินคืนจากผู้ที่ไม่มียุติจะยึดถือได้

(๕) มีสิทธิขัดขวางมิให้ผู้อื่นสอดเข้าเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนั้นโดยมิชอบด้วยกฎหมาย

ซึ่งเจ้าของทรัพย์สินย่อมมีสิทธิดังกล่าวข้างต้นต่อทรัพย์สินของตนเองยกเว้นแต่จะถูกจำกัด

การใช้สิทธิภายใต้บทบัญญัติของกฎหมาย

๑.๕.๒ ทราบถึงหลักการทางกฎหมายว่าด้วยลาภมิควรได้ กฎหมายว่าด้วยทรัพย์สิน พระราชกฤษฎีกาค่าเช่าบ้านข้าราชการ โดยนำบทเรียนจากคดีนำมาสรุปประมวลผลเป็นเอกสารวิชาการขึ้นนี้

๑.๕.๓ เป็นการยกระดับมาตรฐานการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในสังกัดกรมปศุสัตว์ได้ทราบหลักเกณฑ์การใช้สิทธิเบิกค่าเช่าบ้านข้าราชการ ให้เจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบดำเนินการในขั้นตอน กระบวนการเบิกจ่ายเงินค่าเช่าบ้านข้าราชการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ

๑.๕.๔ หน่วยงานและข้าราชการในสังกัดได้ทราบข้อมูลที่เป็นประโยชน์จากการนำเอกสารวิชาการมาเผยแพร่ สำหรับเป็นองค์ความรู้ ให้ข้อแนะสำหรับผู้ที่มีสิทธิเบิกค่าเช่าบ้านราชการตลอดจนเจ้าหน้าที่ผู้ทำหน้าที่ตรวจสอบและอนุมัติเบิกเงินค่าเช่าบ้านราชการได้อย่างถูกต้อง

บทที่ ๒
แนวคิด ทฤษฎี และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ พระราชกฤษฎีกาค่าเช่าบ้านข้าราชการ พ. ศ. ๒๕๒๗ และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม

๒.๑.๑ การได้มาซึ่งสิทธิค่าเช่าบ้านข้าราชการ

ค่าเช่าบ้านเป็นค่าตอบแทนซึ่งทางราชการให้กับข้าราชการซึ่งได้รับความเดือดร้อนในเรื่องที่อยู่อาศัยเนื่องจากทางราชการเป็นเหตุคือได้รับคำสั่งให้ไปปฏิบัติราชการเป็นการประจำในต่างท้องที่และไม่มีที่อยู่อาศัยของตนเองหรือของสามี/ภรรยาที่พอจะอาศัยอยู่ได้ในท้องที่นั้น โดยข้าราชการผู้เบิกต้องเช่าและอาศัยอยู่จริง จึงจะมีสิทธินำหลักฐานการเช่าบ้านมาเบิกค่าเช่าบ้านจากทางราชการได้ไม่เกินจำนวนที่กำหนดไว้ ตามบัญชีอัตราค่าเช่าบ้านข้าราชการ

๒.๑.๒ ผู้ที่มีสิทธิเบิกค่าเช่าบ้าน

ผู้ที่จะมีสิทธิเบิกค่าเช่าบ้านจะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกาค่าเช่าบ้านข้าราชการ พ. ศ. ๒๕๒๗ / แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกฤษฎีกาเบิกค่าเช่าบ้านราชการ พ.ศ. ๒๕๔๑

๑. เป็นข้าราชการที่ได้รับคำสั่งให้เดินทางไปประจำสำนักงานในต่างท้องที่และไม่เข้าข่ายข้อห้ามดังต่อไปนี้ (มาตรา ๗)

ก. ทางราชการได้จัดที่พักให้อยู่แล้ว

ข. มีเคหสถานอันเป็นกรรมสิทธิ์ของตนเองหรือคู่สมรสในท้องที่ไปประจำสำนักงานใหม่โดยไม่มีหนี้ค้างชำระกับสถาบันการเงิน

ค. ได้รับคำสั่งให้ไปประจำสำนักงานใหม่ในท้องที่ที่รับราชการครั้งแรกหรือท้องที่ที่กลับเข้าราชการใหม่

ง. ได้รับคำสั่งให้เดินทางไปประจำสำนักงานใหม่ในต่างท้องที่ตามคำร้องขอของตนเอง

หมายเหตุ : ท้องที่ หมายถึง กรุงเทพมหานคร อำเภอ กิ่งอำเภอ

๒. ข้าราชการผู้ซึ่งต้องไปปฏิบัติราชการประจำในต่างท้องที่เนื่องจากสำนักงานเดิมย้ายไปตั้งท้องที่ใหม่มีสิทธิเบิกค่าเช่าบ้าน เว้นแต่ท้องที่ใหม่ที่สำนักงานเดิมย้ายไปอยู่ใกล้เคียงกับท้องที่สำนักงานเดิม (มาตรา ๘)

๓. ข้าราชการได้รับคำสั่งให้ย้ายไปในท้องที่มีเคหสถานของตนเองหรือคู่สมรสตามมาตรา ๗ (๒) ไม่มีสิทธิเบิกค่าเช่าบ้านแม้กรรมสิทธิ์จะโอนไปแล้ว เว้นแต่บ้านนั้นถูกทำลายหรือเสียหายด้วยภัยพิบัติ จนไม่สามารถอาศัยอยู่ได้มีสิทธิเบิกค่าเช่าบ้านจากทางราชการได้ย้ายไปท้องที่ที่มีเคหสถานของตนเอง (มาตรา ๙)

ภัยพิบัติ หมายความว่า ภัยธรรมชาติหรือความเสียหายอย่างใด ๆ ซึ่งเกิดขึ้น โดยที่ผู้ซึ่งได้รับความเสียหายนั้นไม่มีส่วนที่จะต้องร่วมรับผิดชอบด้วย

๔. / ข้าราชการซึ่งได้รับค่าเช่าบ้านในท้องที่หนึ่ง ต่อมาได้รับคำสั่งให้ย้าย ไปต่างท้องที่ซึ่งตนมีสิทธิได้รับค่าเช่าบ้าน มีสิทธินำหลักฐานการชำระค่าเช่าบ้าน (ค่าผ่อนชำระค่าเช่าซื้อ หรือผ่อนชำระเงินกู้) ในท้องที่เดิมมาเบิกค่าเช่าบ้านในท้องที่ใหม่ได้ (มาตรา ๑๕ มาตรา ๑๘)

๕. ข้าราชการมีสิทธิได้รับค่าเช่าบ้านตามพระราชกฤษฎีกานี้ได้เช่าซื้อหรือ ผ่อนชำระเงินกู้เพื่อชำระราคาบ้านในท้องที่ประจำสำนักงานใหม่เพื่อใช้เป็นที่อยู่อาศัยและได้อาศัยอยู่จริง ในบ้านนั้นให้ข้าราชการ นำหลักฐานการผ่อนชำระค่าเช่าซื้อหรือผ่อนชำระเงินกู้มาเบิกค่าเช่าบ้าน จากทางราชการได้ไม่เกินจำนวนที่กำหนดตามบัญชีอัตราค่าเช่าบ้านข้าราชการตามเงื่อนไขต่อไปนี้ (มาตรา ๑๗)

ก. ตนหรือคู่สมรสได้ทำการผ่อนชำระค่าเช่าซื้อหรือผ่อนชำระเงินกู้เพื่อชำระ ราคาบ้านในท้องที่นั้น จะเบิกได้เฉพาะบ้านหลังแรกเท่านั้น เว้นแต่บ้านหลังที่เคยใช้สิทธิถูกทำลายหรือ เสียหายเนื่องจากภัยพิบัติจนไม่สามารถพักอาศัยอยู่ได้

ข. หากเช่าซื้อหรือผ่อนชำระราคาบ้านร่วมกับบุคคลอื่นที่ไม่ใช่คู่สมรสและ มีกรรมสิทธิ์ร่วมกับบุคคลอื่นจะเบิกจ่ายค่าเช่าซื้อหรือผ่อนชำระเงินกู้ได้ตามสัดส่วนแห่งกรรมสิทธิ์สำหรับ บ้านดังกล่าว

ค. จะต้องเป็นการผ่อนชำระค่าเช่าซื้อหรือผ่อนชำระเงินกู้เพื่อชำระราคาบ้าน กับสถาบันการเงินและสัญญาเช่าซื้อหรือสัญญาเงินกู้ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กระทรวงการคลังกำหนด

ง. ต้องไม่เคยใช้สิทธินำหลักฐานการชำระค่าเช่าซื้อหรือการผ่อนชำระเงินกู้ สำหรับบ้านหลังหนึ่งหลังใดในท้องที่นั้นมาแล้ว เว้นแต่ถูกแต่งตั้งให้กลับเข้ารับราชการในท้องที่ที่เคยใช้ สิทธินั้นและเป็นการใช้สิทธินำหลักฐานการชำระค่าเช่าซื้อหรือการผ่อนชำระเงินกู้ในท้องที่ที่เคยใช้สิทธิ มาแล้ว หรือขณะที่ย้ายมารับราชการในท้องที่นั้น บ้านที่เคยใช้สิทธิได้โอนกรรมสิทธิ์ไปแล้ว

จ. หากกู้เงินสูงกว่าราคาบ้านให้นำค่าผ่อนชำระเงินกู้มาเบิกค่าเช่าบ้านได้ โดย ให้คำนวณตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงการคลังกำหนด

หมายเหตุ : สถาบันการเงินเพื่อใช้สิทธิเบิกค่าเช่าบ้าน ได้แก่

๑) ธนาคารพาณิชย์ ตามกฎหมายว่าด้วยธนาคารพาณิชย์
๒) รัฐวิสาหกิจที่ดำเนินกิจการเกี่ยวกับการเคหะ หรือดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับการ ให้กู้ยืมเงินเพื่อเช่าซื้อบ้าน หรือผ่อนชำระราคาบ้าน

๓) สหกรณ์ที่จดทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์ และมีวัตถุประสงค์ เพื่อดำเนินกิจการ เกี่ยวกับการเคหะ

๔) กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการตามกฎหมายว่าด้วยกองทุนบำเหน็จ บำนาญข้าราชการ

๕) ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยตามกฎหมายว่าด้วยธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย

(๖) บริษัทบริหารสินทรัพย์ตามพระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. ๒๕๔๑ ซึ่งดำเนินการรับซื้อหรือรับโอนสินทรัพย์ด้วยคุณภาพของสถาบันการเงิน

(๗) นิติบุคคลที่มีวัตถุประสงค์และดำเนินการเกี่ยวกับการเคหะ หรือการให้เช่าซื้อบ้านหรือ ให้กู้ยืมเพื่อชำระราคาบ้าน คำนวณตามวิธีการที่กระทรวงการคลังกำหนด เงินกู้สูงกว่าราคาบ้าน_จำนวนเงินที่สามารถนำมาเบิกรายเดือนเท่ากับ ราคาบ้าน คุณ อัตราผ่อนชำระเงินกู้รายเดือนจำนวนเงินกู้ทั้งหมด

๒.๑.๓ การเริ่มต้นได้สิทธิ

สิทธิที่จะได้รับค่าเช่าบ้านนับแต่วันที่เช่าและอาศัยอยู่จริง-แต่ไม่ก่อนวันรายงานตัวเพื่อเข้ารับหน้าที่สิ้นสุดในวันที่ขาดจากอัตราเงินเดือน หรืออยู่ในข่ายหมดสิทธิ

๒.๑.๔ ประเภทของการเบิก

(๑) เช่าบ้าน

(๒) เช่าซื้อบ้าน

(๓) ผ่อนชำระเงินกู้เพื่อชำระราคาบ้าน

(๔) อนุมัติกู้เพื่อซื้อที่ดินและจ้างปลูกสร้างบ้าน

๒.๑.๕ หลักฐานการยื่นขอเบิก

๒.๑.๕.๑ กรณีเช่าบ้าน

ก. สัญญาเช่า

ข. ผังบ้านเช่าโดยแสดงพื้นที่ที่เช่า

ค. แผนที่แสดงระยะทางจากบ้านที่เช่าไปถึงสถานที่ทำงาน

ง. หลักฐานการแสดงกรรมสิทธิ์ของเจ้าของบ้านเช่า ถ้าเป็นการเช่าช่วง ให้แสดงสัญญาเช่าระหว่างผู้ให้เช่าช่วงกับเจ้าของผู้ให้เช่าบ้าน

จ. บัตรประจำตัวของผู้เสียภาษีเงินได้ของผู้ให้เช่าบ้าน

ฉ. สำเนาทะเบียนบ้านของบ้านที่เช่า

๒.๑.๕.๒ กรณีเช่าซื้อบ้าน

ก. สัญญาเช่าซื้อบ้าน

ข. สำเนาทะเบียนบ้านของบ้านที่เช่าซื้อ

๒.๑.๕.๓ กรณีผ่อนชำระเงินกู้เพื่อซื้อบ้านพร้อมที่ดิน

ก. สำเนาโฉนดที่ดิน

ข. สัญญาซื้อขายบ้านและที่ดินที่จดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่

ค. สัญญากู้เงินและจำนองกับสถาบันการเงิน

ง. บัตรประจำตัวผู้เสียภาษีของผู้ขายบ้าน

จ. สำเนาทะเบียนบ้านของบ้านที่ผ่อนชำระเงินกู้

๒.๑.๕.๔ กรณีกู้เพื่อซื้อที่ดินและจ้างปลูกสร้างบ้าน

ก. ใบอนุญาตให้ก่อสร้างอาคาร

ข. หลักฐานการให้หมายเลขประจำบ้าน

ค. สัญญาจ้างปลูกสร้างบ้านและสำเนาบัตรประจำตัวผู้เสียภาษีอากร

ของผู้รับจ้าง

ง. สำเนาโฉนดที่ดิน

จ. สัญญากู้เงินและจำนองกับสถาบันการเงิน

ฉ. สำเนาทะเบียนบ้านของบ้านที่ผ่อนชำระเงินกู้

๒.๑.๖ ขั้นตอนการขอเบิกค่าเช่าบ้าน

๒.๑.๖.๑ ผู้มีสิทธิเบิกค่าเช่าบ้านยื่นแบบขอรับค่าเช่าบ้าน (แบบ ๖๐๐๕) พร้อมหลักฐานที่เกี่ยวข้องเสนอผู้มีอำนาจรับรองการมีสิทธิรับรองสิทธิให้ผู้เบิก

๒.๑.๖.๒ ผู้มีอำนาจอนุมัติการเบิกค่าเช่าบ้านแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริง รายงานผลการตรวจสอบคืนสำเนาแบบ ๖๐๐๕ ให้แก่ผู้ขอเบิกค่าเช่าบ้านยื่นแบบขอเบิกค่าเช่าบ้าน (แบบ ๖๐๐๖) สำนักเบิกเงินเดือนที่ผู้ขอเบิกปฏิบัติราชการ

๒.๑.๗ แนวการจัดบ้านพัก

กระทรวงการคลังได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจัดข้าราชการเข้าอาศัยในบ้านพักของทางราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐ ตามหนังสือกระทรวงการคลัง ที่ กค ๐๔๐๙.๕/ว ๒ ลงวันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๕๐ ซึ่งมีผลบังคับใช้ ณ วันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๕๐ โดยสรุปสาระสำคัญ ดังนี้

๒.๑.๗.๑ ผู้มีอำนาจการจัดบ้านพัก

ก. กำหนดให้หัวหน้าส่วนราชการเจ้าของงบประมาณหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายเป็นผู้มีอำนาจจัดข้าราชการเข้าพักอาศัยในบ้านพักที่ว่าง

ข. กำหนดให้หัวหน้าส่วนราชการประจำสำนักงานของข้าราชการที่ปฏิบัติหน้าที่โดยข้าราชการ ผู้นั้นได้รับคำสั่งให้ไปช่วยราชการลักษณะเป็นการประจำในต่างสำนักเบิกเงินเดือนหรือต่างสำนักงานในท้องที่เดียวกัน เป็นผู้มีอำนาจในการจัดข้าราชการดังกล่าวเข้าพักอาศัยในบ้านพักของทางราชการ

ข้อสังเกต : หัวหน้าหน่วยงานต่าง ๆ มีหน้าที่ต้องตรวจสอบข้าราชการในสังกัดเพื่อให้ทราบว่ามิใช่เป็นผู้มีสิทธิเบิกเงินค่าเช่าบ้านไม่ว่าจะกำลังใช้สิทธิอยู่หรือไม่ก็ตาม เมื่อบ้านพักของทางราชการว่างลง ก็เป็นหน้าที่ของหัวหน้าหน่วยงานดังกล่าวที่จะต้องแจ้งสั่งการให้ข้าราชการเข้าอยู่อาศัย หากข้าราชการสละสิทธิการเข้าอยู่อาศัย ก็ถือว่าเป็นผู้ไม่มีสิทธิได้รับค่าเช่าบ้านจากทางราชการ และการที่ไม่จัดผู้มีสิทธิเบิกค่าเช่าบ้านเข้าอยู่อาศัย หรือการที่ได้กำหนดแนวปฏิบัติให้ผู้มีสิทธิยื่นความประสงค์เป็นลายลักษณ์อักษรขอเข้าอยู่อาศัย หากข้าราชการที่มีสิทธิเบิกค่าเช่าบ้านไม่ยื่น

ความจำนองขอเช่าอยู่อาศัยก็ไม่จัดให้เข้าพัก จึงเป็นแนวปฏิบัติที่ขัดแย้งกับหลักการดังกล่าว และส่งผลให้เกิดความเสียหายเนื่องจากต้องจ่ายค่าเช่าบ้านให้ข้าราชการ โดยไม่สมควร

๒.๑.๘ การกำหนดประเภทบ้านพักและสิทธิการเช่าอยู่อาศัย

กระทรวงการคลังกำหนดให้บ้านพักของแต่ละส่วนราชการ จะกำหนดให้เป็นบ้านพักสำหรับข้าราชการรายได้ให้พิจารณาตามความจำเป็นเหมาะสม และสามารถปรับเปลี่ยนได้เพื่อให้เกิดความประหยัด และเป็นประโยชน์ต่อทางราชการเป็นสำคัญส่วนการจัดข้าราชการเข้าพำนัคนั้นผู้มีอำนาจจัดบ้านพัก สามารถกำหนดวิธีปฏิบัติในการจัดข้าราชการเข้าพักอาศัย

๒.๒ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

๒.๑.๑ บรรพ ๑ หลักทั่วไป ข้อความเบื้องต้น

ลักษณะ ๑ บทเบ็ดเสร็จทั่วไป

มาตรา ๕ "ในการใช้สิทธิแห่งตนก็ดี ในการชำระหนี้ก็ดี บุคคลทุกคนต้องกระทำโดยสุจริต"

มาตรา ๕ เป็นหลักทั่วไปที่ใช้บังคับในการใช้สิทธิหรือชำระหนี้ทางแพ่งของบุคคลเป็นหลักที่นำมาใช้ในกรณีที่บุคคลจะใช้สิทธิหรือชำระหนี้ของตนในเมื่อกฎหมายหรือข้อตกลงระหว่างกันมิได้กำหนดรายละเอียดถึงการปฏิบัติต่อกันไว้ ก็ให้ถือเอาความสุจริตเป็นที่ตั้ง ดังสภาวิชาการกฎหมายที่ว่า "บุคคลที่มาศาลต้องมาด้วยมือสะอาด" (He who comes to equity must come with clean hands.) หมายถึง การที่บุคคลใช้สิทธิหรือบังคับตามสิทธิของตนที่เกิดขึ้นมาแล้วนั้นจะต้องใช้โดยสุจริตมิฉะนั้น ศาลจะไม่รับรองสิทธินั้นหรือไม่รับบังคับให้ รวมทั้งการชำระหนี้ก็ต้องกระทำโดยสุจริตด้วยเช่นเดียวกัน โดยถือว่าการที่บุคคลได้ผูกนิติสัมพันธ์ต่อกันแล้ว ทุกคนต้องซื่อสัตย์และไว้วางใจต่อกัน และต้องปฏิบัติต่อกันด้วยความซื่อสัตย์และไว้วางใจด้วย ถ้าการกระทำใดเป็นปฏิกิริยาต่อความซื่อสัตย์และความไว้วางใจดังกล่าว ย่อมถือว่าเป็นการกระทำที่ไม่สุจริต

การใช้สิทธิที่ไม่สุจริตนั้นมีผลถึงเรื่องการไม่มีอำนาจฟ้องคดี ซึ่งเป็นปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ที่ศาลมีอำนาจยกขึ้นวินิจฉัยได้เอง แม้คู่ความจะไม่ได้อุทธรณ์ฎีกาไว้ก็ตาม

มีคำพิพากษาศาลฎีกาได้วินิจฉัยไว้^๑ บังคับให้ทำสัญญากู้เกินจากความจริง แล้วนำสัญญากู้มาฟ้องบังคับให้ชำระหนี้ เป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๓๓๐๗/๒๕๕๘ โจทก์บังคับให้จำเลยทำสัญญากู้ยืมเงิน ๑๐๐,๐๐๐ บาท ทั้งที่ความจริงกู้ยืมเงินกันเพียง ๑๐,๐๐๐ บาท เป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต โจทก์จึงไม่อาจแสวงหาผลประโยชน์จากสัญญากู้ที่สร้างขึ้นโดยไม่สุจริต ปัญหาว่าโจทก์ใช้สิทธิโดยสุจริตหรือไม่ เป็นปัญหาเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ศาลฎีกามีอำนาจยกขึ้นวินิจฉัยได้

^๑ <http://wichianlaw.blogspot.com>, สืบค้นเมื่อ ๒๘ มกราคม ๒๕๖๓.

การอ้างข้อเท็จจริงขึ้นมาใหม่แล้วนำมาฟ้อง หลังจากศาลชั้นต้นพิพากษายกฟ้องโจทก์ ในคดีเดิมการฟ้องคดีของโจทก์ในคดีนี้เป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๗๙๙/๒๕๕๘ คดีก่อน โจทก์กล่าวอ้างว่า โจทก์ทำสัญญาจะซื้อ จะขายที่ดินพิพาททั้งสองแปลงกับจำเลย ในราคา ๔๕๐,๐๐๐ บาท จำเลยตกลงจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ ที่ดินพิพาททั้งสองแปลงภายในเดือนมกราคม ๒๕๕๔ จำเลยได้รับเงินครบถ้วนและส่งมอบที่ดินพิพาททั้งสองแปลงแก่โจทก์แล้ว เมื่อครบกำหนด โจทก์แจ้งให้จำเลยไปจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินพิพาทแก่ โจทก์ แต่จำเลยเพิกเฉย เท่ากับโจทก์ยอมรับว่า เคยมีการซื้อขายที่ดินพิพาททั้งสองแปลงระหว่างโจทก์กับ จำเลยจริง และที่ดินพิพาททั้งสองเป็นของจำเลย แต่คดีนี้โจทก์กลับอ้างว่า โจทก์ทำสัญญาขายที่ดินพิพาท ทั้งสองแปลงให้แก่จำเลยในราคา ๔๐๐,๐๐๐ บาท โดยโจทก์ประสงค์เพียงให้จำเลยถือกรรมสิทธิ์แทน โจทก์ อันเป็นการแสดงเจตนาหลอวง คำฟ้องคดีนี้จึงขัดกับคำฟ้องก่อน ทั้งเป็นการอ้างข้อเท็จจริงขึ้นมาใหม่ หลังจากศาลชั้นต้นพิพากษายกฟ้องโจทก์ในคดีก่อน อันแสดงให้เห็นชัดแจ้งว่า การฟ้องคดีของโจทก์ในคดี นี้เป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต เมื่อข้อเท็จจริงฟังได้ว่าจำเลยที่ ๒ มิได้รับซื้อที่ดินพิพาทพร้อมสิ่งปลูกสร้าง ของโจทก์ไว้โดยสุจริต จำเลยที่ ๒ และที่ ๓ ย่อมไม่อาจยกเอาความประมาทเลินเล่อของโจทก์ดังกล่าวขึ้น อ้างเป็นประโยชน์แก่คดีของจำเลยที่ ๒ และที่ ๓ ได้ เพราะในการรับโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินดังกล่าวมา เป็นของจำเลยที่ ๒ ถือได้ว่าเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๔๕๔/๒๕๕๘ แม้ตามทางพิจารณาจะเห็นว่าโจทก์ประมาท เลินเล่อลงลายมือชื่อในแบบพิมพ์หนังสือมอบอำนาจที่ได้เขียนกรอกข้อความและมอบโฉนดที่ดินพิพาท พร้อมหนังสือมอบอำนาจดังกล่าวกับเอกสารอื่นๆ ให้จำเลยที่ ๑ ไป เป็นเหตุให้จำเลยที่ ๑ นำเอกสาร ชุดดังกล่าวมอบให้จำเลยที่ ๔ และให้จำเลยที่ ๔ เขียนกรอกข้อความลงในหนังสือมอบอำนาจผิด จากวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของโจทก์ก็ตาม แต่เมื่อข้อเท็จจริงฟังได้ว่าจำเลยที่ ๒ มิได้รับซื้อที่ดินพิพาท พร้อมสิ่งปลูกสร้างของโจทก์ไว้โดยสุจริต จำเลยที่ ๒ และที่ ๓ ย่อมไม่อาจยกเอาความประมาทเลินเล่อ ของโจทก์ดังกล่าวขึ้นอ้างเป็นประโยชน์แก่คดีของจำเลยที่ ๒ และที่ ๓ ได้ เพราะในการรับโอนกรรมสิทธิ์ ในทรัพย์สินดังกล่าวมาเป็นของจำเลยที่ ๒ ถือได้ว่าเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริตต้องห้ามตามประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๕ ซึ่งบัญญัติไว้ว่า / ในการใช้สิทธิแห่งตนก็ดี ในการชำระหนี้ก็ดี บุคคลทุกคนต้องกระทำโดยสุจริต เมื่อคดีฟังได้ว่าหนังสือมอบอำนาจของโจทก์ที่มอบอำนาจให้จำเลยที่ ๔ ทำนิติกรรมขายที่ดินพิพาทพร้อมสิ่งปลูกสร้างเป็นเอกสารปลอม จึงถือได้ว่านิติกรรมซื้อขายดังกล่าวมิได้ เกิดขึ้นและไม่มีผลใช้บังคับ กรรมสิทธิ์ในที่ดินพิพาทพร้อมสิ่งปลูกสร้างยังคงเป็นของโจทก์ โจทก์ผู้เป็น เจ้าของทรัพย์สินย่อมมีสิทธิติดตามเอาคืนจากจำเลยที่ ๒ ซึ่งเป็นผู้ไม่มีสิทธิจะยึดถือไว้ได้ ตามประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๓๖ โดยไม่มีกำหนดอายุความ

โจทก์และจำเลยที่ ๓ กระทำการเอื้อประโยชน์ให้แก่กันเป็นการไม่ชอบด้วยกฎหมาย เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ส่วนราชการ การที่โจทก์นำคดีมาฟ้องหน่วยงานราชการจึงเป็นการใช้สิทธิ โดยไม่สุจริต

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๗๓๘/๒๕๕๘ การซื้อขายสินค้าลูกโลกทรายพิพาทนี้ จำเลยที่ ๓ ไม่ได้ปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการและ ม. ผู้จัดการทั่วไปของโจทก์ / ซึ่งเป็นผู้ติดต่อกับ

บุคคลภายนอกทราบระเบียบการจัดซื้อและจัดจ้างของส่วนราชการเป็นอย่างดี เชื่อว่า ม. ทราบว่าการจัดซื้อลูกโลกรายพิพาทนี้ไม่ได้ปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการ แต่โจทก์เข้ามาเสนอขายลูกโลกให้แก่จำเลยที่ ๓ ได้ทั้ง ๆ ที่เป็นการผิดระเบียบ แสดงว่า ม. สนับสนุนกับผู้บริหารของจำเลยที่ ๓ เป็นอย่างดี และจำเลยที่ ๓ ต้องทราบว่าโจทก์ มีสินค้าตรงกับตัวอย่างที่นำไปเสนอประกวดราคาต่อกระทรวงศึกษาธิการ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มิเช่นนั้นจำเลยที่ ๓ คงไม่เสนอซื้อจากโจทก์ ยิ่งไปกว่านั้นการที่โจทก์ทำใบเสนอราคาโดยไม่มีรายละเอียดของสินค้าเป็นการชี้ให้เห็นชัดขึ้นอีกว่าคงจะได้พูดคุยรายละเอียดถึงคุณลักษณะของสินค้าระหว่างโจทก์กับจำเลยที่ ๓ ด้วยวาจาแล้ว อันเป็นการรู้กัน จึงน่าจะเชื่อว่าลูกโลกสินค้าตัวอย่างที่จำเลยที่ ๓ นำไปแสดงต่อกระทรวงศึกษาธิการ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเป็นของโจทก์ การซื้อขายลูกโลกเป็นจำนวนมากในคราวเดียวกันย่อมเป็นไปได้ที่ ม. จะไม่สอบถามจำเลยที่ ๓ ว่าซื้อไปขายให้แก่ใคร เชื่อว่า ม. ทราบที่อยู่แล้วว่าจำเลยที่ ๓ ซื้อลูกโลกไปขายให้แก่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและประการสำคัญโจทก์ต้องดัดแปลงตัวสินค้าเปลี่ยนฐานและแกนลูกโลกเสียค่าใช้จ่ายจำนวนมาก หากไม่แน่ใจว่าขายได้ย่อมเป็นการเสี่ยงแสดงให้เห็นว่าโจทก์กับจำเลยที่ ๓ ต้องไว้ใจกันเป็นพิเศษ อันมีลักษณะช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อกัน นอกจากนี้เมื่อโจทก์นำสินค้าไปส่งมอบแก่จำเลยที่ ๓ คณะกรรมการตรวจรับสินค้าก็รับมอบสินค้าโดยไม่อึดเอื้อน ทั้ง ๆ ที่สินค้าไม่ตรงตามใบเสนอราคายังแสดงให้เห็นว่ามีการพูดคุยกันแล้วล่วงหน้าเมื่อจำเลยที่ ๓ ขอผิดผ่อนชำระราคา โจทก์ก็ยินยอม จนสุดท้ายจำเลยที่ ๓ แจ้งว่าสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวต้องการให้ทำมาตราส่วนที่แกนลูกโลกและขอให้เพิ่มแขวงใหม่ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โจทก์ก็ยินยอม ซึ่งการแก้ไขมีค่าใช้จ่ายไม่น้อย ทั้ง ๆ ที่โจทก์มีสิทธิที่จะไม่แก้ไข แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าโจทก์และจำเลยที่ ๓ กระทำการเอื้อประโยชน์ให้แก่กันเป็นการไม่ชอบด้วยกฎหมายเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ส่วนราชการ การที่โจทก์นำคดีมาฟ้องจึงเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้องจำเลยที่ ๑ และที่ ๒ ให้ชำระหนี้ได้ จำเลย (ธนาคาร) มิได้รับสติกหลังโอนตัวแลกเงินดังกล่าวมาตามธุรกรรมที่เป็นปกติธุระของจำเลย แต่เป็นการรับสติกหลังโอนโดยซื้อมาในราคาต่ำ โดยมีเจตนามุ่งหมายจะนำมูลหนี้ตามตัวแลกเงินนั้น ไปหักกลบลบหนี้กับหนี้ อันเกิดจากการซื้อขายเงินสกุลดอลลาร์สหรัฐที่โจทก์มีสิทธิเรียกร้องต่อจำเลย อันจะมีผลให้จำเลยได้รับการปลดเปลื้องความรับผิดชอบจากการเป็นลูกหนี้โจทก์ การที่จำเลยรับสติกหลังโอนตัวแลกเงินดังกล่าวและขอหักกลบลบหนี้กับโจทก์ย่อมเป็นการใช้สิทธิแห่งตนโดยไม่สุจริต

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๙๓๙๕/๒๕๕๗ จำเลยมิใช่ผู้รับโอนตัวแลกเงินมาจากโจทก์ ซึ่งเป็นผู้ส่งจ่ายและรับรองตัวแลกเงินโดยตรง แต่รับสติกหลังโอนมาจากผู้ทรงซึ่งรับสติกหลังโอนมาจากผู้ทรงคนเดิมที่โจทก์ได้ปฏิเสธการจ่ายเงินตามตัวแลกเงินดังกล่าวไปแล้ว โดยขณะจำเลยรับสติกหลังโอนตัวแลกเงินมานั้น จำเลยซึ่งเป็นธนาคารอันเป็นสถาบันการเงินซึ่งอยู่ภายใต้กำกับดูแลของธนาคารแห่งประเทศไทย ย่อมทราบว่า โจทก์ได้ประสบปัญหาด้านการเงินและถูกระงับการคลังสั่งระงับการดำเนินกิจการ อันเป็นที่เห็นได้โดยสุจริตว่าตัวแลกเงินที่จำเลยรับสติกหลังโอนมาในขณะนั้น มีมูลค่าลดน้อยลงไปกว่าราคาที่ผู้ทรงคนเดิมรับสติกหลังโอนมาเป็นจำนวนมาก หรือนัยหนึ่งตัวแลกเงินดังกล่าว น่าจะไม่มีมูลค่าเพียงพอที่จะจูงใจให้มีการซื้อขายเพื่อสติกหลังโอนกันตามปกติแล้ว ทั้งกรณีนี้ผู้ทรง

ประสงค์จะได้รับชำระหนี้ตามตั๋วแลกเงิน ก็ชอบที่จะต้องนำมูลหนี้ตามตั๋วแลกเงินดังกล่าวไปขอรับชำระหนี้ต่อองค์การเพื่อการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ปรส.) หรือต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในกรณีที่โจทก์ถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด ซึ่งจักได้ชำระบัญชีหรือดำเนินการรวบรวมทรัพย์สินของโจทก์มาจัดสรรชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายของโจทก์ก็ได้รับส่วนแบ่งโดยทัดเทียมกัน อย่างเป็นธรรมดาตามสัดส่วนแห่งหนี้ พฤติการณ์การรับสลักหลังโอนตั๋วแลกเงินดังกล่าว จึงมีเหตุผลให้น่าเชื่อว่าจำเลย มิได้รับสลักหลังโอนตั๋วแลกเงินดังกล่าวมาตามธุรกรรมที่เป็นปกติธุระของจำเลย แต่เป็นการรับสลักหลังโอนโดยซื้อมาในราคาต่ำ โดยมีเจตนามุ่งหมายจะนำมูลหนี้ตามตั๋วแลกเงินนั้น ไปหักกลบลบหนี้กับหนี้อันเกิดจากการซื้อขายเงินสกุลดอลลาร์สหรัฐที่โจทก์มีสิทธิเรียกร้องต่อจำเลย อันจะมีผลให้จำเลยได้รับการปลดเปลื้องความรับผิดชอบจากการเป็นลูกหนี้โจทก์ การที่จำเลยรับสลักหลังโอนตั๋วแลกเงินดังกล่าวและขอหักกลบลบหนี้กับโจทก์ ย่อมเป็นการใช้สิทธิแห่งตนโดยไม่สุจริต ไม่ชอบด้วยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๕ จำเลยจึงไม่อาจนำมูลหนี้ ตามตั๋วแลกเงินทั้ง ๑๑ ฉบับ มาหักกลบลบหนี้กับการซื้อขายเงินสกุลดอลลาร์สหรัฐล่วงหน้าที่ยังเป็นลูกหนี้โจทก์ได้ โจทก์เองเป็นฝ่ายประพฤติดิสัญญาามาแต่แรก การฟ้องคดีของโจทก์ เป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริตและประวิงคดีที่จำเลยขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีขายทอดตลาดที่ดินที่จำนองให้ล่าช้าออกไปนั้นเองโจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้อง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๗๕๒๓/๒๕๕๗ ข้อตกลงระหว่างโจทก์กับจำเลยเป็นสัญญาต่างตอบแทน โดยทั้งโจทก์และจำเลยต่างมีสิทธิและหน้าที่ตามสัญญาต่อกัน หากฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดประพฤติดิสัญญาอีกฝ่ายย่อมมีสิทธิถึงตเว่นหรือเพิกเฉยไม่ปฏิบัติตามสัญญาได้ เมื่อโจทก์ไม่เคยชำระดอกเบี้ยหรือต้นเงินให้แก่จำเลยนับแต่ทำสัญญาเป็นต้นมา การที่จำเลยยอมทำหนังสือยินยอมให้โจทก์ไปดำเนินการรวมโฉนดและแบ่งแยกที่ดินนั้นถือว่าเป็นการผ่อนผันให้โจทก์ติดต่อเจ้าพนักงานที่ดินเบื้องต้น แต่ที่ไม่ยอมส่งมอบโฉนดที่ดินทั้ง ๘ ฉบับ ไปด้วยก็สืบเนื่องจากโจทก์ผิดนัดชำระดอกเบี้ยแก่จำเลยตามสัญญา กรณีจะพึงว่าจำเลยประพฤติดิสัญญาหาได้ไม่

การที่จำเลยฟ้องโจทก์เพื่อให้ชำระหนี้เงินกู้และบังคับจำนอง โจทก์จำเลยได้ตกลงขอให้ศาลจัดทำสัญญาประนีประนอมยอมความว่า โจทก์ชำระเงินกู้ ๑๔,๐๐๐,๐๐๐ บาท แก่จำเลย แต่แล้วโจทก์เพิกเฉยเป็นเหตุให้จำเลยขอศาลตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีทำการยึดที่ดินที่จำนองทั้ง ๘ แปลงออกขายทอดตลาดนำเงินชำระหนี้ โจทก์จึงฟ้องจำเลยเป็นคดีนี้ พฤติการณ์แห่งคดีบ่งชี้ให้เห็นว่า โจทก์เองเป็นฝ่ายประพฤติดิสัญญาามาแต่แรก การฟ้องคดีของโจทก์เป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริตและประวิงคดีที่จำเลยขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีขายทอดตลาดที่ดินที่จำนองให้ล่าช้าออกไปนั้นเอง โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้องจำเลยให้รับผิดชอบใช้ค่าเสียหายพร้อมดอกเบี้ย

โจทก์มิได้หักหนี้ในวันที่สัญญาเลิกกันตามที่โจทก์มีหนังสือบอกเลิกสัญญากับจำเลย แต่กลับคิดดอกเบี้ยตลอดมาแล้วนำมาหักกลบลบหนี้ ให้จำเลยชำระหนี้ที่เหลือตามคำฟ้องตามพฤติการณ์ถือเป็นการใช้สิทธิคิดดอกเบี้ยโดยไม่สุจริต

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๔๔๐๕/๒๕๕๗ การที่โจทก์มิได้หักหนี้ในวันที่สัญญาเลิกกัน ตามที่โจทก์มีหนังสือบอกเลิกสัญญากับจำเลยตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๕๖ แต่กลับคิดดอกเบี้ยตลอด มาแล้วนำมาหักกลบลบหนี้ ให้จำเลยชำระหนี้ที่เหลือตามคำฟ้อง ตามพฤติการณ์ถือเป็นการใช้สิทธิคิด ดอกเบี้ยโดยไม่สุจริต จึงไม่อาจนำดอกเบี้ยมารวมกับต้นเงินตั้งที่โจทก์คำนวณมาในคำฟ้อง เมื่อภาระหนี้ ที่จำเลยต้องชำระแก่โจทก์ มีจำนวนน้อยกว่าค่าจ้างที่โจทก์ต้องรับผิดชอบชำระแก่จำเลย โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้อง ปัญหาข้อนี้เป็นข้อกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน แม้จำเลยจะมีได้อุทธรณ์ฎีกา ศาลฎีกาก็มีอำนาจยกขึ้นวินิจฉัยเองได้ ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๕๒ (๕) ประกอบด้วยมาตรา ๒๔๖ และ ๒๔๗

ผู้ร้องอ้างว่าผู้ร้องมีหนี้สินจำนวนมากจึงตัดสินใจหย่าตามความต้องการของ ท. โดยไม่มีการแบ่งทรัพย์สินกัน เพื่อไม่ให้มีปัญหาเรื่องหนี้สินกระทบต่อฐานะ ตำแหน่ง / ของ ท. ผู้ร้องขอให้ศาล มีคำสั่งว่า การจดทะเบียนหย่าเป็นโมฆะ ทั้งนี้เพื่อจะได้ขอรับบำเหน็จตกทอดของ ท. / คำร้องขอคดีนี้ จึงขัดกับบันทึกท้ายทะเบียนการหย่า ทั้งเหตุผลในคำร้องเป็นการอ้างข้อเท็จจริงขึ้นมาใหม่เพื่อประโยชน์ ในเชิงคดีของผู้ร้องเท่านั้น คำร้องขอของผู้ร้องคดีนี้เป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต

ลักษณะ ๓ ทรัพย์สิน

มาตรา ๑๓๗ ทรัพย์สิน หมายความว่า วัตถุ มีรูปร่าง

มาตรา ๑๓๘ ทรัพย์สิน หมายความว่า รวมทั้งทรัพย์สินและวัตถุไม่มี รูปร่าง ซึ่งอาจมีราคาและ อาจถือเอาได้

มาตรา ๑๓๙ อสังหาริมทรัพย์ หมายความว่า ที่ดินและทรัพย์สินอัน ติดอยู่กับที่ดินมี ลักษณะเป็นการถาวรหรือประกอบเป็นอันเดียวกับ ที่ดินนั้นและหมายความรวมถึงทรัพย์สินอื่นเกี่ยวกับ ที่ดิน หรือ ทรัพย์สินอันติดอยู่กับที่ดิน หรือประกอบเป็นอันเดียวกับที่ดินนั้นด้วย

มาตรา ๑๔๐ อสังหาริมทรัพย์ หมายความว่า ทรัพย์สินอื่นนอก จากอสังหาริมทรัพย์ และ หมายความรวมถึงทรัพย์สินอื่นเกี่ยวกับทรัพย์สิน นั้นด้วย

กรรมสิทธิ์ หมายความว่า ถึงทรัพย์สินชนิดหนึ่งซึ่งแสดงถึงสิทธิแห่งความเป็น เจ้าของ ในทรัพย์สิน สิ่งใดสิ่งหนึ่งทุกชนิดไม่ว่าสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์ ซึ่งต้องอยู่ภายใต้บังคับ แห่งกฎหมาย กรรมสิทธิ์ มีลักษณะเด็ดขาดถาวรกล่าวคือ ใครมี กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน อันใดก็ย่อมมีสิทธินั้น อยู่ตลอดไป แม้เจ้าของ กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน นั้นจะตายไป

๒.๒.๒ บรรพ ๒ หนี้ หมวด ๒ ผลแห่งหนี้ ส่วนที่ ๑ การไม่ชำระหนี้

หนี้เป็นนิติสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสองฝ่าย โดยฝ่ายหนึ่งเรียกว่า “ลูกหนี้” มีหน้าที่ ต้องกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งให้แก่อีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า “เจ้าหนี้” มีวัตถุประสงค์เป็นการกระทำการ งดเว้นกระทำการ และส่งมอบทรัพย์สิน โดยเจ้าหนี้มีสิทธิที่จะเรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้ตามประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๔ ที่บัญญัติว่า ด้วยอำนาจแห่งมูลหนี้ เจ้าหนี้อ่อมมีสิทธิจะเรียกร้อง ให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้ อนึ่งการชำระหนี้ด้วยงดเว้นการอันใดอันหนึ่งก็ย่อมมีได้ ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหนี้

และลูกหนี้จึงเป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล อาจเรียกได้ว่าเป็นบุคคลสิทธิระหว่างกัน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าบุคคลสิทธิเป็นสิทธิที่ไต่กันระหว่างคู่กรณี (เจ้าหนี้-ลูกหนี้) นั่นเองในกรณีที่ลูกหนี้ไม่กระทำตามหน้าที่ในสิทธิเรียกร้องที่เจ้าหนี้มีอยู่ การบังคับชำระหนี้ที่จำเป็นจะต้องใช้สิทธิทางศาลเท่านั้น ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๒๑๓ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า ถ้าลูกหนี้ละเลยเสียไม่ชำระหนี้ของตน เจ้าหนี้จะร้องขอต่อศาลให้สั่งบังคับชำระหนี้ก็ได้

นิติกรรมสัญญาเป็นการกระทำของบุคคลโดยตั้งใจมุ่งหมายกระทำให้เกิดผลในทางกฎหมาย ซึ่งตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๔๙ นิติกรรม หมายถึงการใด ๆ อันทำลงโดยชอบด้วยกฎหมายและด้วยใจสมัคร มุ่งโดยตรงต่อการผูกนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคล เพื่อจะก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน หรือระงับซึ่งสิทธิ หมายความว่า การกระทำของบุคคลโดยชอบด้วยกฎหมายและด้วยใจสมัครมุ่งในการผูกนิติสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เพื่อก่อให้เกิดความเคลื่อนไหวในสิทธิ ซึ่งนิติกรรมอาจมีได้ทั้งนิติกรรมฝ่ายเดียว เช่น พันิชกรรม ส่วนนิติกรรมสองฝ่าย

มาตรา ๒๐๓ / ถ้าเวลาอันจะพึงชำระหนี้มีได้กำหนดลงไว้ หรือ / จะอนุมานจากพฤติการณ์ทั้งปวงก็ไม่ได้ไซ้ ท่านว่าเจ้าหนี้อย่อม จะเรียกให้ชำระหนี้ได้โดยพลัน และฝ่ายลูกหนี้ก็ย่อมจะชำระหนี้ของตนได้โดยพลันดุจกัน

ถ้าได้กำหนดเวลาไว้ แต่หากกรณีเป็นที่สงสัย ท่านให้สันนิษฐาน ไว้ก่อนว่าเจ้าหนี้จะเรียกให้ชำระหนี้ก่อนถึงเวลานั้นหาได้ไม่ แต่ฝ่าย ลูกหนี้จะชำระหนี้ก่อนกำหนดนั้นก็

มาตรา ๒๐๔ ถ้าหนี้ถึงกำหนดชำระแล้ว และภายหลังแต่นั้นเจ้าหนี้ ได้ให้คำเตือนลูกหนี้แล้ว ลูกหนี้ยังไม่ชำระหนี้ไซ้ลูกหนี้ได้ชื่อว่าผิดนัด เพราะเขาเตือนแล้ว

ถ้าได้กำหนดเวลาชำระหนี้ไว้ตามวันแห่งปฏิทิน และลูกหนี้มีได้ ชำระหนี้ตามกำหนดไซ้ ท่านว่าลูกหนี้ตกเป็นผู้ผิดนัดโดยมิพักต้อง เตือนเลย วิธีเดียวกันนี้ท่านให้ใช้บังคับแก่กรณีที่ต้องบอกกล่าวล่วงหน้า ก่อนการชำระหนี้ ซึ่งได้กำหนดเวลาลงไว้ อาจคำนวณนับได้โดย ปฏิทินนับแต่วันที่ได้บอกกล่าว

ลักษณะ ๔ ลากมีควรได้

ลากมีควรได้คืออะไร

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๐๖ บัญญัติว่า บุคคลใดได้มาซึ่งทรัพย์สินใดเพราะการที่บุคคลอีกคนหนึ่งกระทำเพื่อชำระหนี้ก็ดี หรือได้มาด้วยประการอื่นก็ดี โดยปราศจากมูลอันจะอ้างกฎหมายได้ และเป็นทางให้บุคคลอีกคนหนึ่งนั้นเสียเปรียบไซ้ ท่านว่าบุคคลนั้นจำต้องคืนทรัพย์สินให้แก่เขา อนึ่ง การรับสภาพหนี้สินว่ามีอยู่หรือหาไม่นั้น ท่านก็ให้ถือว่าเป็นการกระทำเพื่อชำระหนี้ด้วย

^๒ ลากมีควรได้ (กฎ) น. ทรัพย์สินที่บุคคลได้มาเพราะบุคคลอีกคนหนึ่งกระทำเพื่อชำระหนี้ หรือได้มาเพราะเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งมิได้มีได้เป็นขึ้น หรือเป็นเหตุที่ได้สิ้นสุดไปเสียก่อนแล้ว หรือได้มาเพราะประการอื่น โดยปราศจากมูลอันจะอ้างกฎหมายได้และเป็นทางให้บุคคลอีกคนหนึ่งเสียเปรียบ, [Online], Available URL : <http://dictionary.sanook.com>, สืบค้นเมื่อ ๒๘ มกราคม ๒๕๖๓.

บทบัญญัติอันนี้ท่านให้ใช้บังคับตลอดถึงกรณีที่ได้ทรัพย์มา เพราะเหตุอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งมีได้มิได้เป็นขึ้น หรือเป็นเหตุที่ได้สิ้นสุดไปเสียก่อนแล้วนั้นด้วย

ลาภมิควรได้ คือ การที่บุคคลหนึ่งได้ทรัพย์สิ่งใดมาโดยปราศจากมูลอันจะอ้างกฎหมายได้ และเป็นทางให้บุคคลอีกคนหนึ่งเสียเปรียบ บุคคลที่ได้ทรัพย์มานั้นมีหน้าที่ต้องคืนทรัพย์ให้แก่เขา

ทฤษฎีเรื่องลาภมิควรได้ (l'enrichissement sans cause) ในกฎหมายฝรั่งเศสเป็นการวางหลักของศาลยุติธรรมที่มีเนื้อหาสาระกำหนดให้โจทก์สามารถอ้างสิทธิในการเรียกร้องค่าเสียหาย (une indemnité) จากจำเลยได้โดยอ้างเงื่อนไขว่าตนมีการลดน้อยถอยลง (appauvrir) ในขณะที่อีกฝ่ายได้รับสิ่งใดเพิ่มเติม (enrichir) ซึ่งการลดน้อยถอยลงและการได้รับสิ่งใดเพิ่มเติมนี้จะต้องมีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ การได้รับสิ่งใดเพิ่มเติมจะต้องเป็นไปด้วยความชอบธรรมในการนั้น และส่งผลให้ผู้ฟ้องคดีจะสามารถเรียกร้องให้มีการชดเชยความเสียหายจากการลดน้อยถอยลงของตนได้

กฎหมายปกครองฝรั่งเศสถือว่า ลาภมิควรได้ถือเป็นการรับผิดของฝ่ายปกครองในกลุ่มความรับผิดกึ่งสัญญา (la responsabilité quasi contractuelle) ซึ่งเป็นความรับผิดที่อยู่ก้ำกึ่งระหว่างความรับผิดตามสัญญาและความรับผิดเหนือสัญญา อนึ่ง ความรับผิดกึ่งสัญญานี้มีองค์ประกอบ คือ การมีข้อตกลงระหว่างคู่กรณี มีการแสดงเจตนาที่ถูกต้องตรงกัน มีการให้สัตยาบันแต่ไม่มีการแสดงอะไรออกมา อันอาจถือว่ามี การเกิดขึ้นของสัญญา ทั้งนี้ ตามบทบัญญัติในมาตรา ๑๓๗๖ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส

ลาภมิควรได้เป็นทฤษฎีที่ศาลยุติธรรมวางหลักไว้ในคำพิพากษาปี ค.ศ. ๑๙๘๒ ต่อมาสภาแห่งรัฐได้นำทฤษฎีดังกล่าวมาปรับใช้ในการพิจารณาพิพากษาคดี โดยถือว่าหลักในเรื่องลาภมิควรได้ นี้ ถือเป็น “หลักทั่วไปที่นำมาปรับใช้ในการพิจารณาพิพากษาคดีแม้จะไม่มีลายลักษณ์อักษรกำหนดไว้” (คำพิพากษาศภาแห่งรัฐคณะพิเศษ คดี Sud-Aviatation ลงวันที่ ๑๔ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๖๑) และได้นำทฤษฎีดังกล่าวมาปรับใช้ในการให้ความเห็นในคดีประเภทงานโยธาสาธารณะเพื่อเป็นการชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้กับงานโยธาสาธารณะที่ก่อให้เกิดประโยชน์ (les travaux utiles) ซึ่งไม่ได้กำหนดไว้แต่เริ่มแรกในการทำสัญญา ซึ่งเป็นการก่อสร้างที่ผู้รับเหมากระทำลงไปเองหรือกระทำลงไปภายหลังจากที่ได้รับคำสั่งด้วยวาจาเป็นกรณีพิเศษ (คำพิพากษาศภาแห่งรัฐคณะพิเศษ คดี Commune de Canari ลงวันที่ ๑๗ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๗๕)

หลักในเรื่องลาภมิควรได้นำมาปรับใช้ขณะที่มีการปฏิบัติตามสัญญา (กล่าวคือ ต้องมีการเกิดของสัญญาก่อน) และผู้ประกอบการได้กระทำก่อสร้างโดยที่ไม่มีข้อกำหนดของสัญญากำหนดไว้ ดังนั้น การนำทฤษฎีเรื่องลาภมิควรได้มาปรับใช้ในทางกฎหมายปกครองนี้จะต้องพิจารณาเรื่องการเมืองของสัญญาเป็นอันดับแรก ซึ่งในประเทศฝรั่งเศสมีปัญหามากในเรื่องนี้ ทั้งนี้เนื่องจากการเข้าทำสัญญาจัดซื้อจัดจ้างของฝรั่งเศสต้องถือตามข้อบังคับของกฎหมายสหภาพยุโรปที่วางเงื่อนไขในเรื่องการประกาศและความโปร่งใสในการทำสัญญาไว้ด้วย

ฝ่ายปกครองจะนำหลักลาภมิควรได้มาใช้ต่อเมื่อเคาะพเงื่อนไขบางประการ นั่นคือเป็นข้อพิพาทในกรณีสัญญา งานที่กระทำลงไปถือเป็นการก่อให้เกิดประโยชน์ และการชำระเงินดังกล่าวจะต้องไม่เป็นการชำระเงินที่มีผู้ได้รับประโยชน์เป็นกรณีพิเศษ อย่างไรก็ตามฝ่ายปกครองอาจขอลดหย่อน

เงินจำนวนนี้ลงได้หากฝ่ายปกครองมีส่วนผิดที่ทำให้ตนเกิดความลดน้อยถอยลงด้วย ค่าเสียหายดังกล่าวจะลดลงตามส่วน

โดยทั่วไปแล้วถือว่า สัญญาทางปกครองจะระงับลงได้ก็ต่อเมื่อมีการสิ้นสุดของปฏิบัติการตามสัญญา (ตัวอย่างเช่น การส่งมอบทรัพย์สินในกรณีสัญญาจัดซื้อจัดจ้าง) หรือ การปฏิบัติตามสัญญาจนมาถึงขั้นการสิ้นสุดของสัญญา เช่น การสิ้นสุดของสัมปทานหรือการปิดกิจการ โดยในกรณีการสิ้นสุดของสัญญานี้ อาจมาจากเหตุที่คาดการณ์ไว้ล่วงหน้าได้ เช่น การตกลงระงับสัญญาของคู่สัญญา หรือการที่ฝ่ายปกครองเข้าไปปฏิบัติตามสัญญานั้นเสียเอง (le rachat contractuel) ซึ่งเป็นกรณีที่กำหนดไว้แต่แรกแล้วในสัญญา หรือการที่ฝ่ายปกครองขอเลิกสัญญาฝ่ายเดียวอันเนื่องมาจากสาเหตุประโยชน์ของบริการสาธารณะนั้นหรือจากการถูกลงโทษ การเลิกสัญญาอาจเกิดจากคำพิพากษาของศาลที่เป็นการอนุญาตตามคำขอของคู่สัญญาอันมีสาเหตุมาจากการข้อแก้สัญญาฝ่ายเดียวนั้นไม่อาจกระทำได้ หรืออาจเกิดจากความผิดร้ายแรงของฝ่ายปกครองหรือจากเหตุสุดวิสัย หรือการเลิกสัญญาดังกล่าวอาจเกิดจากคำขอของฝ่ายปกครองเองโดยอ้างเหตุความล้มเหลวในการจัดทำบริการสาธารณะและไม่มีข้อกำหนดใดในสัญญาที่ให้สามารถอ้างเหตุดังกล่าวเพื่อเป็นการเลิกสัญญาได้

สภาแห่งรัฐได้หยิบยกทฤษฎีเรื่องลามิกัวร์ได้มาใช้ในคดีปกครองครั้งแรกในคำพิพากษาคดี Soc. Sud -Aviation ลงวันที่ ๑๔ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๖๑ และได้ปรากฏหลักดังกล่าวในคำพิพากษาอื่น ๆ อีก กล่าวคือ คำพิพากษาคดี คดี Société-France-Reconstruction-Plan ลงวันที่ ๒ ธันวาคม ค.ศ. ๑๙๖๖ คดี Ministre de la Construction c. Ville de Bordeaux ลงวันที่ ๑๔ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๖๖ และ La commune de Canari ลงวันที่ ๑๗ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๗๕ คดีทั้งหมดนี้กล่าวมานี้เป็นคดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองทั้งสิ้น

ในทางตำรามักหยิบยกคำพิพากษาศาลาแห่งรัฐ คดี La commune de Canari ลงวันที่ ๑๗ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๗๕ มาเป็นหลักในการอธิบายเรื่องการปรับใช้ทฤษฎีลามิกัวร์ได้ของสภาแห่งรัฐ คดีนี้มีข้อเท็จจริงในว่า เมื่อวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๖๓ รองผู้ว่าราชการจังหวัดแห่งเมือง Bastia ได้กระทำการในนามของเทศบาลแห่งเมือง Canari ในการว่าจ้างให้บริษัท Société chimique routière et d'entreprise general ก่อสร้างทางสัญจรรอบเทศบาลโดยมีวงเงินตามสัญญาเป็นจำนวน ๑๙,๕๐๐ ฟรังก์ ต่อมาในชั้นปฏิบัติตามสัญญา ปรากฏว่าบริษัทฯ ได้ดำเนินการสร้างทางเสร็จไปเพียงแต่บางส่วนเท่านั้น ยิ่งไปกว่านั้นยังก่อให้เกิดข้อตกลงใหม่ระหว่างเทศบาลและบริษัท ซึ่งการก่อสร้างตามข้อตกลงใหม่นี้อยู่นอกเหนือจากข้อสัญญาที่กำหนดไว้แต่แรกอันปรากฏตามหลักฐานลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๖๔ ศาลปกครองชั้นต้นแห่งเมือง Nice ได้พิจารณาข้อพิพาทดังกล่าวโดยนำหลักเรื่องลามิกัวร์ได้มาปรับใช้และมีคำพิพากษาให้เทศบาลแห่งเมือง Canari ชำระเงินให้แก่บริษัท Société chimique routière et d'entreprise général เป็นจำนวน ๑๕,๐๐๐ ฟรังก์ เพื่อเป็นการชำระค่าใช้จ่ายที่บริษัทดังกล่าวได้ก่อสร้างแม้ว่าจะไม่ได้เป็นการก่อสร้างที่มีการตกลงไว้ในสัญญาแต่เริ่มแรกก็ตาม ต่อมาเทศบาลแห่งเมือง Canari ได้ยื่นอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์พิจารณาแล้วเห็นว่าในเอกสารที่ระบุไว้ในสัญญาและเงื่อนไขในสัญญาไม่มีข้อใดระบุว่าจะต้องมีการชำระเงินในกรณีดังกล่าว ประกอบกับพิจารณาแล้วเห็นว่า การก่อสร้าง

ทางดังกล่าวของบริษัทไม่ได้เป็นการดำเนินการตามการสั่งการด้วยปากเปล่าหรือด้วยลายลักษณ์อักษร แต่ประการใด ยิ่งไปกว่านั้น งานที่ทำเสริมขึ้นมาไม่อาจถือได้ว่าเป็นกรณีที่จำเป็นต่อการปฏิบัติตามสัญญาตามที่คาดการณ์ไว้แต่ต้น แม้ว่าการก่อสร้างดังกล่าวนั้นจะเป็นประโยชน์แก่เทศบาลก็ตาม แต่ก็ไม่ได้ถือว่าเทศบาลจะต้องชำระเงินแก่บริษัทอื่นเนื่องมาจากค่าใช้จ่ายที่เสียไปในการนั้น การที่ศาลอุทธรณ์มีคำพิพากษาให้บริษัทชำระค่าใช้จ่ายในการนั้นเองจึงเป็นการชอบแล้ว สภาแห่งรัฐมีคำพิพากษายืนตามศาลชั้นต้น

การหยิบยกทฤษฎีเรื่องลางมิควรได้มาปรับใช้กับคดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองย่อมเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึงความเป็นอิสระของตุลาการศาลปกครองในการหยิบยกหลักกฎหมายมาปรับใช้ในคดีพิพาทซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในเรื่องอำนาจของตุลาการในการสร้างและพิจารณาหลักกฎหมายทั่วไป (prétorien) ที่องค์กรวินิจฉัยข้อพิพาททางปกครองสามารถสร้างหลักกฎหมายเองได้ (prétorien) ซึ่งสภาแห่งรัฐได้ยืนยันบทบาทของตุลาการศาลปกครองในด้านนี้มาตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๔๕ สำหรับการหยิบยกทฤษฎีเรื่องลางมิควรได้มาปรับใช้กับคดีปกครองนั้นถือ สภาแห่งรัฐถือว่าหลักดังกล่าวมีคุณค่าเป็นหลักกฎหมายทั่วไปเกี่ยวกับสัญญาสาธารณะ (le principe général du droit applicable même sans texte à la matière des contrats publics) และได้นำทฤษฎีดังกล่าวมาปรับใช้โดยมีกฎเกณฑ์เฉพาะโดยคำนึงถึงเขตอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลและความจำเป็นของการรักษารูปแบบกฎเกณฑ์ทางปกครอง

การนำทฤษฎีเรื่องลางมิควรได้มาใช้ในคดีปกครองจึงมิได้เป็นไปในทางเดียวกับทฤษฎีตามกฎหมายแพ่งอย่างครบถ้วนนัก กล่าวคือ สภาแห่งรัฐจำกัดว่าจะนำทฤษฎีดังกล่าวมาปรับใช้เพียงในคดีพิพาทที่เป็นการชดใช้ความเสียหายที่เกี่ยวกับสัญญาเท่านั้น ในขณะที่กฎหมายแพ่งนำเรื่องลางมิควรได้มาปรับใช้ในทุกกรณี การที่สภาแห่งรัฐหยิบยกทฤษฎีลางมิควรได้มาปรับใช้ในคดีปกครองจึงเป็นการเน้นย้ำให้มีการพิจารณาถึงความมีอยู่ของสัญญาทางปกครอง การบังคับตามสัญญาทางปกครอง ตลอดจนการพิจารณาถึงความไม่มีผลของสัญญาทางปกครอง อันส่งผลอย่างต่อเนื่องถึงพัฒนาการและการวางหลักในเรื่องสัญญาทางปกครองด้วย จึงอาจกล่าวได้ว่าการนำเรื่องลางมิควรได้มาใช้ในกฎหมายปกครองจะก่อให้เกิดความสมดุลทางกฎหมายและก่อให้เกิดบรรยากาศที่น่าไว้วางใจระหว่างฝ่ายปกครองและคู่สัญญามากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ เนื่องมาจากแนวคิดในเรื่องลางมิควรได้ซึ่งเน้นย้ำว่าฝ่ายหนึ่งจะต้องได้ประโยชน์และอีกฝ่ายหนึ่งจะต้องเสียประโยชน์ ซึ่งหากพิจารณาตามแนวคิดนี้แล้วจะพบว่าเป็นการยากอย่างยิ่งที่ฝ่ายปกครองซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อการบริการสาธารณะจะอ้างว่าตนไม่ได้รับประโยชน์จากการดำเนินการของผู้รับเหมา อย่างไรก็ตาม การนำทฤษฎีเรื่องลางมิควรได้มาปรับใช้ในกฎหมายปกครองของฝรั่งเศสนั้นก็มิข้อจำกัด คือ การที่สัญญาทางปกครองจะต้องทำในรูปคำสั่งทางปกครองฝ่ายเดียว ข้อจำกัดนี้ส่งผลให้การกระทำใดๆ ที่อยู่นอกเหนือจากที่สัญญากำหนดไว้จะถือเป็นความเสี่ยงภัยของคู่สัญญาเองจนกว่าที่ฝ่ายปกครองจะให้สัตยาบันรับรองการกระทำดังกล่าว จึงอาจสรุปได้ว่าการนำทฤษฎีเรื่องลางมิควรได้มาใช้ในกฎหมายปกครองต้องอยู่บนแนวคิดพื้นฐานที่ว่าจะต้องมี

สัญญาทางปกครองเกิดขึ้นแล้ว หากไม่มีสัญญาเกิดขึ้นแต่แรก ก็ไม่อาจยกเรื่องลาภมิควรได้มาเป็นเหตุให้ฝ่ายปกครองต้องรับผิดได้ ทั้งนี้ ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น”

มาตรา ๔๐๗ บุคคลใดได้กระทำการอันใดตามอำเภอใจเหมือนหนึ่งว่าเพื่อชำระหนี้ โดยรู้ว่าคุณไม่มีหนี้ความผูกพันที่จะต้องชำระ ท่านว่าบุคคลผู้นั้นหาสิทธิจะได้รับสินทรัพย์ไม่

มาตรา ๔๐๘ บุคคลตั้งจะกล่าวต่อไปนี้ไม่มีสิทธิจะได้รับสินทรัพย์ คือ (๑) บุคคลผู้ชำระหนี้อันมีเงื่อนไขบังคับเมื่อก่อนถึงกำหนดเวลานั้น

(๒) บุคคลผู้ชำระหนี้ซึ่งขาดอายุความแล้ว

(๓) บุคคลผู้ชำระหนี้ตามหน้าที่ศีลธรรม หรือตามควรแก่อัธยาศัยในสมาคม

มาตรา ๔๐๙ เมื่อบุคคลผู้หนึ่งผู้ใดซึ่งมิได้เป็นลูกหนี้ได้ชำระหนี้ไปโดยสำคัญผิด เป็นเหตุให้เจ้าหนี้ผู้ทำการโดยสุจริตได้ทำลาย หรือลบล้างเสียซึ่งเอกสารอันเป็นพยานหลักฐานแห่งหนี้ก็ดี ยกเลิกหลักประกันเสียก็ดี สิ้นสิทธิไปเพราะขาดอายุความก็ดี ท่านว่าเจ้าหนี้ไม่จำต้องคืนทรัพย์

บทบัญญัติที่กล่าวมาในวรรคก่อนนี้ไม่ขัดขวางต่อการที่บุคคลผู้ได้ชำระหนี้ นั้นจะใช้สิทธิไล่เบี้ยเอาแก่ลูกหนี้และผู้ค้ำประกัน ถ้าจะมี

มาตรา ๔๑๐ บุคคลผู้ใดได้ทำการชำระหนี้โดยมุ่งต่อผลอย่างหนึ่ง แต่มิได้เกิดผลขึ้น เช่นนั้น ถ้าและบุคคลนั้นได้รู้มาแต่แรกว่าการที่จะเกิดผลนั้นเป็นพ้นวิสัยก็ดี หรือได้เข้าบ่งปิดขัดขวางเสียมิให้เกิดผลเช่นนั้นโดยอาการอันฝ่าฝืนความสุจริตก็ดี ท่านว่าบุคคลผู้นั้นไม่มีสิทธิจะได้รับสินทรัพย์

มาตรา ๔๑๑ บุคคลใดได้กระทำการเพื่อชำระหนี้เป็นการอันฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมาย หรือศีลธรรมอันดี ท่านว่าบุคคลนั้นหาอาจจะเรียกร้องคืนทรัพย์ได้ไม่

มาตรา ๔๑๒ ถ้าทรัพย์สินซึ่งได้รับไว้เป็นลาภมิควรได้นั้นเป็นเงินจำนวนหนึ่ง ท่านว่าต้องคืนเต็มจำนวนนั้น เว้นแต่เมื่อบุคคลได้รับไว้โดยสุจริต จึงต้องคืนลาภมิควรได้เพียงส่วนที่ยังมีอยู่ในขณะเมื่อเรียกคืน

มาตรา ๔๑๓ เมื่อทรัพย์สินอันจะต้องคืนนั้นเป็นอย่างอื่นนอกจากจำนวนเงิน และบุคคลได้รับไว้โดยสุจริต ท่านว่าบุคคลเช่นนั้นจำต้องคืนทรัพย์สินเพียงตามสภาพที่เป็นอยู่ และมีต้องรับผิดชอบในการที่ทรัพย์นั้นสูญหายหรือบุบสลาย แต่ถ้าได้อะไรมาเป็นค่าสินไหมทดแทนเพื่อการสูญหายหรือบุบสลายเช่นนั้นก็ต้องให้ไปด้วย

ถ้าบุคคลได้รับทรัพย์สินไว้โดยทุจริต ท่านว่าจะต้องรับผิดชอบในการสูญหายหรือบุบสลายนั้นเต็มภูมิ แม้กระทั่งการสูญหายหรือบุบสลายจะเกิดเพราะเหตุสุดวิสัย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าถึงอย่างไรทรัพย์สินนั้นก็คงต้องสูญหายหรือบุบสลายอยู่นั่นเอง

คัดลอกบทความจาก public law.net เผยแพร่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๕๕ โดยคุณปาสีรัตน์ ศรีวรรณพุกษ์ น.บ.เกียรตินิยมอันดับสอง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย น.ม.กฎหมายเอกชนและธุรกิจ จากมหาวิทยาลัยเดียวกัน ฯ พนักงานคดีปกครองชำนาญการ สำนักวิจัยและวิชาการ สำนักงานศาลปกครอง

มาตรา ๔๑๔ ถ้าการคืนทรัพย์สินตกเป็นพันวิสัยเพราะสภาพแห่งทรัพย์สินที่ได้รับไว้ตนเองก็ดี หรือเพราะเหตุอย่างอื่นก็ดี และบุคคลได้รับทรัพย์สินไว้โดยสุจริต ท่านว่าบุคคลเช่นนั้นจำต้องคืนลามิควรรได้เพียงส่วนที่ยังมีอยู่ในขณะเมื่อเรียกคืน

ถ้าบุคคลได้รับทรัพย์สินนั้นไว้โดยสุจริต ท่านว่าต้องใช้ราคำทรัพย์สินนั้นเต็มจำนวน

มาตรา ๔๑๕ บุคคลผู้ได้รับทรัพย์สินไว้โดยสุจริตย่อมจะได้ดอกผลอันเกิดแต่ทรัพย์สินนั้นตลอดเวลายังคงสุจริตอยู่

ถ้าผู้ที่ได้รับไว้จะต้องคืนทรัพย์สินนั้นเมื่อใด ให้ถือว่าผู้นั้นตกอยู่ในฐานะสุจริตจำเดิมแต่เวลาที่เรียกคืนนั้นค่าใช้จ่ายทั้งหลายอันควรแก่การเพื่อรักษาบำรุงหรือซ่อมแซมทรัพย์สินนั้น ท่านว่าต้องชดใช้แก่บุคคลผู้คืนทรัพย์สินนั้นเต็มจำนวน

แต่บุคคลเช่นนั้นจะเรียกร้องให้ชดใช้ค่าใช้จ่ายตามธรรมดาเพื่อบำรุง ซ่อมแซมทรัพย์สินนั้น หรือค่าภาระติดพันที่ต้องเสียไปในระหว่างที่ตนคงเก็บดอกผลอยู่นั้นทำได้ไม่

มาตรา ๔๑๗ ในส่วนค่าใช้จ่ายอย่างอื่นนอกจากที่กล่าวมาในวรรคต้นแห่งมาตราก่อนนั้น บุคคลผู้คืนทรัพย์สินจะเรียกร้องให้ชดใช้ได้แต่เฉพาะที่เสียไปในระหว่างที่ตนทำการโดยสุจริต และเมื่อทรัพย์สินนั้นได้มีราคาเพิ่มสูงขึ้นเพราะค่าใช้จ่ายนั้นในเวลาที่คืน และจะเรียกได้ก็แต่เพียงเท่าราคาที่เพิ่มขึ้นเท่านั้น อนึ่ง บทบัญญัติแห่งมาตรา ๔๑๕ วรรค ๒ นั้น ท่านให้นำมาใช้บังคับด้วย แล้วแต่กรณี

มาตรา ๔๑๘ ถ้าบุคคลรับทรัพย์สินอันมิควรรได้ไว้โดยสุจริต และได้ทำการดัดแปลงหรือต่อเติมขึ้นในทรัพย์สินนั้น ท่านว่าบุคคลเช่นนั้นต้องจัดทำทรัพย์สินนั้นให้คืนคงสภาพเดิมด้วยค่าใช้จ่ายของตนเองแล้วจึงส่งคืน เว้นแต่เจ้าของทรัพย์สินจะเลือกให้ส่งคืนตามสภาพที่เป็นอยู่ ในกรณีเช่นนี้ เจ้าของจะใช้ราคำค่าทำดัดแปลงหรือต่อเติม หรือใช้เงินจำนวนหนึ่งเป็นราคำทรัพย์สินเท่าที่เพิ่มขึ้นนั้นก็ได้ แล้วแต่จะเลือก

ถ้าในเวลาที่จะต้องคืนทรัพย์สินนั้นเป็นพันวิสัยจะทำให้ทรัพย์สินคืนคงสภาพเดิมได้ หรือถ้าทำไปทรัพย์สินนั้นจะบอบสลายไซ้ร้ ท่านว่าบุคคลผู้ได้รับไว้จะต้องส่งคืนทรัพย์สินตามสภาพที่เป็นอยู่ และไม่มีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อราคาทรัพย์สินที่เพิ่มขึ้นเพราะการดัดแปลงหรือต่อเติมนั้นได้

มาตรา ๔๑๙ ในเรื่องลามิควรรได้นั้น ท่านห้ามมิให้ฟ้องคดีเมื่อพ้นกำหนดปีหนึ่งนับแต่เวลาที่ฝ่ายผู้เสียหายรู้ว่าตนมีสิทธิเรียกคืน หรือเมื่อพ้นสิบปีนับแต่เวลาที่สิทธินั้นได้มีขึ้น

๒.๒.๓ บรรพ ๔ ทรัพย์สิน ลักษณะ ๒ กรรมสิทธิ

มาตรา ๑๓๓๖ ภายในบังคับแห่งกฎหมาย เจ้าของทรัพย์สินมีสิทธิใช้สอย และจำหน่ายทรัพย์สินของตนและได้ซึ่งดอกผลแห่งทรัพย์สินนั้น กับทั้งมีสิทธิ ติดตามและเอาคืนซึ่งทรัพย์สินของตนจากบุคคลผู้ไม่มีสิทธิจะยึดถือไว้ และ มีสิทธิขัดขวางมิให้ผู้อื่นสอดเข้าเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนั้นโดยมิชอบด้วยกฎหมาย

๒.๓ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

มาตรา ๑ ในประมวลกฎหมายนี้ ถ้าข้อความมิได้แสดงให้เห็นเป็น อย่างอื่น

(๓) “คำฟ้อง” หมายความว่า กระบวนพิจารณาใด ๆ ที่โจทก์ได้เสนอข้อหาต่อศาล ไม่ว่าจะเสนอด้วยวาจาหรือทำเป็นหนังสือ ไม่ว่าจะได้เสนอต่อศาลชั้นต้น หรือชั้นอุทธรณ์หรือฎีกา ไม่ว่าจะได้เสนอในขณะที่เริ่มคดีโดยคำฟ้องหรือคำร้องขอหรือเสนอในภายหลังโดยคำฟ้องเพิ่มเติมหรือแก้ไข หรือฟ้องแย้งหรือโดยสอดเข้ามาในคดีไม่ว่าด้วยสมัครใจ หรือถูกบังคับ หรือโดยมีคำขอให้พิจารณาใหม่

มาตรา ๒ ห้ามมิให้เสนอคำฟ้องต่อศาลใด เว้นแต่

(๑) เมื่อได้พิจารณาถึงสภาพแห่งคำฟ้องและชั้นของศาลแล้ว ปรากฏว่า ศาลนั้นมีอำนาจที่จะพิจารณาพิพากษาคดีนั้นได้ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยพระธรรมนูญศาลยุติธรรม และ

(๒) เมื่อได้พิจารณาถึงคำฟ้องแล้ว ปรากฏว่าคดีนั้นอยู่ในเขตศาลนั้นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ว่าด้วยศาลที่จะรับคำฟ้อง และตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่กำหนดเขตศาลด้วย

มาตรา ๕๕ เมื่อมีข้อโต้แย้งเกิดขึ้น เกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลใดตามกฎหมายแพ่ง หรือบุคคลใดจะต้องใช้สิทธิทางศาล บุคคลนั้นชอบที่จะเสนอคดีของตนต่อศาลส่วนแพ่งที่มีเขตอำนาจได้ ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายแพ่งและประมวลกฎหมายนี้

มาตรา ๒๔๗ การฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ ให้กระทำได้เมื่อได้รับอนุญาต จากศาลฎีกา

การขออนุญาตฎีกา ให้ยื่นคำร้องพร้อมกับคำฟ้องฎีกาต่อศาลชั้นต้นที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งในคดีนั้นภายในกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ แล้วให้ศาลชั้นต้นรับส่งคำร้องพร้อมคำฟ้องฎีกาดังกล่าวไปยังศาลฎีกา และให้ศาลฎีกาพิจารณาวินิจฉัยคำร้องให้เสร็จสิ้นโดยเร็ว

มาตรา ๒๔๙ ให้ศาลฎีกาพิจารณาอนุญาตให้ฎีกาตามมาตรา ๒๔๗ ได้ เมื่อเห็นว่าปัญหาตามฎีกานั้นเป็นปัญหาสำคัญที่ศาลฎีกาควรวินิจฉัย

ปัญหาสำคัญตามวรรคหนึ่ง ให้รวมถึงกรณีดังต่อไปนี้

(๑) ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์สาธารณะ หรือความสงบเรียบร้อยของประชาชน

(๒) เมื่อคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ได้วินิจฉัยข้อกฎหมายที่สำคัญขัดกันหรือขัดกับแนวบรรทัดฐานของคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลฎีกา

(๓) คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ได้วินิจฉัยข้อกฎหมายที่สำคัญซึ่งยังไม่มีแนวคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลฎีกามาก่อน

(๔) เมื่อคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ขัดกับคำพิพากษาหรือคำสั่งอันถึงที่สุดของศาลอื่น

(๕) เพื่อเป็นการพัฒนาการตีความกฎหมาย

(๖) ปัญหาสำคัญอื่นตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา

ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาตามวรรคสอง (๖) เมื่อได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาและประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

ในกรณีที่ศาลฎีกามีคำสั่งไม่อนุญาตให้ฎีกา ให้คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์เป็นที่สุดตั้งแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น

๒.๔ ข้อกำหนดประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการอนุญาตฎีกาในคดีแพ่ง พ.๒๕๕๘

๒.๔.๑ ความเป็นมา

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๔๙ วรรคสอง (๖) และมาตรา ๒๕๐ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๒๗) พ.ศ. ๒๕๕๘ ประธานศาลฎีกาโดยความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา ออกข้อกำหนดไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ข้อกำหนดนี้เรียกว่า “ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการขออนุญาตฎีกาในคดีแพ่ง พ.ศ. ๒๕๕๘”

ข้อ ๒ ข้อกำหนดนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ในข้อกำหนดนี้ ถ้าข้อความมิได้แสดงให้เห็นเป็นอย่างอื่น

“คำร้อง” หมายความว่า คำร้องขออนุญาตฎีกาตามมาตรา ๒๔๗

“ผู้ร้อง” หมายความว่า คู่ความผู้ยื่นคำร้อง

“ศาลชั้นต้น” หมายความว่า ศาลซึ่งมีคำพิพากษาหรือคำสั่งในชั้นต้น

“องค์คณะผู้พิพากษา” หมายความว่า องค์คณะผู้พิพากษาตามมาตรา ๒๔๘ ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาและวินิจฉัยคำร้อง

ข้อ ๔ ในกรณีจำเป็นต้องมีวิธีการใดในทางธุรการเพื่อให้การปฏิบัติตามข้อกำหนดนี้เป็นไปโดยเรียบร้อย ให้เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมเป็นผู้กำหนดวิธีการนั้น

ข้อ ๕ ให้ประธานศาลฎีการักษาการและมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติรวมทั้งออกระเบียบ ประกาศ คำสั่ง หรือคำแนะนำเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติตามข้อกำหนดนี้

๒.๔.๒ การขออนุญาตฎีกา

กำหนดไว้ในหมวด ๑ การยื่นคำร้อง

ข้อ ๖ การขออนุญาตฎีกา ให้ยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นโดยต้องแสดงถึง

(๑) ปัญหาข้อเท็จจริงหรือปัญหาข้อกฎหมายที่ขออนุญาตฎีกาโดยชัดเจน และ

(๒) ปัญหาที่ขออนุญาตฎีกานั้นเป็นปัญหาสำคัญคดีที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๕๙ หรือในข้อกำหนดนี้ซึ่งศาลฎีกาควรรับวินิจฉัย

ข้อ ๗ ผู้ร้องต้องยื่นคำร้องพร้อมกับคำฟ้องฎีกาโดยเสียค่าขึ้นศาลชั้นฎีกาและต้องนำเงินค่าธรรมเนียมซึ่งจะต้องใช้แก่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งตามคำพิพากษาหรือคำสั่งมาวางศาลพร้อมกับคำฟ้องฎีกานั้นด้วย เว้นแต่จะได้รับอนุญาตให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมศาล

ถ้าผู้ร้องไม่ปฏิบัติตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลชั้นต้นรับส่งคำร้องพร้อมสำนวนความไปยังศาลฎีกากรณีเช่นว่านี้ ให้องค์คณะผู้พิพากษามีคำสั่งไม่รับคำร้องและไม่รับฎีกาโดยสิ้นคดีชั้นศาลชั้นฎีกาทั้งหมดหากมี ให้แก่ผู้ร้อง

ข้อ ๘ ให้ศาลชั้นต้นมีอำนาจตรวจคำร้องและคำฟ้องฎีกาและมีคำสั่งตามมาตรา ๑๘ หากผู้ร้องไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง ให้ศาลชั้นต้นรับส่งคำร้องและคำฟ้องฎีกาดังกล่าวพร้อมสำนวนความไปยังศาลฎีกาเพื่อพิจารณาต่อไป กรณีตามวรรคหนึ่ง ถ้าองค์คณะผู้พิพากษาเห็นว่าคำสั่งของศาลชั้นต้นถูกต้อง ให้มีคำสั่งไม่รับคำร้องและไม่รับฎีกา หรือถ้าไม่มีคำร้องก็ให้สั่งไม่รับฎีกาและสั่งคืนค่าขึ้นศาลชั้นฎีกาทั้งหมด หากมี ให้แก่ผู้ร้อง

ข้อ ๙ ในกรณีมีการขอขยายระยะเวลาใด ๆ เช่น การยื่นคำร้องหรือคำฟ้องฎีกาหรือการชำระหรือวางเงินตามข้อ ๗ หากศาลชั้นต้นเห็นสมควรอนุญาตให้ขยาย ให้ศาลชั้นต้นสั่งตามที่เห็นสมควร หากจะไม่อนุญาต ให้ศาลชั้นต้นรับส่งคำร้องขอขยายระยะเวลาพร้อมสำนวนความไปยังศาลฎีกาเพื่อพิจารณาสั่งโดยเร็วต่อไป

ข้อ ๑๐ เมื่อศาลชั้นต้นได้ตรวจคำร้องและคำฟ้องฎีกาตามข้อ ๘ แล้ว ให้รับส่งสำเนาคำร้องและคำฟ้องฎีกานั้นให้คู่ความอีกฝ่ายแล้วส่งคำร้องพร้อมคำฟ้องฎีกาและสำนวนความไปยังศาลฎีกาโดยเร็ว ทั้งนี้ ไม่จำเป็นต้องรอคำคัดค้านของคู่ความฝ่ายนั้น แต่ในกรณีที่คู่ความอีกฝ่ายได้ยื่นคำร้องขออนุญาตฎีกาด้วย ให้ศาลชั้นต้นดำเนินการเกี่ยวแก่คำร้องดังกล่าวให้เสร็จสิ้นเสียก่อน แล้วจึงส่งคำร้องและคำฟ้องฎีกาของคู่ความทุกฝ่ายไปยังศาลฎีกาในคราวเดียวกัน ถ้ามีการยื่นคำคัดค้านภายหลังจากที่ได้ดำเนินการตาม

วรรคหนึ่งแล้ว ก็ให้ส่งคำคัดค้านไปยังศาลฎีกาเพื่อประกอบการพิจารณาวินิจฉัยในกรณีที่มีการยื่นคำร้องขอทุเลาการบังคับคดีในระหว่างฎีกา ให้ศาลชั้นต้นรับส่งคำร้องนั้นไปยังศาลฎีกาเพื่อพิจารณาและห้ามมิให้มีคำสั่งอนุญาตตามคำร้องนั้นจนกว่าศาลฎีกาจะมีคำสั่งอนุญาตให้ฎีกา ทั้งนี้ ไม่กระทบถึงอำนาจในการสั่งงดการบังคับคดีหรือถอนการบังคับคดีตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

๒.๔.๓ การรับและวินิจฉัยคำร้อง

ข้อกำหนดไว้ในหมวด ๒ การพิจารณาวินิจฉัยคำร้อง การรับฎีกาและการแก้ฎีกา

ข้อ ๑๑ การขอแก้ไขคำร้องหรือคำฟ้องฎีกาให้กระทำได้ภายในกำหนดระยะเวลาตามมาตรา ๒๔๗ วรรคสองหรือตามที่ศาลมีคำสั่งให้ขยายออกไป

ข้อ ๑๒ การพิจารณาคำร้องตามมาตรา ๒๔๘ องค์คณะผู้พิพากษาพึงพิจารณาวินิจฉัยและมีคำสั่งให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งเดือนนับแต่วันที่ได้รับสำนวนหรือตามระเบียบของประธานศาลฎีกา

ข้อ ๑๓ ปัญหาสำคัญอื่นตามมาตรา ๒๔๙ วรรคสอง (๖) ได้แก่ กรณีดังต่อไปนี้

(๑) คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์มีความเห็นแย้งในสาระสำคัญ

(๒) คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ได้วินิจฉัยข้อกฎหมายสำคัญที่ไม่สอดคล้องกับความตกลงระหว่างประเทศที่มีผลผูกพันกับประเทศไทย

ข้อ ๑๔ ในกรณีที่องค์คณะผู้พิพากษาเห็นว่า ปัญหาตามคำร้องทั้งหมดหรือบางข้อเป็นปัญหาสำคัญที่ศาลฎีกาควรวินิจฉัย ให้มีคำสั่งอนุญาตให้ฎีกาและสั่งรับฎีกาทั้งหมดหรือบางข้อไว้พิจารณาแล้วส่งให้ศาลชั้นต้นอ่านคำสั่งดังกล่าวให้คู่ความฟังจำเลยฎีกาอาจยื่นคำแก้ฎีกาต่อศาลชั้นต้นได้ภายในกำหนดสิบห้าวันนับแต่วันฟังคำสั่ง และภายในกำหนดเจ็ดวันนับแต่วันที่จำเลยฎีกายื่นคำแก้ฎีกาหรือนับแต่ระยะเวลาที่กำหนดไว้สำหรับการยื่นคำแก้ฎีกาได้สิ้นสุดลง ให้ศาลชั้นต้นส่งคำแก้ฎีกาไปยังศาลฎีกาหรือแจ้งให้ทราบว่าไม่มีคำแก้ฎีกาเมื่อศาลฎีกาได้รับคำแก้ฎีกาหรือแจ้งความเชื่อว่าแล้วให้นำคดีลงสารบบความโดยพลันการขอขยายระยะเวลายื่นคำแก้ฎีกา ให้ยื่นภายในกำหนดระยะเวลาตามวรรคสอง และให้นำความในข้อ ๙ มาใช้บังคับโดย อนุโลม

ข้อ ๑๕ ในกรณีที่องค์คณะผู้พิพากษาเห็นว่า คำร้องมิได้ปฏิบัติตามข้อ ๖ หรือปัญหาตามคำร้องทั้งหมดมิใช่ปัญหาสำคัญที่ศาลฎีกาควรวินิจฉัย ให้มีคำสั่งยกคำร้องและไม่รับฎีกาแล้วส่งสำนวนความคืนศาลชั้นต้นเพื่อแจ้งให้คู่ความทราบโดยเร็ว คำสั่งที่ไม่อนุญาตตามวรรคหนึ่งให้แสดงผลโดยย่อและให้องค์คณะผู้พิพากษามีอำนาจสั่งคืนคำขึ้นศาลชั้นฎีกาทั้งหมดหรือแต่บางส่วนแก่ผู้ร้องได้ตามที่เห็นสมควร

ข้อ ๑๖ ในกรณีที่มีคู่ความหลายฝ่ายต่างยื่นคำร้อง ให้วินิจฉัยโดยทำเป็นคำสั่งฉบับเดียวกันก็ได้

๒.๔.๔ การพิจารณาพิพากษา

กำหนดไว้หมวด ๓ การพิจารณาและพิพากษาคดีในศาลฎีกา

ข้อ ๑๗ องค์คณะผู้พิพากษาที่พิจารณาสั่งอนุญาตให้ฎีกาคดีใด อาจเป็นองค์คณะผู้พิพากษาพิจารณาพิพากษาคดีนั้น

๒.๕ คู่มือการส่งเรื่องให้อัยการฟ้องคดีแพ่ง

๒.๕.๑ หลักการและเหตุผล

ในการดำเนินคดีแพ่งแทนรัฐบาล หน่วยงานของรัฐที่เป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ องค์การมหาชน หน่วยงานอื่นของรัฐ หรือหน่วยงานอื่นใดที่ดำเนินกิจการของรัฐหรือนิติบุคคลซึ่งมิใช่หน่วยงานของรัฐแต่ได้มีพระราชบัญญัติ หรือพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งขึ้น เป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการ ตามที่พระราชบัญญัติ องค์การอัยการและพนักงาน อัยการ พ.ศ.๒๕๕๓ กำหนดไว้ พนักงานอัยการจะสามารถดำเนิน การกิจดังกล่าวให้ลุล่วง และรักษาผลประโยชน์ของรัฐ และประชาชนได้นั้น หน่วยงานผู้ส่ง เรื่องให้พนักงานอัยการ ดำเนินคดีแพ่ง จะต้องมีความรู้ความเข้าใจในการรวบรวมพยานหลักฐาน ขั้นตอนในการส่งเรื่องและ กระบวนการทั้งหมดในการดำเนินคดีอย่างถูกต้อง คู่มือจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยการปฏิบัติงานของ เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานผู้ส่งเรื่องและพนักงานอัยการผู้รับผิดชอบในการดำเนินคดีให้ทำงานได้สะดวก ถูกต้อง และรวดเร็ว อันจะส่งผลให้การรักษาผลประโยชน์ของ รัฐมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๒.๕.๒ การตั้งผู้ประสานงานคดี

หน่วยงานตัวความจะต้องตั้งผู้ประสานงานคดี โดยระบุชื่อที่อยู่พร้อมหมายเลขโทรศัพท์ ที่ติดต่อไว้ในหนังสือนำส่ง ด้วย ผู้ประสานงานคดีควรเป็นนิติกร หรือ เจ้าหน้าที่ที่มีเวลาเพียงพอในการ ประสานคดีกับพนักงานอัยการ และหากต่อมาปรากฏว่าผู้ประสานงานคดีลาหยุดต่อเนื่องเป็นเวลานาน หรือลาออก ให้ตั้งผู้ประสานงานคดีคนใหม่เพื่อให้การประสานงานเป็นไปอย่างต่อเนื่อง

๒.๕.๓ วิธีการส่งเรื่อง

ในการส่งเรื่องไปให้พนักงานอัยการดำเนินคดีแพ่งนั้นให้หน่วยงานตัวความมอบหมายผู้ ประสานงานคดีหรือ เจ้าหน้าที่นำเรื่องพร้อมเอกสารตามข้อ ๕ ของบทที่ ๒ ไปส่งยัง สำนักงานอัยการที่ รับผิดชอบในการดำเนินคดีด้วยตนเอง การส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ ให้ส่งภายในกำหนดเวลา ตามข้อ ๒ ของบทที่ ๒ ทั้งนี้ การส่งเรื่องที่เป็นกรณีเร่งด่วน เช่น คดีใกล้จะขาดอายุความ หรือใกล้จะครบ กำหนดยื่นคำให้การ ผู้ประสานงานคดีจะต้องนำเรื่องไปส่งด้วยตนเองพร้อมทั้งรอพบพนักงานอัยการ ผู้รับผิดชอบสำนวน เพื่อชี้แจงข้อเท็จจริงที่จำเป็นในการทำคำฟ้องหรือคำให้การด้วย

๒.๕.๕ การพิจารณาว่าจะส่งเรื่องไปยังสำนักงานอัยการใด

หน่วยงานตัวความจะส่งเรื่องไปยังสำนักงานอัยการใด จะต้องพิจารณาประเภทของคดี ดังนี้

(๑) ต้องพิจารณาว่า คดีอยู่ในเขตอำนาจศาลของศาลใด เนื่องจากมีสำนักงานอัยการที่รับผิดชอบดำเนินคดีตามเขตอำนาจศาล ดังนั้น จึงต้องพิจารณาเขตอำนาจศาลก่อนว่า คดีนั้นจำเลยมี ภูมิลำเนาหรือมูลคดีเกิดหรือสังหาริมทรัพย์ตั้งอยู่ในเขตอำนาจศาลใด ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความแพ่ง มาตรา ๔, มาตรา ๔ ทวิ ก็ให้ส่งเรื่องไปยังสำนักงาน อัยการซึ่ง รับผิดชอบคดีที่อยู่ในเขต อำนาจของศาลนั้น เช่น คดีอยู่ในเขตอำนาจของศาลแพ่ง ก็ส่ง เรื่องไปยังสำนักงานคดีแพ่ง หรือคดีอยู่ใน เขตอำนาจของศาลจังหวัด ก็ต้องส่งเรื่องไปยังสำนักงานอัยการจังหวัดนั้น ๆ

(๒) ต้องพิจารณาจำนวนทุนทรัพย์ว่าคดีมีทุนทรัพย์อยู่ในเขตอำนาจของศาลแขวงหรือ ศาลจังหวัด กล่าวคือ คดีที่มีทุนทรัพย์ไม่เกิน ๓๐๐,๐๐๐ บาท อยู่ในเขตอำนาจพิจารณาของศาลแขวง ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา ๑๗, มาตรา ๒๕ (๔) หน่วยงานตัวความจะต้องส่งเรื่องไปยัง สำนักงานคดีศาลแขวง หรือสำนักงานอัยการคดีศาลแขวงจังหวัด แล้วแต่กรณีสำหรับคดีที่มีทุนทรัพย์เกิน กว่า ๓๐๐,๐๐๐ บาท หรือคดีไม่มีทุนทรัพย์ อยู่ในเขตอำนาจของศาลแพ่งศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ศาลแพ่ง ธนบุรี หรือศาลจังหวัด จะต้องส่งเรื่องไปยังสำนักงานอัยการที่ดำเนินคดีแพ่งที่รับผิดชอบในการดำเนินคดี แพ่งในเขตอำนาจศาลนั้น ๆ แล้วแต่กรณี

๒.๕.๖ เอกสารที่ต้องมีการจัดทำสำหรับคดีทุกเรื่อง

(๑) สรุปรายชื่อเท็จจริงความเป็นมาของคดี เริ่มจากฐานะทางกฎหมายของหน่วยงาน ตัวความ ข้อพิพาทที่เกิดขึ้น เหตุที่ทำให้เกิดอำนาจฟ้อง หรือเหตุที่ถูกฟ้อง เหตุแห่งการต่อสู้คดี อ้างกฎหมาย ระเบียบ มติคณะรัฐมนตรี หรือ ข้อสัญญาที่คู่กรณีปฏิบัติไม่ถูกต้องให้ชัดเจน พร้อมแนบ สำเนากฎหมาย ระเบียบ มติคณะรัฐมนตรี ที่เกี่ยวข้องตามที่อ้างในสรุปรายชื่อเท็จจริง

(๒) รายละเอียดชื่อพยานบุคคลที่เกี่ยวข้องที่สามารถชี้แจงข้อเท็จจริงในคดีได้

(๓) เอกสารหลักฐานในคดี ให้ส่งสำเนาเอกสารให้พนักงานอัยการโดยเจ้าหน้าที่ ของหน่วยงานต้องรับรองสำเนาถูกต้องทุกแผ่น ถ้าเอกสารปิดอากรแสตมป์ ให้ถ่ายให้ปรากฏอากรแสตมป์ ที่ชัดเจนไว้ด้วย กรณีเป็นเอกสารมหาชนให้ส่งสำเนาซึ่งรับรองความถูกต้องโดยพนักงานเจ้าหน้าที่ ผู้รับผิดชอบในการทำหรือเก็บรักษา ในเบื้องต้นให้ส่งเพียง ๑ ชุดก่อน และจัดส่งเพิ่มภายหลังตามที่ พนักงานอัยการแจ้ง ซึ่งโดยปกติได้แก่ เอกสารสำหรับพนักงานอัยการติดสำนวน ๑ ชุด ใช้ในการสืบพยาน ๑ ชุด แนบท้ายคำฟ้องหรือท้ายคำให้การ ๑ ชุด และสำหรับคู่ความซึ่งเป็น คู่กรณีคนละ ๑ ชุดตามจำนวน โจทก์หรือจำเลย

(๔) ต้นฉบับเอกสารให้หน่วยงานตัวความเก็บรักษาไว้ก่อน และนำมาให้พนักงานอัยการ เพื่อใช้ส่งศาลในวันสืบพยาน เว้นแต่ได้รับแจ้งจากพนักงานอัยการว่าไม่ต้องใช้ต้นฉบับ

(๕) เอกสารแสดงฐานะของคู่ความ เช่น กฎหมายจัดตั้งองค์กร หนังสือรับรองการจดทะเบียนนิติบุคคล แบบรับรองรายการทะเบียนราษฎร

(๖) เอกสารใดที่ต้องปิดอากรแสตมป์ตามประมวลรัษฎากร ให้จัดให้มีการปิดอากรแสตมป์ให้ถูกต้องครบถ้วนพร้อมขีดฆ่าให้เรียบร้อยทั้งต้นฉบับ คู่ฉบับ หรือคู่มือ แล้วแต่กรณี

(๗) ผลการตรวจสอบสถานภาพการล้มละลายของคู่กรณี

(๘) หนังสือมอบอำนาจให้ดำเนิน คดี คำสั่งมอบอำนาจ คำสั่ง แต่งตั้งการดำรงตำแหน่งของผู้มอบอำนาจและของผู้รับมอบอำนาจและหลักฐานบัตรประจำตัวของผู้นั้น พร้อมใบแต่งตั้งนายจำนวน ๒ ชุด

(๙) บัญชีเอกสาร (ระบุเอกสารที่นำส่งพนักงานอัยการ)

(๑๐) เมื่อพนักงานอัยการแจ้งกำหนดวันยื่นฟ้อง ให้ส่งแบบรับรองรายการทะเบียนราษฎร หรือหนังสือ รับรองการจดทะเบียนนิติ ฉบับที่เจ้าหน้าที่/นายทะเบียนออกให้ให้เกิน ๑ เดือน เอกสารและหลักฐานที่จัดส่งพนักงานอัยการควรจัดทำสำเนาเอกสารเก็บไว้ที่ตัวความ ความ ๑ ชุด เพื่อประโยชน์ในการใช้ทำความเข้าใจความเห็นชั้นอุทธรณ์ฎีกา

๒.๖ กฎหมายปกครอง

๒.๖.๑ พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.๒๕๓๙

ในกรณีที่ฝ่ายปกครองได้ออกคำสั่งต่างๆ นั้น บางกรณีก็เป็นคำสั่งทางปกครองบางกรณีก็ไม่ใช่คำสั่งทางปกครอง ซึ่งการที่จะวินิจฉัยว่ากรณีใดเป็นคำสั่งทางปกครองหรือไม่นั้น จะต้องพิจารณาจากเนื้อหาของคำสั่งเป็นสำคัญ

(๑) คำสั่งทางปกครอง

ตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ได้ให้คำนิยามว่า “คำสั่งทางปกครอง” หมายความว่า การใช้อำนาจตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ที่มีผลเป็นการสร้างนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคลในอันที่จะก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน ระวัง หรือมีผล กระทบต่อ สถานภาพของสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคล ไม่ว่าจะเป็นการถาวรหรือชั่วคราว เช่น การสั่งการ การอนุญาต การอนุมัติ การวินิจฉัยอุทธรณ์ การรับรอง และการรับจดทะเบียน แต่ไม่หมายความรวมถึงการออกกฎ และการอื่นที่กำหนดในกฎกระทรวง ซึ่งปัจจุบันกฎกระทรวงฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๔๓) ออกตามความในพระราชบัญญัติดังกล่าว กำหนดให้การดำเนินการของเจ้าหน้าที่ดังต่อไปนี้ เป็นคำสั่งทางปกครอง

(๑) การสั่งรับหรือไม่รับคำเสนอขาย รับจ้าง แลกเปลี่ยน ให้เช่า ซื้อเช่า ให้สิทธิประโยชน์

(๒) การอนุมัติสั่งซื้อ จ้าง แลกเปลี่ยน เช่า ขาย ให้เช่า หรือให้สิทธิประโยชน์

(๓) การสั่งยกเลิกกระบวนการพิจารณาคำเสนอหรือการดำเนินการอื่นใดในลักษณะเดียวกัน

(๔) การสั่งให้เป็นผู้ทำงาน

(๕) การให้หรือไม่ให้ทุนการศึกษา

การพิจารณาว่ากรณีใดเป็นคำสั่งทางปกครองหรือไม่นั้นเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ กล่าวคือ หากคำสั่งของเจ้าหน้าที่ไม่ใช่คำสั่งทางปกครอง เช่น การออกกฎ การแจ้งข่าวสาร หรือ การแถลงการณ์ คำสั่งนั้นจะมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปได้กระทบต่อสิทธิของผู้รับคำสั่งเป็นการเฉพาะ แต่ถ้าเป็นคำสั่งทางปกครองแล้ว คำสั่งนั้นย่อมมีผลทางกฎหมายต่อผู้ที่ได้รับคำสั่งหลายประการ กล่าวคือ เมื่อผู้รับคำสั่งทางปกครองถูกกระทบสิทธิโดยผลของคำสั่งทางปกครองบุคคลนั้นก็จะต้องเข้ามาเป็นคู่กรณี ตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองฯ และมีสิทธิตามพระราชบัญญัติ วิธีปฏิบัติราชการทางปกครองฯ โดยสังเขป ดังต่อไปนี้

(๑) สิทธิได้รับแจ้งผลกระทบต่อนิติ (มาตรา ๓๐)

(๒) สิทธิที่จะมีที่ปรึกษาทางกฎหมาย (มาตรา ๒๓)

(๓) สิทธิแต่งตั้งผู้ทำการแทน (มาตรา ๒๔ และมาตรา ๒๕)

(๔) สิทธิได้รับคำแนะนำและได้รับแจ้งสิทธิหน้าที่ในกระบวนการพิจารณา (มาตรา ๒๗)

(๕) สิทธิตรวจดูเอกสารของเจ้าหน้าที่ (มาตรา ๓๑ และมาตรา ๓๒)

(๖) สิทธิได้รับพิจารณาโดยเร็ว

(๗) สิทธิได้รับรู้เหตุผลของฝ่ายปกครองในการออกคำสั่ง (มาตรา ๓๗)

(๘) สิทธิได้รับทราบแนวทางหรือวิธีการโต้แย้งคำสั่งทางปกครองต่อไป (มาตรา ๔๐)

หากผู้ได้รับคำสั่งทางปกครองไม่พอใจในผลของคำสั่งทางปกครองและประสงค์จะโต้แย้ง คำสั่งทางปกครอง ในเบื้องต้นจะต้องอุทธรณ์คำสั่งทางปกครองตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ให้ อำนาจเจ้าพนักงานออกคำสั่งทางปกครองนั้น ซึ่งคู่กรณีมีสิทธิขอทราบขั้นตอนการอุทธรณ์คำสั่ง จากเจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่งได้ ในบางกรณีเจ้าหน้าที่อาจกำหนดขั้นตอนการอุทธรณ์คำสั่งในเอกสารที่แจ้ง คำสั่งนั้นก็ได้ เช่น คู่กรณีมีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งต่อเจ้าหน้าที่ภายในระยะเวลา ๓๐ วันนับแต่วันที่รับคำสั่ง นั้น เป็นต้น อย่างไรก็ตาม หากว่าในเรื่องนั้นไม่มีกฎหมายกำหนดเรื่องการอุทธรณ์ไว้โดยเฉพาะก็จะต้อง อยู่ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ หากคู่กรณีไม่ดำเนินการ ตามขั้นตอนการอุทธรณ์ที่กำหนดไว้ในกฎหมายให้ครบถ้วนเสียก่อนจะไม่มีสิทธินำคดีไปฟ้องยัง

ศาลปกครองได้ตามมาตรา ๔๒ วรรคสอง^๕ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ แต่มีข้อยกเว้นคำสั่งศาลปกครอง ๒ ประเภทที่แม้กฎหมายมิได้กำหนดขั้นตอนการอุทธรณ์ไว้โดยเฉพาะก็ไม่อยู่ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ คือ

๑. คำสั่งทางปกครองของรัฐมนตรี เนื่องจากไม่มีผู้บังคับบัญชาที่สูงกว่าที่จะพิจารณาคดีอุทธรณ์ได้ (มาตรา ๔๔)

๒. คำสั่งทางปกครองของคณะกรรมการ เนื่องจากคณะกรรมการต่างๆ เป็นองค์กรที่ใช้อำนาจทางปกครองโดยเฉพาะและไม่อยู่ในระบบสายการบังคับบัญชา คำสั่งของคณะกรรมการจึงเป็นที่สุดไม่มีองค์กรใดที่สูงกว่าที่จะพิจารณาคดีได้ (มาตรา ๔๘)

คำสั่งทางปกครองทั้ง ๒ กรณีคู่กรณีสามารถนำคดีมาฟ้องต่อศาลปกครองได้โดยตรงตามมาตรา ๔๒ วรรคแรก แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีฯ กรณีคำสั่งทางปกครองอื่นๆ ผู้ประสงค์จะฟ้องคดีต่อศาลปกครองจะต้องอุทธรณ์คำสั่งนั้นเสียก่อน มิฉะนั้น ศาลก็จะไม่รับคำฟ้องและให้จำหน่ายคดีออกจากสารบบความ ตามมาตรา ๔๒ วรรคสอง^๕ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครองฯ เมื่อคู่กรณีได้อุทธรณ์คำสั่งแล้วก็ต้องพิจารณาว่ามีกฎหมายเฉพาะกำหนดระยะเวลาที่ให้เจ้าหน้าที่พิจารณาอุทธรณ์และแจ้งผลการวินิจฉัยอุทธรณ์ไว้หรือไม่ หากไม่มีกฎหมายเฉพาะกำหนดไว้ก็เป็นไปตามมาตรา ๔๔ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองฯ แต่หากเจ้าหน้าที่ไม่พิจารณาและไม่แจ้งผลการพิจารณาอุทธรณ์จนเวลาระยะเวลาล่วงเลยดังกล่าวแล้ว คู่กรณีก็สามารถนำคดีมาฟ้องต่อศาลปกครองได้ แต่ต้องอยู่ในกำหนดอายุความตามมาตรา ๔๙ และมาตรา ๕๑ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครองฯ เว้นแต่เป็นคำฟ้องเกี่ยวกับการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะตามมาตรา ๕๒ แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว

ดังนั้น ความสำคัญในเบื้องต้นเมื่อเจ้าหน้าที่ออกคำสั่งและคำสั่งนั้นมีผลกระทบต่อผู้รับคำสั่ง จะต้องพิจารณาก่อนว่าคำสั่งนั้นเป็นคำสั่งทางปกครองหรือไม่ ซึ่งหากเป็นคำสั่งทางปกครองแล้ว ผู้รับคำสั่งทางปกครองไม่เห็นด้วยจะต้องดำเนินการตามขั้นตอนและวิธีการที่กฎหมายกำหนด

^๕ มาตรา ๔๒ ผู้ใดได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหาย หรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหายโดยมีอาจหลีกเลี่ยงได้อันเนื่องจากการกระทำหรือการงดเว้นการกระทำของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือมีข้อโต้แย้งเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง หรือกรณีอื่นใดที่อยู่ในเขตอำนาจศาลปกครองตามมาตรา ๙ และการแก้ไขหรือบรรเทาความเดือดร้อนหรือความเสียหายหรือยุติข้อโต้แย้งนั้นต้องมีคำบังคับตามที่กำหนดในมาตรา ๗๒ ผู้นั้นมีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครอง

ในกรณีที่มีกฎหมายกำหนดขั้นตอนหรือวิธีการสำหรับการแก้ไขความเดือดร้อนหรือเสียหายในเรื่องใดไว้โดยเฉพาะ การฟ้องคดีปกครองในเรื่องนั้นจะกระทำได้ต่อเมื่อมีการดำเนินการตามขั้นตอนและวิธีการดังกล่าว และได้มีการสั่งการตามกฎหมายนั้น หรือมิได้มีการสั่งการภายในเวลาอันสมควร หรือภายในเวลาที่กฎหมายนั้นกำหนด

หากผู้ได้รับคำสั่งนั้นเฉยอาจจะเสียสิทธิตามกฎหมาย ซึ่งหลักเกณฑ์ที่จะพิจารณาว่ากรณีใดเป็นคำสั่งทางปกครองหรือไม่นั้น มีข้อพิจารณาจากหลักเกณฑ์ต่อไปนี้ดังนี้

เมื่อพิจารณาจากค่านิยมของ คำว่า คำสั่งทางปกครอง ตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองฯ สามารถจำแนกองค์ประกอบอันเป็นสาระสำคัญของคำสั่งทางปกครองได้ ๕ ประการ^๖

(๑) เป็นการกระทำโดยเจ้าหน้าที่

คำสั่งทางปกครองเป็นการกระทำโดย “เจ้าหน้าที่” ซึ่งตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองฯ ได้ให้นิยามคำว่า “เจ้าหน้าที่” หมายความว่า บุคคล คณะบุคคล หรือนิติบุคคล ซึ่งใช้อำนาจหรือได้รับมอบให้ใช้อำนาจทางปกครองของรัฐในการดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดตามกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการจัดตั้งขึ้นในระบบราชการ รัฐวิสาหกิจหรือกิจการอื่นของรัฐหรือไม่ก็ตาม

ต้องเป็นการใช้ “อำนาจทางปกครองของรัฐ” คือ ส่วนหนึ่งของอำนาจบริหารไม่รวมถึงอำนาจนิติบัญญัติหรืออำนาจตุลาการ ไม่ว่าจะเป็นการจัดตั้งขึ้นในระบบราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือกิจการอื่นของรัฐหรือไม่ก็ได้ คือ ผู้ซึ่งได้รับมอบหมายให้ใช้อำนาจทางปกครองของรัฐนั้นอาจจะเป็นบุคลากรในภาครัฐหรือบุคลากรในภาคเอกชนก็ได้

คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่วินิจฉัยในประเด็นนี้

คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ๘๐๓/๒๕๔๗ คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะเชิงเกรา (ผู้ถูกฟ้องคดี) มีคำสั่งให้ผู้ฟ้องคดีพ้นจากตำแหน่งอิหม่ามประจำมัสยิด เป็นการดำเนินการเกี่ยวกับกิจการทางศาสนา มิใช่เป็นการดำเนินกิจการทางปกครอง ในฐานะเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ใช้อำนาจตามกฎหมายแต่อย่างใด

คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ๖๘๓/๒๕๔๗ แม้ผู้ถูกฟ้องคดีจะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐตามมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งตามข้อเท็จจริง การกลั่นแกล้ง การพุดจาเหยียดหยาม เป็นการกระทำของผู้ถูกฟ้องคดีมีลักษณะเป็นการกระทำอันเป็นเหตุส่วนตัวที่ไม่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจตามกฎหมายคดีจึงมิใช่เป็นการกระทำทางปกครองในฐานะเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ใช้อำนาจตามกฎหมายแต่อย่างใด

คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ๑/๒๕๔๕ และ ๔/๒๕๔๕ วินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ เป็นกฎหมายเฉพาะว่าด้วยการปกครองสงฆ์ ด้านการดำเนินกิจการขององค์กรศาสนาที่มีการวางแผนทางแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนหรือความไม่เป็นธรรมทางการปกครองไว้ต่างหากแล้ว จึงมิใช่ข้อพิพาทอันเนื่องมาจากการกระทำทางปกครองของเจ้าหน้าที่ของรัฐ มิใช่การปฏิบัติราชการทางปกครอง

^๖ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศาสตร์, กฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง, (กรุงเทพฯ: จีระรัชการพิมพ์), ๒๕๔๐, หน้า ๑๐๐-๑๑๔.

คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ๑๑๙/๒๕๕๖ กรณีประธานกรรมการมรรยาททนายความ มีคำสั่งรับหรือไม่รับคำกล่าวหาว่าทนายความประพฤติผิดมรรยาททนายความเป็นคำสั่งทางปกครอง ตามข้อบังคับของสภาทนายความ ว่าด้วยการสอบสวนคดีมรรยาททนายความ พ.ศ. ๒๕๓๕ ดังนั้น สภาทนายความจึงเป็นหน่วยงานทางปกครองและการออกคำสั่งของผู้ถูกฟ้องคดีจึงเป็นการกระทำ ในฐานะเจ้าหน้าที่ของรัฐ

(๒) เป็นการใช้อำนาจรัฐ

การออกคำสั่งทางปกครองดังกล่าว จะต้องใช้อำนาจทางปกครอง ไม่ใช่การใช้อำนาจ ทางนิติบัญญัติ อำนาจตุลาการ หรือ อำนาจตามกฎหมายอื่น เช่น รัฐธรรมนูญ เป็นต้น

คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่วินิจฉัยในประเด็นนี้

คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ๑๓๗/๒๕๕๕ วินิจฉัยว่า ศาลยุติธรรมมิใช่หน่วยงาน ทางปกครองที่ได้รับมอบหมายให้ใช้อำนาจทางปกครองหรือดำเนินการทางปกครองและผู้พิพากษาไม่อยู่ใน ความหมายของคำว่า “เจ้าหน้าที่ของรัฐ” เพราะ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยให้ผู้พิพากษาและ ตุลาการมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีและแยกอำนาจพิจารณาคดีระหว่างศาลยุติธรรมและ ศาลปกครองออกเป็นสัดส่วนต่างหากจากกัน (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ๑๒๑/๒๕๕๕ , ๓๒๙/๒๕๕๕)

คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ๓๔/๒๕๕๔ การที่พนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหา เป็นการ ใช้ดุลพินิจในการปฏิบัติหน้าที่ เป็นอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายที่กำหนดขั้นตอนและวิธีการดำเนินคดีอาญา ในชั้นพนักงานสอบสวน ชั้นพนักงานอัยการ และชั้นศาลไว้โดยเฉพาะคำสั่งของพนักงานอัยการจึงไม่ใช่ คำสั่งทางปกครองที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง

คำสั่งศาลปกครองสูงสุด ที่ ๓๓๔/๒๕๕๕ คณะกรรมการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน สภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเป็นองค์การที่ทำหน้าที่ของฝ่ายการเมืองมิใช่หน่วยงานทางปกครองตามความใน มาตรา ๓ ดังกล่าว มติของคณะกรรมการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน สภาผู้แทนราษฎรดังกล่าวมิใช่ คำสั่งทางปกครอง

คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ๒๙๔/๒๕๕๕ วินิจฉัยว่า ธนาคารออมสินมีฐานะเป็นนิติ บุคคลจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติธนาคารออมสิน พ.ศ. ๒๕๘๙ มีฐานะเป็นรัฐวิสาหกิจ จึงเป็นหน่วยงาน ทางปกครอง แต่การดำเนินกิจการของธนาคารตามลักษณะของการประกอบธุรกิจเยี่ยงธนาคารพาณิชย์ ทั่วไปไม่เป็นการกระทำทางปกครอง

คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ๑๒๒/๒๕๕๖ วินิจฉัยว่า แพทยสภามีอำนาจในการพักใช้หรือ เพิกถอนใบอนุญาตตามข้อบังคับแพทยสภา ว่าด้วยกระบวนพิจารณาคดีด้านจริยธรรมของผู้ประกอบ วิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. ๒๕๕๐ จึงเป็นหน่วยงานทางปกครอง

(๓) เป็นการกำหนดสภาพทางกฎหมาย

คำสั่งทางปกครองจะต้องมุ่งประสงค์เพื่อให้เกิดผลทางกฎหมายอันเป็นการสร้าง นิติสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในอันที่จะก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน ระงับ หรือมีผลกระทบต่อสถานภาพ ของสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคล การกระทำที่มีได้เป็นการก่อนิติสัมพันธ์ขึ้นใหม่ เช่น การให้ข้อมูลข่าวสาร

คำแนะนำ หรือการอธิบายความเข้าใจ ไม่ถือเป็น “คำสั่งทางปกครอง” เพราะ ไม่มีผลทางกฎหมายที่เกิดขึ้นใหม่ เพียงแต่เป็นการกระทำที่เกี่ยวข้องกับ “คำสั่งทางปกครอง” เดิมเท่านั้น

คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่วินิจฉัยในประเด็นนี้

คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ๓๕๕/๒๕๔๗ หนังสือปฏิเสธการทำสัญญาเช่าที่ดินพิพาท เมื่อพิจารณาจากสาระของหนังสือดังกล่าวเป็นเพียงการแจ้งข้อเท็จจริงให้ผู้ฟ้องคดีทราบเหตุที่ไม่อาจทำสัญญาเช่าที่ดินและอาคารพิพาทได้เท่านั้น มิได้เป็นคำสั่งทางปกครองอันมีผลกระทบต่อสิทธิหรือหน้าที่ของผู้ฟ้องคดีแต่อย่างใด

ศาลปกครองสูงสุดที่ ๒๔๓/๒๕๔๗ หนังสือลงวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๔๖ เป็นหนังสือภายในที่ผู้ถูกฟ้องคดี รับบัญชาจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สั่งการให้ผู้ถูกฟ้องคดีตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องและผู้ฟ้องคดีร้องทุกข์ขอความเป็นธรรม ไม่มีผลกระทบต่อสิทธิหน้าที่ของผู้ฟ้องคดีเป็นเพียงการชี้แจงการได้มาซึ่งที่ดินของกรมชลประทานให้ผู้ฟ้องคดีทราบเท่านั้น มิใช่คำสั่งทางปกครอง (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ๖๗/๒๕๔๗ วินิจฉัยในทำนองเดียวกัน)

คำสั่งศาลปกครองสูงสุด ที่ ๓๖๐/๒๕๔๕ หนังสือเสนอประธานวุฒิสภา แจ้งผลการสรรหาและการจัดทำบัญชีรายชื่อบุคคลที่มีคุณสมบัติตามมาตรา ๒๘ และไม่มีคุณสมบัติต้องห้ามตามมาตรา ๒๙ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๔๒ เพื่อให้ประธานวุฒิสภาให้ความเห็นชอบตามนัยตามมาตรา ๓๑ หนังสือดังกล่าว จึงไม่มีผลเป็นการสร้างนิติสัมพันธ์ในอันที่จะก่อให้เกิดเปลี่ยนแปลง โอน สงวน รั้งหรือมีผลกระทบต่อสภาพของสิทธิหรือหน้าที่ระหว่างประธานคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินหรือคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินกับประธานวุฒิสภาหรือวุฒิสภาและไม่ใช่คำสั่งทางปกครอง

(๔) เกิดผลเฉพาะกรณี

คำสั่งทางปกครองนั้นจะต้องกระทำโดยมุ่งกำหนดสภาพทางกฎหมายที่เป็นอยู่ในกรณีหนึ่งโดยเฉพาะ โดยสภาพจะต้องมุ่งใช้บังคับกับบุคคลหนึ่งบุคคลใดโดยตรง แม้ในตัวคำสั่งจะไม่ระบุชื่อบุคคลไว้ก็ได้ ซึ่งอาจจะเป็นคำสั่งรวมหรือคำสั่งทั่วไปใช้บังคับกับกลุ่มบุคคลก็ได้

แนวคำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่วินิจฉัยในประเด็นนี้

คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ๕๕๑/๒๕๔๗ กระทรวงศึกษาธิการ (ผู้ถูกฟ้องคดี) ได้ออกประกาศกำหนดเขตพื้นที่การศึกษา ให้เขตพื้นที่การศึกษาแพร่ไปตั้งอยู่ที่อำเภอทอง ทำให้ผู้ฟ้องคดีไม่ได้รับความสะดวกในการเดินทาง ประกาศดังกล่าวนี้ไม่ได้มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่บุคคลใดเป็นการเฉพาะ จึงมีลักษณะที่เป็นกฎ ตามความหมายในมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒

คำสั่งศาลปกครองสูงสุด ที่ ๓๕๒/๒๕๔๖ คณะกรรมการควบคุมการขนส่งทางบกประจำจังหวัดสุพรรณบุรี ได้ประกาศ เรื่อง กำหนดเส้นทางสำหรับการขนส่งประจำทางด้วยรถโดยสารในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๙ ตอนที่ ๒๘ ง เมื่อวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๔๕ ประกาศฉบับนี้จึงมีลักษณะเป็นขบถบัญญัติที่มีผลบังคับเป็นการทั่วไป โดยไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดหรือบุคคลใดเป็นการ

เฉพาะ ประกาศดังกล่าวของผู้ถูกฟ้องคดีจึงมีสถานะเป็นกฎตามมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๕๒

คำสั่งศาลปกครองสูงสุด ที่ ๒๗๒/๒๕๕๖ ข้อบังคับกองบัญชาการตำรวจนครบาล ว่าด้วยแก้ไขเพิ่มเติมการกำหนดให้รถเดินทางเดียว และการใช้ทางเดินรถสำหรับรถบางประเภทในถนนเพชรบุรีกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๕๐ ข้อบังคับดังกล่าวออกโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายที่มีผลบังคับกับทุกๆ คนเป็นการทั่วไป มีสถานะเป็นกฎไม่ใช่คำสั่งทางปกครอง

(๕) มีผลภายนอกโดยตรง

หากการทำคำสั่งทางปกครองนั้นอยู่ในขั้นตอนการเตรียมการหรือพิจารณาเพื่อออกคำสั่งทางปกครอง และเจ้าหน้าที่ผู้พิจารณาจะเปลี่ยนแปลงเช่นใดก็ได้ กรณีดังกล่าวนี้ถือว่ายู่ขั้นตอนที่มีผลภายใน ทั้งนี้ คำสั่งทางปกครองที่สมบูรณ์จะต้องมีการแสดงออกให้ผู้รับคำสั่งทางปกครองทราบคำสั่งนั้น ดังนั้น การพิจารณาคำสั่งว่าจะมีผลภายในหรือภายนอกนั้นต้องพิจารณาเนื้อหาของคำสั่งเป็นสำคัญ

แนวคำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่วินิจฉัยในประเด็นนี้

คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ๖๓๘/๒๕๔๗ คำสั่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง เป็นเพียงขั้นตอนการดำเนินการภายในของเจ้าหน้าที่เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงในการที่ผู้มีอำนาจจะวินิจฉัยหรือดำเนินการหาวินัยต่อไป ยังไม่มีผลกระทบต่อสภาพของสิทธิหรือหน้าที่ของผู้ฟ้องคดี คำสั่งดังกล่าวจึงไม่ใช่คำสั่งทางปกครอง (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ๒๔๐/๒๕๔๗, ๑๗๗/๒๕๕๖ วินิจฉัยไว้ในทำนองเดียวกัน)

คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ๕๘๑/๒๕๔๗ การดำเนินการรังวัดที่ดินของผู้ถูกฟ้องคดี เป็นการดำเนินการภายในของฝ่ายปกครอง จึงไม่ใช่คำสั่งทางปกครอง (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ๓๖๗/๒๕๕๖ วินิจฉัยในทำนองเดียวกัน)

คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ๕๖๐/๒๕๔๗ การมีมติให้ผู้ฟ้องคดีออกจากการเป็นสมาชิกสหกรณ์นั้น เป็นอำนาจของคณะกรรมการ เป็นเพียงขั้นตอนภายในทางธุรการโดยประสานแจ้งให้ผู้เกี่ยวข้องทราบและหาแนวทางแก้ไขปัญหาคำร้องของผู้ฟ้องคดี

คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ๔๔๖/๒๕๔๗ ความเห็นและมติของผู้ถูกฟ้องคดีซึ่งเป็นคณะกรรมการสอบสวนนั้น เป็นเพียงการดำเนินการพิจารณาภายในฝ่ายปกครองเพื่อเสนอให้พิจารณาออกคำสั่งทางปกครองต่อไป

คำสั่งศาลปกครองสูงสุด ที่ ๓๕๒/๒๕๕๖ มติของผู้ถูกฟ้องคดีในการประชุม ครั้งที่ ๑/๒๕๕๔ เมื่อวันที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๕๔ นั้น เป็นขั้นตอนภายในขั้นตอนหนึ่งก่อนจะมีการออกคำสั่งทางปกครอง ไม่มีผลผูกพันตามกฎหมายหรือก่อให้เกิดสิทธิและหน้าที่แก่บุคคลภายนอกแต่ประการใด มติดังกล่าวจึงยังไม่เป็นคำสั่งทางปกครองที่ผู้ฟ้องคดีจะนำมาเป็นเหตุในการฟ้องคดีขอให้ศาลเพิกถอนมติดังกล่าวได้ (คำสั่งศาลปกครองสูงสุด ที่ ๓๓๖/๒๕๕๕ วินิจฉัยเรื่องเดียวกัน).

คำสั่งศาลปกครองสูงสุด ที่ ๓๕๐/๒๕๕๕ ขั้นตอนการดำเนินการตั้งแต่คณะกรรมการ ป.ช.แต่งตั้งคณะกรรมการไต่สวนไปจนกระทั่งการไต่สวนข้อเท็จจริงกรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำผิด

ฐานทุจริตต่อหน้าที่ แล้วส่งสำนวนให้คณะอนุกรรมการ ป.ป.ช. พิจารณาว่าข้อกล่าวหาเป็นมูลหรือไม่ อยู่ในขั้นตอนการเตรียมการของเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อกระทำคำสั่งทางปกครอง ซึ่งตรงกับความหมายของคำว่า “การพิจารณาทางปกครอง” ตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ การดำเนินการในขั้นตอนดังกล่าว ยังไม่มีผลกระทบต่อสถานภาพของสิทธิหรือหน้าที่ของผู้ฟ้องคดี

คำสั่งศาลปกครองสูงสุด ที่ ๑๑๘/๒๕๔๕ การที่หน่วยงานทางปกครองมีคำสั่งย้ายเพื่อหมุนเวียนบุคลากรในหน่วยงานโดยไม่ทำให้ระดับตำแหน่งหรืออันดับเงินเดือนของผู้ถูกย้ายลดลง ไม่ถือเป็นคำสั่งทางปกครอง คำสั่งย้ายบุคลากรถือเป็นมาตรการภายในของฝ่ายบริหารที่มีกฎหมายหรือระเบียบให้อำนาจผู้บังคับบัญชากระทำได้ภายในขอบเขตที่กฎหมายหรือระเบียบกำหนด แม้จะได้รับความเดือดร้อนเป็นการส่วนตัวบ้าง แต่ไม่ถึงขนาดที่ถือว่าเป็นผู้ได้รับความเดือดร้อนเสียหาย

จากคำวินิจฉัยศาลปกครองสูงสุดในรอบปีที่ผ่านมาจะเห็นว่า ศาลปกครองสูงสุดได้มีคำสั่งไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณาและให้จำหน่ายคดีออกจากสารบบความหลายคดี เนื่องจากผู้ฟ้องคดีไม่ได้ดำเนินการตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนดไว้โดยเฉพาะตามมาตรา ๔๒ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองฯ หรือกรณีที่ผู้ฟ้องคดีไม่ได้ฟ้องคดีภายในกำหนดอายุความตามมาตรา ๔๙ หรือมาตรา ๕๑ แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว สาเหตุมาจากผู้ฟ้องคดีไม่เข้าใจในเรื่องคำสั่งทางปกครอง ตลอดจนผลทางกฎหมายในกรณีที่คำสั่งนั้นเป็นคำสั่งทางปกครองแล้วจะต้องดำเนินการตามขั้นตอนอย่างไร

กล่าวโดยสรุป เมื่อผู้ได้รับคำสั่งได้รับคำสั่งจากฝ่ายปกครองแล้ว การพิจารณาว่าคำสั่งนั้นเป็นคำสั่งทางปกครองหรือไม่ อาศัยหลักเกณฑ์ ๕ ประการดังที่กล่าวมา คือ เป็นคำสั่งที่ออกโดยเจ้าหน้าที่หรือไม่ คำสั่งนั้นต้องเป็นการใช้อำนาจรัฐ เป็นคำสั่งที่กำหนดสภาพทางกฎหมาย เป็นคำสั่งที่เกิดผลเฉพาะกรณี และคำสั่งนั้นมีผลภายนอกโดยตรง เมื่อเข้าใจหลักทั้ง ๕ ประการนี้แล้วก็จะสามารถวินิจฉัยได้ว่าคำสั่งนั้นเป็นคำสั่งทางปกครอง

“คำสั่งทางปกครอง” หมายความว่า

(๑) การใช้อำนาจตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ที่มีผลเป็นการสร้างนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคลในอันที่จะก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน ระงับ หรือมีผลกระทบต่อสถานภาพของสิทธิ หรือหน้าที่ของบุคคล ไม่ว่าจะเป็นการถาวรหรือชั่วคราว เช่น การสั่งการ การอนุญาต การอนุมัติ การวินิจฉัยอุทธรณ์ การรับรอง และการรับจดทะเบียน แต่ไม่หมายความรวมถึงการออกกฎ

(๒) การอื่นที่กำหนดในกฎกระทรวง

กรณีที่ฝ่ายปกครองได้ออกคำสั่งต่างๆ นั้น บางกรณีก็เป็นคำสั่งทางปกครองบางกรณีก็ไม่ใช่คำสั่งทางปกครอง ซึ่งการที่จะวินิจฉัยว่ากรณีใดเป็นคำสั่งทางปกครองหรือไม่นั้น จะต้องพิจารณาจากเนื้อหาของคำสั่งเป็นสำคัญ ทั้งนี้ ตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ได้ให้คำนิยามว่า “คำสั่งทางปกครอง” หมายความว่า การใช้อำนาจตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ที่มีผลเป็นการสร้างนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคลในอันที่จะก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน ระงับ หรือมีผล ต่อสถานภาพของสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคล ไม่ว่าจะเป็นการถาวรหรือชั่วคราว เช่น การสั่งการ การอนุญาต การอนุมัติ การวินิจฉัยอุทธรณ์ การรับรอง และการรับจดทะเบียน แต่ไม่หมายความรวมถึงการออกกฎ และการอื่นที่กำหนดในกฎกระทรวง ซึ่งปัจจุบันกฎกระทรวงฉบับที่

๑๒ (พ.ศ. ๒๕๔๓) ออกตามความในพระราชบัญญัติดังกล่าว กำหนดให้การดำเนินการของเจ้าหน้าที่ ดังต่อไปนี้ เป็นคำสั่งทางปกครอง

- ๑) การสั่งรับหรือไม่รับคำเสนอขาย รับจ้าง แลกเปลี่ยน ให้เช่า ซื้อเช่า ให้สิทธิประโยชน์
- ๒) การอนุมัติสั่งซื้อ จ้าง แลกเปลี่ยน เช่า ขาย ให้เช่า หรือให้สิทธิประโยชน์
- ๓) การสั่งยกเลิกกระบวนการพิจารณาคำเสนอหรือการดำเนินการอื่นใดในลักษณะ

เดียวกัน

- ๔) การสั่งให้เป็นผู้ทำงาน
- ๕) การให้หรือไม่ให้ทุนการศึกษา

การพิจารณาว่ากรณีใดเป็นคำสั่งทางปกครองหรือไม่นั้นเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ กล่าวคือ หากคำสั่งของเจ้าหน้าที่ไม่ใช่คำสั่งทางปกครอง เช่น การออกกฎ การแจ้งข่าวสาร หรือการ แลกเปลี่ยน คำสั่งนั้นจะมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปได้กระทบต่อสิทธิของผู้รับคำสั่งเป็นการเฉพาะ แต่ถ้า เป็นคำสั่งทางปกครองแล้ว คำสั่งนั้นย่อมมีผลทางกฎหมายต่อผู้ที่ได้รับคำสั่งหลายประการ กล่าวคือ เมื่อผู้รับคำสั่งทางปกครองถูกกระทบสิทธิโดยผลของคำสั่งทางปกครองบุคคลนั้นก็จะต้องเข้ามาเป็นคู่กรณี ตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองฯ และมีสิทธิตามพระราชบัญญัติ วิธีปฏิบัติราชการทางปกครองฯ โดยสังเขป ดังต่อไปนี้

- ๑) สิทธิได้รับแจ้งผลกระทบต่อสิทธิ (มาตรา ๓๐)
- ๒) สิทธิที่จะมีที่ปรึกษาทางกฎหมาย (มาตรา ๒๓)
- ๓) สิทธิแต่งตั้งผู้ทำการแทน (มาตรา ๒๔ และมาตรา ๒๕)
- ๔) สิทธิได้รับคำแนะนำและได้รับแจ้งสิทธิหน้าที่ในกระบวนการพิจารณา (มาตรา ๒๗)
- ๕) สิทธิตรวจดูเอกสารของเจ้าหน้าที่ (มาตรา ๓๑ และมาตรา ๓๒)
- ๖) สิทธิได้รับพิจารณาโดยเร็ว
- ๗) สิทธิได้รับรู้เหตุผลของฝ่ายปกครองในการออกคำสั่ง (มาตรา ๓๗)
- ๘) สิทธิได้รับทราบแนวทางหรือวิธีการโต้แย้งคำสั่งทางปกครองต่อไป (มาตรา ๔๐)

หากผู้ได้รับคำสั่งทางปกครองไม่พอใจในผลของคำสั่งทางปกครองและประสงค์จะโต้แย้ง คำสั่งทางปกครอง ในเบื้องต้นจะต้องอุทธรณ์คำสั่งทางปกครองตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ให้ อำนาจเจ้าพนักงานออกคำสั่งทางปกครองนั้น ซึ่งคู่กรณีมีสิทธิขอทราบขั้นตอนการอุทธรณ์คำสั่งจาก เจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่งได้ ในบางกรณีเจ้าหน้าที่อาจกำหนดขั้นตอนการอุทธรณ์คำสั่งในเอกสารที่แจ้งคำสั่ง นั้นก็ได้ เช่น คู่กรณีมีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งต่อเจ้าหน้าที่ภายในระยะเวลา ๓๐ วันนับแต่วันที่รับคำสั่งนั้น เป็นต้น อย่างไรก็ตาม หากว่าในเรื่องนั้นไม่มีกฎหมายกำหนดเรื่องการอุทธรณ์ไว้โดยเฉพาะก็จะต้องอยู่ ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ หากคู่กรณีไม่ดำเนินการตาม ขั้นตอนการอุทธรณ์ที่กำหนดไว้ในกฎหมายให้ครบถ้วนเสียก่อนจะไม่มีสิทธินำคดีไปฟ้องศาลปกครองได้ ตามมาตรา ๔๒ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ แต่มีข้อยกเว้นคำสั่งศาลปกครอง ๒ ประเภทที่แม้กฎหมายมิได้กำหนดขั้นตอนการอุทธรณ์ ไว้โดยเฉพาะก็ไม่อยู่ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙

สัญญาใดจะเป็นสัญญาทางปกครอง ตามบทบัญญัติในมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติ
จัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๕๒ นั้น

ประการแรก คู่สัญญาอย่างน้อยฝ่ายหนึ่งต้องเป็นหน่วยงานทางปกครองหรือเป็นบุคคล
ซึ่งได้รับมอบหมายให้กระทำการแทนรัฐ

ประการที่สอง สัญญานั้นมีลักษณะเป็นสัญญาสัมปทานสัญญาที่ให้จัดทำบริการ
สาธารณะหรือจัดให้มีสาธารณูปโภค หรือแสวงประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ หรือเป็นสัญญา
ที่หน่วยงานทางปกครอง หรือบุคคลซึ่งกระทำการแทนรัฐตกลงให้คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเข้าดำเนินการ หรือ
เข้าร่วมดำเนินการบริการสาธารณะโดยตรงหรือเป็นสัญญาเข้ามีข้อกำหนดในสัญญาซึ่งมีลักษณะพิเศษ
ที่แสดงสำรวจสิทธิของรัฐ ทั้งนี้เพื่อให้การใช้อำนาจทางปกครองหรือการดำเนินกิจการทางปกครอง
ซึ่งก็คือบริการสาธารณะบรรลุผล

ดังนั้น สัญญาใดเป็นสัญญาที่หน่วยงานทางปกครองหรือบุคคลซึ่งกระทำการแทนรัฐ
ผูกพันตนกับคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งด้วยใจสมัครบนพื้นฐานแห่งความเสมอภาค และมีได้มีลักษณะเช่นที่
กล่าวมาแล้วข้างต้น สัญญานั้นย่อมเป็นสัญญาทางแพ่ง^๗

ตัวอย่างการทำหนังสือบอกกล่าวทวงถาม

หนังสือบอกกล่าวทวงถาม เป็นเอกสารที่เจ้าหน้าที่ หรือผู้ที่จะใช้สิทธิอย่างใดอย่างหนึ่ง
ในทางกฎหมาย บอกกล่าวไปยังลูกหนี้ หรือบุคคลที่ทำให้เสียสิทธิใดๆ รับทราบว่าจะต้องปฏิบัติตาม
คำบอกกล่าว อีกทั้ง เป็นเอกสารที่กฎหมายได้กำหนดไว้ว่าก่อนการดำเนินคดีใด ๆ ต้องได้มีการบอกกล่าว
ไปยังลูกหนี้เสียก่อน

หลักสำคัญในการจัดทำหนังสือบอกกล่าวทวงถาม มี ๗ ประการ ดังนี้

๑. สถานที่ทำหนังสือบอกกล่าวทวงถาม
๒. วันเดือนปี ที่ทำหนังสือบอกกล่าวทวงถาม
๓. เรื่อง (ชื่อเรื่องต้องสอดคล้องกับเนื้อหาในหนังสือบอกกล่าวทวงถาม)
๔. เรียน (ชื่อลูกหนี้ หรือบุคคลที่ถูกบอกกล่าว)
๕. อ้างถึงเอกสารทางนิติกรรม หรือเอกสารสิทธิใดๆ ที่จะบอกกล่าวทวงถาม
๖. เนื้อหา (ส่วนใหญ่จะมีสอง หรือสามย่อหน้า แล้วแต่กรณีฯไป)
  - ย่อหน้าแรก นิติสัมพันธ์เป็นอย่างไร
  - ย่อหน้าที่สอง ลูกหนี้ หรือบุคคลที่ถูกบอกกล่าว ได้ปฏิบัติผิดนัด หรือผิด

สัญญาอย่างไร

^๗ คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ๕/๒๕๕๕, คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ๕๐/๒๕๕๕

- ย่อหน้าที่สาม เจ้าหนี้ หรือผู้บอกกล่าว มีความประสงค์อย่างไร

๗. ลงท้ายหนังสือบอกกล่าว

ตัวอย่าง หนังสือบอกกล่าวทวงถาม

เขียนที่ .....

วันที่ .....

เรื่อง ขอให้ท่านชดใช้เงินคืน

เรียน .....

อ้างถึง .....(ถ้ามี)

ตามที่ท่านได้เบิกจ่ายเงินค่าเช่าบ้านข้าราชการ คิดเป็นเงินจำนวนทั้งสิ้น .....บาท (.....) ต่อมา ปรากฏว่าเป็นการรับเงินไปโดยไม่มีสิทธิ ท่านจะต้องนำเงินจำนวนดังกล่าวมาชำระ ภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ท่านได้รับหนังสือทวงถามฉบับนี้

บัดนี้ ได้ล่วงเลยเวลาตามที่แจ้งแล้ว ปรากฏว่าท่านผิदनัดไม่ชำระเงินตามที่ทวงถาม เป็นเหตุให้ข้าพเจ้าได้รับความเสียหาย โดยหนังสือฉบับนี้ข้าพเจ้าจึงขอให้ท่าน นำเงินจำนวน ..... พร้อมด้วยดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ .... ต่อปี ของต้นเงินนับจากวันที่ท่านผิदनัดชำระหนี้ มาชำระให้กับ ข้าพเจ้าหรือผู้รับมอบอำนาจของข้าพเจ้าภายใน ๗ วัน นับแต่วันที่ท่านได้รับหนังสือฉบับนี้ หากล่วงเลยเวลาดังกล่าวแล้ว ท่านยังคงเพิกเฉย ข้าพเจ้ามีความจำเป็นต้องดำเนินการตามกฎหมาย กับท่าน ต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(.....)

ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกา

คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ ๓๓๙๓/๒๕๓๕ โจทก์ฟ้องเรียกเงินคืนจากจำเลย เนื่องจากโจทก์จ่ายเงินค่าสมนาคุณตอบแทนให้แก่จำเลยรับไปโดยหลงผิด จำเลยให้การว่าไม่ต้องคืนเงินแก่โจทก์ ฟ้องโจทก์ขาดอายุความเพราะโจทก์ฟ้องคดีเกิน ๑ ปี นับแต่วันที่โจทก์ทราบถึงการเบิกเงินของจำเลย ดังนี้ คำให้การของจำเลยเป็นคำให้การขัดแย้งและแสดงเหตุแห่งการขาดอายุความชอบด้วย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๗๗ วรรคสองแล้ว ส่วนอายุความที่จำเลยยกขึ้นต่อสู้นั้น ต้องด้วยบทกฎหมายลักษณะใดเป็นหน้าที่ของศาลที่จะยกขึ้นวินิจฉัยเอง โจทก์ฟ้องอ้างว่า โจทก์จ่ายเงินค่าสมนาคุณตอบแทนให้แก่จำเลยรับไปโดยหลงผิด โจทก์มีหนังสือแจ้งให้จำเลยนำเงินที่รับไปส่งคืน แต่จำเลยเพิกเฉย ขอให้บังคับจำเลยคืนเงินให้โจทก์โดยมิได้บรรยายในฟ้องว่า โจทก์มีสิทธิติดตามเอาเงินคืนจากจำเลยได้อันเป็นการใช้สิทธิตามทรัพย์สิน (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๓๓๖) กรณีจึงเป็นเรื่องฟ้องให้คืนเงินฐานลามกมิควรได้ มิใช่เป็นการใช้สิทธิติดตามเอาทรัพย์สิน เมื่อโจทก์ทำหนังสือทวงถามจำเลยฉบับลงวันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๐ ถือว่าโจทก์ทราบว่าสิทธิเรียกเงินคืนตั้งแต่วันดังกล่าว โจทก์ฟ้องคดีนี้วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๓๑ จึงขาดอายุความ (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๔๑๙)

คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ ๒๖๕๐/๒๕๕๐ โจทก์ฟ้องว่าจำเลยผิดสัญญาเช่าซื้อ โจทก์ได้บอกเลิกสัญญาและเรียกให้จำเลยส่งมอบรถยนต์คืนแต่จำเลยไม่ส่งมอบคืน ถือว่าจำเลยได้แย่งสิทธิของโจทก์แล้ว โจทก์ย่อมมีอำนาจฟ้องจำเลยต่อศาลที่มีเขตอำนาจเพื่อติดตามทรัพย์สินของโจทก์คืนได้ แม้ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ.๒๕๔๓ มาตรา ๒๒ และ ๒๔ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่เพียงผู้เดียว มีอำนาจจัดการและจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้ ฟ้องร้องหรือต่อสู้คดีใด ๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ และห้ามมิให้ลูกหนี้กระทำการใด ๆ เกี่ยวกับทรัพย์สิน หรือกิจการของตนดังที่ศาลชั้นต้นวินิจฉัย แต่มาตรา ๒๖ ก็บัญญัติว่าตราบไต่ที่ศาลยังมีได้สิ่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด เจ้าหนี้จะฟ้องคดีแห่งอันเกี่ยวกับหนี้ซึ่งอาจขอรับชำระได้ตามพระราชบัญญัตินี้ก็ได้ เมื่อโจทก์ฟ้องขอให้บังคับจำเลยส่งมอบรถยนต์ที่เช่าซื้อคืนโดยมิได้เรียกร้องค่าเสียหายอื่นจากจำเลย เป็นการขอให้บังคับจำเลยชำระหนี้ส่งมอบทรัพย์สินเฉพาะสิ่งและเป็นการใช้สิทธิติดตามเอาทรัพย์สินของโจทก์คืนเป็นหนี้ที่มีอาจขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายได้ โจทก์ย่อมมีอำนาจฟ้องจำเลยเป็นคดีแพ่งได้ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๕๕ ประกอบ พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ.๒๕๔๓ มาตรา ๒๖

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๗๓๐/๒๕๖๐ เงินที่โจทก์จ่ายให้จำเลยซึ่งจำเลยไม่มีสิทธิที่จะได้รับตามระเบียบธนาคารแห่งประเทศไทยที่ พ ๒๗/๒๕๕๐ เรื่อง การออกจางานโดยความเห็นชอบร่วมกัน พ.ศ.๒๕๕๐ ข้อ ๔.๕ (๒) ที่โจทก์ฟ้องเรียกเงินคืนมิใช่ฟ้องเรียกในฐานลามกมิควรได้ อันจะอยู่ในบังคับอายุความ ๑ ปี นับแต่เวลาที่โจทก์รู้ว่าตนมีสิทธิเรียกคืน หรืออายุความ ๑๐ ปี นับแต่เวลาที่สิทธินั้นได้เกิดขึ้นตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๑๙ การเรียกร้องในกรณีนี้ เป็นการฟ้องเรียกเงินคืนที่จำเลยได้ไปโดยไม่ชอบและโจทก์ในฐานะผู้มีสิทธิในเงินดังกล่าวย่อมมีสิทธิติดตามและ

เอาคืนซึ่งทรัพย์สินของตนจากบุคคลผู้ไม่มีสิทธิได้ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๓๖ ซึ่งไม่มีกำหนดอายุความ

เหตุที่กระทรวงการคลังและโจทก์มีระเบียบให้โจทก์จ่ายภาษีเงินได้จากเงินกองทุนสำรองเลี้ยงชีพซึ่งเป็นภาษีเงินได้ทอดแรกให้แก่จำเลยซึ่งเป็นพนักงานก็เพื่อบรรเทาภาระที่จำเลยต้องเสียภาษีเงินได้ส่วนนี้ ประกอบกับโจทก์ได้หารือไปยังกรมสรรพากรแล้วก็ได้รับคำยืนยันว่าจำเลยไม่ได้รับยกเว้นภาษีดังกล่าว หากจำเลยไม่ต้องรับภาระจ่ายเงินภาษีเงินได้จำนวนนี้ก็ไม่มีเหตุจำเป็นที่โจทก์จะต้องจ่ายเงินจำนวนนี้ให้แก่จำเลย ลักษณะการจ่ายเงินเช่นนี้มิใช่เพื่อจูงใจให้จำเลยลาออกเพราะจำเลยมีผลประโยชน์ในส่วนอื่นที่จะได้รับจากการลาออกอยู่แล้ว เงินภาษีเงินได้ทอดแรกที่โจทก์จ่ายให้จำเลยกับเงินภาษีเงินได้ที่ศาลฎีกามีคำพิพากษาให้กรมสรรพากรคืนให้จำเลยจึงเป็นเงินประเภทเดียวกัน ซึ่งจำเลยไม่มีสิทธิได้รับซ้ำซ้อนกันถึงสองครั้ง จำเลยจึงต้องคืนเงินภาษีเงินได้ทอดแรกให้แก่โจทก์พร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละ ๗.๕ ต่อปี สำหรับดอกเบี้ยโจทก์มีสิทธิคิดตั้งแต่วันที่ ๒ กันยายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นวันครบกำหนดทวงถาม มิใช่ตั้งแต่วันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๕ ซึ่งเป็นวันที่ศาลฎีกาออกคำสั่งอ่านคำพิพากษาศาลฎีกา เนื่องจากก่อนทวงถามยังไม่แน่ชัดว่าโจทก์ประสงค์จะเรียกเงินจำนวนนี้คืนจากจำเลยหรือไม่

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๘๙๔/๒๕๖๑ คดีนี้โจทก์ฟ้องขอให้จำเลยคืนเงินเบี้ยหวัดเงินช่วยค่าครองชีพผู้รับเบี้ยหวัดบ้านอายุ เงินบ้านอายุ และเงินบำเหน็จดำรงชีพที่โจทก์จ่ายให้แก่จำเลยไป โดยจำเลยไม่มีสิทธิจะรับเงินดังกล่าว เนื่องจากจำเลยปิดบังไม่ให้โจทก์ทราบว่าจำเลยกลับเข้ารับราชการ ซึ่งเป็นตำแหน่งที่มีสิทธิได้รับบำเหน็จบ้านอายุตามพระราชบัญญัติบำเหน็จบ้านอายุข้าราชการ ส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ ๖) พ.ศ.๒๕๕๓ เมื่อข้อเท็จจริงฟังได้ตามฟ้อง จึงเป็นกรณีที่โจทก์เบิกจ่ายเงินเบี้ยหวัดจ่ายให้แก่จำเลยโดยสำคัญผิดว่าจำเลยมีสิทธิได้รับการได้รับเงินเบี้ยหวัดของจำเลยไปจากโจทก์จึงเป็นการรับโดยไม่ชอบซึ่งไม่ใช่กรณีที่โจทก์เบิกจ่ายเงินเบี้ยหวัดแก่จำเลยเพื่อชำระหนี้เพราะเป็นเรื่องจำเลยขอรับสวัสดิการจากหน่วยงานของรัฐจำเลยต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบของทางราชการ ดังนี้ แม้เงินที่จำเลยจะได้รับไปจะเป็นการได้มาโดยปราศจากมูลอันจะอ้างกฎหมายได้ แต่เมื่อเป็นการได้มาโดยไม่ชอบก็ไม่ใช่เรื่องสามัคคีควรได้ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๐๖ โจทก์ในฐานะเจ้าของเงินที่ส่งมอบให้จำเลยไปโดยสำคัญผิดย่อมมีสิทธิติดตามเอาเงินของโจทก์คืนจากจำเลยผู้ไม่มีสิทธิจะได้รับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๓๖ ซึ่งไม่มีกำหนดอายุความ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๗๓๐/๒๕๖๐ วินิจฉัยแนวเดียวกัน)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๙๔๑/๒๕๖๑ โจทก์บรรยายฟ้องว่า จำเลยทั้งเจ็ดร่วมกันขุดเอาหน้าดินของโจทก์รวมซึ่งมีสภาพเป็นดินลูกรังไปเพื่อใช้ในการถมก่อสร้างคันกั้นน้ำ และมีคำขอให้จำเลยทั้งเจ็ดร่วมกันคืนดิน หากคืนไม่ได้ให้ชดเชยราคา เป็นคำฟ้องใช้สิทธิเรียกร้องตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๓๖ ในฐานะเจ้าของกรรมสิทธิ์ในตัวทรัพย์สินที่จะเรียกร้องจากผู้เอาทรัพย์สินไปโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายและติดตามเอาทรัพย์สินคืนและหากคืนไม่ได้ผู้เป็นเจ้าของนั้นไปก็ต้องชดเชยราคา อันเป็นการใช้สิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๓๖ ในฐานะเจ้าของกรรมสิทธิ์

ติดตามเอาคืนทรัพย์สินจากผู้ยึดถือโดยไม่มีสิทธิยึดถือ มิใช่ฟ้องเรียกค่าเสียหายอันเกิดแต่มูลละเมิด ซึ่งมีอายุความ ๑ ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๔๘ ฟ้องโจทก์ไม่ขาดอายุความ

การเรียกเงินคืนกรณีผู้รับไม่มีสิทธิ หมายถึง กรณีที่มีการขอใช้เงินคืนอันเนื่องมาจากผู้รับไม่มีสิทธิได้รับเงินนั้น ทั้งนี้ ตามความในมาตรา ๑๒๓๕ และ ๑๓๗๖ ถึง ๑๓๘๑ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ทฤษฎีนี้เปิดโอกาสให้ฝ่ายปกครองและบุคคลใดๆสามารถหยิบยกขึ้นมาอ้างได้ หากพบว่าผู้รับเงินไม่มีสิทธิได้รับเงิน ทฤษฎีนี้เป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลมีสิทธิในการเรียกเงินคืนจากบุคคลที่ได้รับประโยชน์ไปโดยไม่มีสิทธิ โดยการเรียกคืนดังกล่าวนั้นจะเป็นการเรียกให้ส่งมอบทรัพย์สินหรือเรียกคืนเป็นตัวเงินก็ได้ อย่างไรก็ตาม ศาลไม่ได้วางหลักไว้ว่าสามารถเรียกคืนเป็นการกระทำการอย่างใด ๆ ได้แต่ก็อาจมีข้อยกเว้นในบางกรณี

การเรียกเงินคืนกรณีผู้รับไม่มีสิทธิอาจมีได้ด้วยกันหลายกรณี เช่น (๑) ระหว่างบุคคลที่ไม่ได้เป็นเจ้าของและบุคคลที่ไม่ได้เป็นลูกหนี้ (๒) ระหว่างบุคคลที่เป็นลูกหนี้และบุคคลที่ไม่ได้เป็นเจ้าของ (๓) ระหว่างบุคคลที่มีได้เป็นลูกหนี้และบุคคลที่เป็นเจ้าหนี้ การเรียกเงินคืนกรณีผู้รับไม่มีสิทธิจะต้องมีการพิจารณาถึงความสุจริตของผู้รับเงินด้วยการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๕ มีผลอย่างไรต่อการดำเนินคดีในศาล

ศึกษาวิเคราะห์จากคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๗๑๔/๒๕๕๕

ข้อเท็จจริง

๑. เดิมโจทก์เคยฟ้องนางสาว ส. และจำเลยทั้งสองคดีนี้ ตามคดีแพ่งหมายเลขแดงที่ ๑๙๐๕/๒๕๕๐ ของศาลชั้นต้นโดยบรรยายฟ้องว่าเมื่อกลางปี ๒๕๓๓ โจทก์ทำสัญญาซื้อขายที่ดินพิพาทกับนางสาว ส. เพื่อเป็นการอำพรางนิติกรรมการกู้ยืมเงินไม่มีเจตนาซื้อขายกันจริง และไม่มีการส่งมอบที่ดิน โจทก์ยังเป็นเจ้าของที่ดินตลอดมา ต่อมาจำเลยที่ ๑ ในคดีนี้ซึ่งเป็นจำเลยที่ ๒ ในคดีดังกล่าวได้จดทะเบียนการได้ที่ดินพิพาทโดยการครอบครองปรปักษ์แล้วจดทะเบียนจำนองไว้แก่จำเลยที่ ๒ คดีนี้ ซึ่งเป็นจำเลยที่ ๓ ในคดีดังกล่าว โดยในคดีดังกล่าวโจทก์มีคำขอให้เพิกถอนการจดทะเบียนทั้งหมดตั้งแต่การซื้อขายที่ดินพิพาทระหว่างโจทก์กับนางสาว ส. และการจำนองระหว่างจำเลยที่ ๒ กับจำเลยที่ ๓ และถอนชื่อจำเลยที่ ๑ ออกจากที่ดินพิพาท จำเลยที่ ๒ และที่ ๓ ในคดีดังกล่าวนั้นให้การต่อสู้คดี ส่วนนางสาว ส. ขาดนัดยื่นคำให้การ คดีดังกล่าวศาลชั้นต้นพิพากษายกฟ้องโดยวินิจฉัยว่า คดียังฟังไม่ได้ว่า การซื้อขายที่ดินพิพาทระหว่างโจทก์กับนางสาว ส. เป็นนิติกรรมอำพราง คดีถึงที่สุดโดยโจทก์ไม่ได้ใช้สิทธิอุทธรณ์ฎีกา

๒. โจทก์กลับมาฟ้องจำเลยทั้งสองใหม่เป็นคดีนี้ โดยบรรยายฟ้องว่าโจทก์ได้ทำสัญญาซื้อขายที่ดินพิพาทกับนางสาว ส. เมื่อวันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๓๓ และจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินพิพาทให้แก่นางสาว ส. กรรมสิทธิ์ในที่ดินพิพาทจึงตกเป็นของนางสาว ส. ต่อมากลางปี ๒๕๓๔ โจทก์กลับเข้าครอบครองปรปักษ์ที่ดินพิพาทจนถึง ปี ๒๕๕๐ เป็นเวลาเกินกว่า ๑๐ ปี จึงได้กรรมสิทธิ์โดยการครอบครองแล้ว

๓. ประเด็นขึ้นสู่การพิจารณาของศาลฎีกามีว่า การฟ้องคดีของโจทก์ในคดีนี้ เป็นการใช้สิทธิโดยสุจริตหรือไม่ ศาลฎีกาพิจารณาแล้วเห็นว่า คดีแพ่งหมายเลขแดงที่ ๑๙๐๕/๒๕๕๐ ของศาล

ชั้นต้น โจทก์กล่าวอ้างว่า สัญญาซื้อขายที่ดินพิพาทเป็นนิติกรรมอำพรางนิติกรรมการกู้ยืมเงิน เท่ากับอ้างว่า ไม่มีการซื้อขายที่ดินพิพาทกันจริง โจทก์ยังเป็นเจ้าของที่ดินพิพาท ดังนี้ โจทก์จึงไม่อาจครอบครองทรัพย์สินของตนเองได้เพราะการครอบครองทรัพย์สินจะมีได้แต่ในที่ดินของผู้อื่นเท่านั้น แต่คดีนี้โจทก์กลับอ้างว่า สัญญาซื้อขายที่ดินพิพาทมีผลสมบูรณ์บังคับได้ กรรมสิทธิ์ที่ดินพิพาทตกเป็นของนางสาว ส. แล้ว และอ้างว่าโจทก์ได้กรรมสิทธิ์ที่ดินพิพาทโดยการครอบครองทรัพย์สิน คำฟ้องในคดีนี้จึงขัดกับคำฟ้องเดิม ทั้งเป็นการอ้างข้อเท็จจริงขึ้นมาใหม่เพื่อประโยชน์ในเชิงคดีของโจทก์เท่านั้น อันแสดงให้เห็นได้โดยชัดแจ้งว่าการฟ้องคดีของโจทก์ในคดีนี้เป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๕ โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้อง (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๕ การใช้สิทธิไม่สุจริต ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๕๕ อำนาจฟ้อง)

หมายเหตุ

๑. ในทางปฏิบัติเมื่อจำเลยถูกฟ้องคดี การต่อสู้โดยการยื่นคำให้การในคดีแพ่งที่เป็นปัญหาข้อกฎหมายจะมีการต่อสู้ว่า ฟ้องโจทก์เคลือบคลุมบ้าง ฟ้องโจทก์ขาดอายุความบ้าง และมักจะต่อสู้อีกข้อหนึ่งเสมออีกคือ โจทก์ใช้สิทธิไม่สุจริตซึ่งมีคดีจำนวนมาก ศาลได้พิพากษายกฟ้องโจทก์โดยอ้างว่าโจทก์ใช้สิทธิโดยไม่สุจริต เช่นฎีกาดังกล่าวข้างต้น

๒. การยกฟ้องโดยอ้างว่าโจทก์ใช้สิทธิไม่สุจริต ให้ศึกษาเพิ่มเติมจากฎีกาต่อไปนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๕๘/๒๕๕๓ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๑๖๗ บัญญัติว่า ความเกี่ยวพันระหว่างกรรมการและบริษัทและบุคคลภายนอกนั้น ท่านให้บังคับตามบทบัญญัติว่าด้วยตัวแทน ตามบทบัญญัติดังกล่าว หากจำเลยที่ ๒ และที่ ๓ กระทำการในขอบอำนาจกรรมการของจำเลยที่ ๑ แล้ว กิจการดังกล่าวย่อมผูกพันจำเลยที่ ๑ ซึ่งเป็นตัวการ จำเลยที่ ๒ และที่ ๓ ไม่ต้องรับผิดชอบต่อโจทก์ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกเป็นการส่วนตัว แต่เมื่อได้ความว่า ในการทำสัญญาซื้อขายและจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินพิพาทให้แก่จำเลยที่ ๔ นั้น จำเลยที่ ๒ และที่ ๓ เป็นผู้ดำเนินการ โดยมอบอำนาจให้ ว. ดำเนินการแทนจำเลยที่ ๑ มีการจดทะเบียนโอนโฉนดจำนองและโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินพิพาทให้แก่จำเลยที่ ๔ ในวันที่ ๖ พฤษภาคม ๒๕๔๒ ซึ่งขณะนั้นยังอยู่ภายในเงื่อนเวลาที่โจทก์กับจำเลยที่ ๑ ต้องปฏิบัติการชำระหนี้ต่อกันอยู่และจำเลยที่ ๑ ยังไม่ได้มีการบอกเลิกสัญญาดังกล่าวจำเลยที่ ๑ โดยจำเลยที่ ๒ และที่ ๓ เพิ่งมีหนังสือบอกเลิกสัญญากับโจทก์เมื่อวันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๔๒ อันเป็นเวลาหลังจากจำเลยที่ ๑ ทำสัญญาขายและจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินพิพาทให้แก่จำเลยที่ ๔ แล้ว จำเลยที่ ๒ และที่ ๓ ย่อมทราบดีว่าจะทำให้โจทก์ได้รับความเสียหาย การใช้สิทธิของจำเลยที่ ๒ และที่ ๓ ซึ่งมีแต่จะให้เกิดความเสียหายแก่โจทก์นั้น เป็นการอันมิชอบด้วยกฎหมาย จึงเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต จำเลยที่ ๒ และที่ ๓ จะอ้างสิทธิอันมิชอบด้วยกฎหมายนี้มาต่อสู้เพื่อให้หลุดพ้นจากความรับผิดชอบตามบทบัญญัติดังกล่าวหาได้ไม่

จำเลยที่ ๔ ไม่ทราบว่าจำเลยที่ ๑ ได้ทำสัญญาจะซื้อจะขายที่ดินพิพาทไว้กับโจทก์อยู่ก่อนแล้ว เมื่อจำเลยที่ ๔ ซื้อที่ดินพิพาทจากจำเลยที่ ๑ โดยเสียค่าตอบแทนโดยสุจริตและจดทะเบียนการได้มาโดยสุจริตกับพนักงานเจ้าหน้าที่แล้ว แม้โจทก์ซึ่งเป็นเจ้าหนี้และต้องเสียเปรียบจากการ

จดทะเบียนนั้นก็ตาม โจทก์ก็หาสิทธิเรียกให้เพิกถอนนิติกรรมการจดทะเบียนนั้นได้ไม่ (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๕, ๒๓๗ วรรคหนึ่ง, ๔๕๙, ๑๑๖๗, ๑๓๐๐)

คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๘๐๓/๒๕๕๓ ที่ดินและสิ่งปลูกสร้างเป็นสินสมรสของจำเลยที่ ๑ กับผู้ร้อง เมื่อบุคคลทั้งสองจดทะเบียนหย่ากันสินสมรสต้องแบ่งให้แก่จำเลยที่ ๑ กับผู้ร้องคนละส่วนเท่ากัน ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๕๓๓ จำเลยที่ ๑ และผู้ร้องจดทะเบียนหย่ากัน โดยจำเลยที่ ๑ ทำบันทึกยกสินสมรสส่วนของตนให้แก่ผู้ร้องแต่ไม่ได้ทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนการให้ ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ นิติกรรมให้จึงไม่สมบูรณ์ ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๕๒๕ จำเลยที่ ๑ กับผู้ร้องยังคงเป็นเจ้าของรวมมีส่วนเท่า ๆ กัน

นับแต่จำเลยที่ ๑ จดทะเบียนจำนองที่ดินสินสมรสเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๑๗ แก่ ส. ซึ่งขณะนั้นจำเลยที่ ๑ กับผู้ร้องยังมีได้จดทะเบียนหย่ากัน ก็ได้มีการจดทะเบียนไถ่ถอนจำนองและจดทะเบียนจำนองแก่นิติบุคคลอื่นอีกหลายรายต่อเนื่องกันมาโดยตลอดจนถึงโจทก์จึงจดทะเบียนรับจำนองครั้งแรกเมื่อวันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๓๖ เป็นระยะเวลายาวนานถึง ๑๙ ปีเศษ ไม่ปรากฏว่าผู้ร้องได้ใช้สิทธิโต้แย้งการทำนิติกรรมจำนองของจำเลยที่ ๑ จึงมีเหตุผลให้น่าเชื่อว่าผู้ร้องได้รับรู้และไม่คัดค้าน เมื่อผู้ร้องมิได้นำสืบให้รับฟังได้ว่าโจทก์จดทะเบียนรับจำนองโดยรู้อยู่แล้วว่าจำเลยที่ ๑ มิใช่เจ้าของกรรมสิทธิ์ทรัพย์สินที่จำนองแต่ผู้เดียว ข้อเท็จจริงย่อมรับฟังได้ว่าโจทก์รับจำนองโดยสุจริต นิติกรรมจำนองทรัพย์สินดังกล่าวจึงมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมาย โจทก์ในฐานะเจ้าหนี้จำนองย่อมมีสิทธิบังคับคดีเอาแก่ทรัพย์สินที่จำนองได้ทั้งหมดเพราะสิทธิจำนองครอบคลุมไปถึงบรรดาทรัพย์สินซึ่งจำนองหมดทุกสิ่ง ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๗๑๖ และเป็นทรัพย์สินที่ไต่ถามผู้ร้องและบุคคลทั่วไป อีกทั้งถือได้ว่าการยื่นคำร้องขอคืนส่วนของผู้ร้องเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต ผู้ร้องจึงไม่มีสิทธิขอคืนเงินสินสมรสส่วนของตนจากการขายทอดตลาดทรัพย์สินพิพาท (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๕๒๕, ๗๑๖, ๑๕๓๓ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๘๗)

คำพิพากษาฎีกาที่ ๖๑๖๔/๒๕๕๒ โจทก์จดทะเบียนสมรสกับจำเลยที่ ๑ โจทก์ยอมได้รับสิทธิและการคุ้มครองตามกฎหมายในฐานะเป็นภริยาโดยชอบด้วยกฎหมาย จำเลยที่ ๑ ไม่มีสิทธิที่จะไปอุปการะเลี้ยงดูหรือยกย่องจำเลยที่ ๒ ฉันทภริยา ไม่ว่าจะได้อุปการะหรือยกย่องอยู่ก่อนแล้วหรือไม่ และจำเลยที่ ๒ เมื่อรู้แล้วว่าโจทก์เป็นภริยาโดยชอบด้วยกฎหมายของจำเลยที่ ๑ แล้ว หากรับการอุปการะเลี้ยงดูหรือรับการยกย่องฉันทภริยาจำเลยที่ ๑ ก็ย่อมถือเป็นการละเมิดสิทธิของโจทก์ โจทก์ยอมมีสิทธิโดยชอบที่จะนำคดีมาสู่ศาลเรียกค่าทดแทนจากจำเลยที่ ๒ ได้ โดยถือไม่ได้ว่าเป็นการใช้สิทธิฟ้องคดีโดยไม่สุจริต^๕

คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๐๕/๒๕๕๑ ผู้ร้องบรรยายคำร้องว่าที่ดินตามหนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส.๓ก.) ที่โจทก์นำยึดมิใช่สินสมรสของจำเลย แต่เป็นสินส่วนตัวของผู้ร้องได้รับมาจาก

^๕ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๕, ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๕๕

บุพการี โจทก์มิได้ฟ้องผู้ร้องด้วยจึงไม่มีอำนาจยึดที่ดินพิพาท ขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่ยึด แสดงโดยแจ้งชัด ซึ่งสภาพแห่งข้อหาของผู้ร้องแล้วว่าที่ดินพิพาทที่โจทก์นำยึดนั้นมีใช้ของจำเลยหรือเป็นสินสมรสแต่เป็นสินส่วนตัวของผู้ร้อง และมีคำขอบังคับทั้งข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาเช่นว่านั้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๗๒ วรรคสองแล้ว ส่วนผู้ร้องได้ที่ดินพิพาทมาจากบุพการีโดยวิธีใดและเมื่อใด เป็นเพียงรายละเอียดที่สามารถนำสืบในชั้นพิจารณาได้หาจำต้องบรรยายมาในคำร้องไม่ คำร้องของผู้ร้องจึงไม่เคลือบคลุม

ผู้ร้องผู้เห็นและยินยอมในการที่จำเลยนำที่ดินพิพาทไปเป็นหลักประกันตัวผู้ต้องหา เมื่อจำเลยผิดสัญญาประกันและศาลพิพากษาให้จำเลยชำระหนี้ตามสัญญาประกันแต่จำเลยไม่ชำระ โจทก์มีอำนาจยึดที่ดินพิพาทบังคับชำระหนี้ได้ไม่ว่าทรัพย์สินพิพาทเป็นสินสมรสหรือสินส่วนตัว ผู้ร้องจะอ้างว่าที่ดินพิพาทเป็นสินส่วนตัวและจะใช้สิทธิร้องขอให้ปล่อยที่ดินพิพาทหาได้ไม่ ผู้ร้องจึงไม่มีอำนาจฟ้อง เพราะเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริตเป็นการไม่ชอบด้วย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๕ (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๕ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๗๒, ๒๘๘)

คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๔๐๘/๒๕๕๑ การที่จะนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๕๐ มาใช้บังคับได้ต้องเป็นกรณีที่ดินแปลงเดิมมีทางออกสู่ทางสาธารณะอยู่แล้ว เมื่อแบ่งแยกหรือแบ่งโอนกันเป็นเหตุให้แปลงหนึ่งไม่มีทางออกไปสู่ทางสาธารณะ เจ้าของที่ดินแปลงนั้นมีสิทธิเรียกร้องเอาทางเดินตามมาตรา ๑๓๔๙ ได้โดยไม่ต้องเสียค่าทดแทน

เดิมที่ดินของโจทก์เป็นส่วนหนึ่งของที่ดินที่ถูกที่ดินแปลงอื่นล้อมอยู่จนไม่มีทางออกสู่ทางสาธารณะได้ ต้องอาศัยที่ดินของผู้อื่นเดินผ่านเพื่อออกไปสู่ทางสาธารณะ แต่การที่มีทางออกสู่ทางสาธารณะโดยผ่านทางที่ดินของผู้อื่นได้เพราะเขายินยอม มิใช่เป็นสิทธิตามกฎหมายต้องถือว่าไม่มีทางออกสู่ทางสาธารณะ จึงไม่เข้าหลักเกณฑ์ตามมาตรา ๑๓๕๐ แต่เป็นกรณีที่ที่ดินของโจทก์มีที่ดินแปลงอื่นล้อมอยู่จนไม่มีทางออกสู่ทางสาธารณะ โจทก์สามารถที่จะผ่านทางที่ดินซึ่งล้อมอยู่ไปสู่ทางสาธารณะได้ตามมาตรา ๑๓๔๙

โจทก์มีทางออกสู่ทางสาธารณะได้หลายทางโดยผ่านทางที่ดินของบุคคลอื่น ที่มีได้หวงห้ามโจทก์ การที่โจทก์จะขอเปิดทางพิพาทเป็นทางจำเป็นเพื่อความสะดวกของโจทก์ แต่ทำให้จำเลยที่ ๑ ต้องเดือดร้อนและเสียหาย และถ้าหากให้จำเลยที่ ๑ เปิดทางพิพาทเป็นทางจำเป็น จะทำให้จำเลยที่ ๑ ต้องรื้อบริเวณหลังบ้านด้านทิศตะวันออก อันจะทำให้จำเลยที่ ๑ ได้รับความเสียหายและเดือดร้อนเป็นอย่างมาก และไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๔๙ วรรคสาม การกระทำของโจทก์จึงเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๔๙, ๑๓๕๐)

คำพิพากษาฎีกาที่ ๗๔๐๐/๒๕๕๑ จำเลยมีข้อบังคับเกี่ยวกับการทำงานกำหนดลูกจ้างหญิงเกษียณอายุเมื่อครบ ๕๕ ปี เมื่อโจทก์อายุครบ ๕๕ ปี จำเลยให้โจทก์ทำงานต่อไป เมื่อโจทก์อายุ ๕๕ ปีเศษ โจทก์ไปพูดคุยกับผู้จัดการฝ่ายบุคคลของจำเลยว่าน่าจะให้โจทก์เกษียณอายุการทำงานได้แล้ว และโจทก์ลงลายมือชื่อในสัญญาประนีประนอมยอมความมีข้อความระบุว่า การที่จำเลยเลิกจ้างโจทก์โดยจ่าย

ค่าชดเชยเป็นการเลิกจ้างที่ถูกต้องตามกฎหมายกล่าวคือ เป็นการเลิกจ้างที่เป็นธรรมและเป็นการกระทำที่เป็นธรรมแก่โจทก์แล้วโจทก์สัญญาว่าจะไม่ตั้งใจเรียกรื้อ ฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายหรือเงินใด ๆ จากจำเลยอีก จึงเป็นกรณีที่โจทก์ร้องขอให้จำเลยเลิกจ้างและได้ทำสัญญาประนีประนอมยอมความกับจำเลยตามสัญญาประนีประนอมยอมความ โจทก์นำคดีมาฟ้องจึงเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต โจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง (พ.ร.บ.คุ้มครองแรงงาน พ.ศ.๒๕๕๑ มาตรา ๑๕, ๑๑๘ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๕, ๑๕๐)

คำพิพากษาฎีกาที่ ๙๕๒๙/๒๕๕๒ การเช่าระหว่างโจทก์กับจำเลยมีกำหนดเวลาที่ได้ตกลงกันไว้แน่นอนว่าเช่ากัน ๓ ปี สัญญาเช่านี้ย่อมระงับไปเมื่อสิ้นกำหนดเวลาที่ได้ตกลงกันไว้ มีพักต้องบอกกล่าวก่อนตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๕๖๔ การที่โจทก์ซึ่งเป็นส่วนราชการไม่อนุญาติให้ต่อสัญญาเช่าอาคารพาณิชย์เลขที่ ๑๘๕๕ และ ๑๘๕๗ แก่จำเลยอีกต่อไป ย่อมเป็นสิทธิของโจทก์ที่เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ตามกฎหมาย ดังนั้น การที่โจทก์มีหนังสือแจ้งให้จำเลยทราบว่าจะไม่อนุญาติให้ต่อสัญญาเช่าแก่จำเลย จึงไม่ใช่คำสั่งทางปกครองและไม่เป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริตแต่ประการใด ส่วนกรณีหลังจากสัญญาเช่าครบกำหนด โจทก์มีหนังสือแจ้งให้จำเลยทราบว่า ยอมให้จำเลยเช่าเฉพาะอาคารพาณิชย์เลขที่ ๑๘๕๙ โดยให้จำเลยปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดบางประการและให้มาทำสัญญาเช่าใหม่ ก็เป็นเพียงหนังสือแจ้งให้จำเลยไปทำสัญญาเช่าใหม่ เมื่อจำเลยไม่สนองรับเงื่อนไขที่โจทก์ให้มาทำสัญญาเช่าใหม่ จำเลยก็ไม่มีสิทธิที่จะอยู่ในอาคารพาณิชย์เลขที่ ๑๘๕๙ อีกต่อไปเช่นกัน โจทก์จึงมีสิทธิฟ้องขับไล่จำเลยออกจากอาคารพาณิชย์พิพาทและเรียกค่าเสียหายจากจำเลยได้ (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๕, ๕๖๔)

คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๕๔๖/๒๕๕๒ โจทก์เป็นตัวแทนฝ่ายลูกจ้างภายหลังเป็นประธานและกรรมการสหภาพแรงงานที่ร่วมยื่นข้อเรียกร้องเปลี่ยนแปลงสภาพการจ้างมาโดยตลอด โจทก์ยอมทราบแล้วว่าถ้าฝ่ายนายจ้างจะเปลี่ยนแปลงสภาพการจ้างที่ไม่เป็นคุณแก่ลูกจ้างยิ่งกว่า นายจ้างต้องดำเนินการตามขั้นตอนที่บัญญัติไว้ใน พ.ร.บ.แรงงานสัมพันธ์ ฯ เพื่อความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างลูกจ้างกับนายจ้าง โจทก์ควรแจ้งการเรียกประชุมเพื่อเปลี่ยนแปลงข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้างที่นายจ้างมิได้กระทำให้ถูกต้องตามกฎหมายให้ฝ่ายนายจ้างทราบเพื่อดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้อง โจทก์ปล่อยเวลาให้ผ่านไปจนโจทก์ลาออกแล้วอาศัยสิทธิที่มีอยู่ตามกฎหมายเป็นช่องทางให้โจทก์ได้รับประโยชน์แต่เพียงฝ่ายเดียวโดยไม่คำนึงถึงความเสียหายที่นายจ้างจะพึงได้รับเช่นนี้ ย่อมเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริตตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๕ โจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง และปัญหาเรื่องอำนาจฟ้องเกี่ยวกับการใช้สิทธิโดยไม่สุจริตเป็นข้อกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ศาลฎีกาย่อมยกขึ้นวินิจฉัยได้ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา ๑๔๒ (๕) ประกอบมาตรา ๒๔๖ และมาตรา ๒๔๗ และประกอบพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน ฯ มาตรา ๓๑ (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๕ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา ๑๔๒(๕))

บทที่ ๓

การฟ้องคดีแพ่งเรียกค่าเช่าบ้านที่ได้รับไปโดยไม่มีสิทธิคืน

๓.๑ ความเป็นมา

กรมปศุสัตว์ได้หนังสือสั่งการให้ผู้อำนวยการกองควบคุมอาหารและยาสัตว์ เรียกให้خذใช้ค่าเช่าบ้านที่รับไปโดยไม่มีสิทธิ ตามหนังสือ ด่วนที่สุด ที่ กษ ๐๖๐๔/๓๓๙๔ ลงวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ ต่อมา กลุ่มคดีปกครอง สำนักกฎหมายได้ทำบันทึกเสนอต่อผู้อำนวยการสำนักกฎหมาย เรื่องชี้แจงข้อเท็จจริงกรณี นาย ส. รับเงินค่าเช่าบ้านไปโดยไม่มีสิทธิและไม่ยอมชดใช้เงินคนให้แก่ทางราชการ ความโดยสรุปว่า นาย ส. เป็นข้าราชการในหน่วยงานของกรมปศุสัตว์ ปฏิบัติงาน ณ สำนักตรวจสอบคุณภาพสินค้าปศุสัตว์ จังหวัดปทุมธานี ต่อมาได้มีหนังสือขอย้ายไปประจำสำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ จังหวัดขอนแก่น ในใบคำขอย้าย นาย ส.แสดงความประสงค์ขอเบิกค่าขนย้ายและขอเบิกค่าเช่าบ้าน ต่อมา กรมปศุสัตว์ มีคำสั่งย้าย นาย ส. จากสำนักตรวจสอบคุณภาพสินค้าปศุสัตว์ จังหวัดปทุมธานี ไปปฏิบัติหน้าที่ ณ สำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ จังหวัดขอนแก่น ตามความประสงค์ของ นาย ส. จึงขอเบิกค่าเช่าบ้านจากสำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ ตั้งแต่เดือนธันวาคม ๒๕๕๗ เป็นต้นมา ต่อมา กลุ่มตรวจสอบภายในของโจทก์ตรวจสอบแล้ว พบว่า นาย ส. เบิกค่าเช่าบ้านโดยไม่มีสิทธิเบิกได้ สำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ จึงมีคำสั่งเพิกถอนคำสั่งอนุมัติค่าเช่าบ้านและเรียกคืนค่าเช่าที่ได้รับไปทั้งหมด เมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ โดยแจ้งคำสั่งพร้อมให้คืนเงินภายใน ๓๐ วัน นาย ส. ทราบคำสั่งวันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๕๓ แต่ไม่นำเงินค่าเช่าบ้านมาคืน พร้อมกับเพิกถอนคำสั่งเรียกค่าเช่าบ้านต่อศาลปกครอง ต่อมา ศาลปกครองได้วินิจฉัยแล้ว จึงมีคำสั่งยกคำฟ้อง นาย ส. อุทธรณ์คำสั่งต่อศาลปกครองสูงสุด ซึ่งศาลปกครองสูงสุดเห็นด้วยตามศาลปกครองชั้นต้นว่าคำสั่งเพิกถอนคำสั่งอนุมัติค่าเช่าบ้านและเรียกคืนค่าเช่าที่ได้รับไปทั้งหมด ไม่ใช่คำสั่งทางปกครอง แต่เพียงหนังสือทวงถามให้นาย ส. นำเงินค่าเช่าบ้านที่รับไปโดยไม่มีสิทธิคืน เป็นทวงถามหนี้ทั่วไป การจะใช้สิทธิเรียกร้องต้องไปว่ากล่าวกันในศาลยุติธรรม ผู้อำนวยการสำนักกฎหมายจึงสั่งการให้กลุ่มคดีทั่วไปและนิติกรรมสัญญา สำนักกฎหมาย ดำเนินการตามกฎหมายต่อไป ตามบันทึกข้อความ สำนักกฎหมาย ที่ กษ ๐๖๐๔/- ลงวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๖๒

๓.๒ การดำเนินในศาลชั้นต้น

ต่อมา กลุ่มคดีทั่วไปและนิติกรรมสัญญา สำนักกฎหมายได้ทำบันทึกเสนอกรมปศุสัตว์ พร้อมสรุปข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น และรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้อง พร้อมเสนอความเห็นทางกฎหมาย เกี่ยวกับการเรียกเงินคืน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๓๖ ขอความเห็นชอบในการ ส่งเรื่องไปยังสำนักงานอัยการคดีศาลแขวงขอนแก่น ขอความอนุเคราะห์ดำเนนคดีแพ่งต่อไป ตามบันทึก ข้อความ ด่วนที่สุด กษ ๐๖๐๔/๑๙๗ วันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๐ และตามหนังสือที่ กษ ๐๖๐๔/๗๔๕๕ ลงวันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๐ ต่อมา สำนักงานอัยการคดีศาลแขวงขอนแก่น ได้มีหนังสือที่ อส ๐๐๕๓(ขก)/๓๗๑๔ ลงวันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๖๐ แจ้งรับว่าต่างคดี และมีหนังสือที่ อส ๐๐๕๓(ขก)/๔๘๑๘ ลงวันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๖๐, หนังสือที่ อส ๐๐๕๓(ขก) ลงวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๖๐ แจ้งขอให้พยานไปศาล ศาลเลื่อนนัดเป็นวันที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๖๐ (ภาคผนวก ๖ และ ๗) ต่อมา คำพิพากษาแขวงขอนแก่นพิจารณา แล้วมีคำพิพากษาให้นาย ส. ชำระเงินแก่กรม ปศุสัตว์ พร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละ ๗.๕ ต่อปี นับแต่ วันที่ ๑๒ เมษายน ๒๕๕๓ เป็นต้นไป จนกว่าจะชำระเสร็จแก่โจทก์ กับให้จำเลยใช้ค่าฤชาธรรมเนียมแทน โจทก์ สำนักงานอัยการคดีศาลแขวงขอนแก่น มีหนังสือที่ อส๐๐๕๓(ขก)/๐๒๗๕ ลงวันที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๖๑ เรื่องแจ้งผลคดี สรุปว่าคำพิพากษาศาลแขวงขอนแก่นเต็มตามจำนวนทุนทรัพย์ที่ฟ้อง ขอบด้วย เหตุและผลแล้วไม่มีเหตุอันควรอุทธรณ์ต่อไป จึงมีคำสั่งไม่อุทธรณ์ อนึ่ง กรณีจำเลยไม่ชำระหนี้ให้ครบถ้วน และมีความจำเป็นต้องบังคับคดีขอได้แจ้งให้พนักงานอัยการคดีศาลแขวงขอนแก่นทราบเพื่อขอออกหมาย บังคดีต่อไป

๓.๓ การดำเนินในศาลชั้นอุทธรณ์

จำเลยจึงยื่นอุทธรณ์ ซึ่งศาลอุทธรณ์ภาค ๔ พิจารณาโดยมีปัญหาต้องวินิจฉัย ตามอุทธรณ์ของจำเลยว่าใช้สิทธิเบิกค่าเช่าบ้านโดยสุจริตและคดีขาดอายุความหรือไม่ เห็นว่า ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖ บัญญัติให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า บุคคลทุกคนกระทำการ โดยสุจริต โจทก์จึงมีภาระพิสูจน์ว่าจำเลย.กระทำการไม่สุจริตอย่างไร จากคำฟ้องไม่ปรากฏว่าจำเลย มีพฤติการณ์ที่สื่อไปในทางที่ไม่สุจริตในการเบิกค่าเช่าบ้านอย่างไร คงได้ความแต่เพียงว่าในคำร้องขอย้าย ได้แสดงความประสงค์ว่าต้องการที่ จะเบิกค่าขนย้ายและขอเบิกค่าเช่าบ้าน เมื่อจำเลยได้ย้ายมาปฏิบัติ หน้าที่ที่สำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ จังหวัดขอนแก่น นาย ส.ใช้สิทธิเบิกค่าเช่าบ้านจาก สำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ หน่วยงานของโจทก์ตั้งแต่เดือนธันวาคม ๒๕๕๗ เป็นต้นมา อันเป็นเหตุที่โจทก์อ้างว่าจำเลยไม่มีสิทธิเบิกค่าเช่าบ้านราชการเท่านั้น ข้อเท็จจริงจึงต้องฟังว่า การที่ จำเลยเบิกค่าเช่าบ้านราชการจึงเป็นไปโดยความเชื่อโดยสุจริต แม้ต่อมา โจทก์จะมีคำสั่งเพิกถอนการเบิก ค่าเช่าบ้านของจำเลย แต่การคืนเงินนั้นพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.๒๕๓๔ มาตรา ๕๑ วรรคสี่ บัญญัติให้นำบทบัญญัติว่าด้วยลาภมิควรได้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้ บังคับโดยอนุโลม เมื่อข้อเท็จจริงฟังได้ตามที่วินิจฉัยข้างต้นว่าการที่จำเลยรับเงินไปอันเป็นการได้มา โดยปราศจากมูลอันจะอ้างกฎหมายได้และเป็นทางให้โจทก์เสียเปรียบ กรณีเป็นเรื่องที่ กรมปศุสัตว์ใช้สิทธิ ฟ้องเรียกทรัพย์สินฐานลาภมิควรได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๐๖ ฉะนั้น จึงอยู่

ในบังคับของกำหนดอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๑๙ โจทก์ต้องใช้สิทธิฟ้องร้องเรียกคืนจากจำเลย ภายใน ๑ ปี นับแต่รู้ว่าตนมีสิทธิเรียกคืน เมื่อข้อเท็จจริงได้ความว่าโจทก์ทวงถามให้จำเลยคืนเงินดังกล่าวเมื่อวันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๕๓ แต่โจทก์ฟ้องคดีนี้เมื่อวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๖๐ คดีจึงขาดอายุความตามบทบัญญัติกฎหมายดังกล่าวที่ศาลพิพากษามานั้น ศาลอุทธรณ์ภาค ๔ ไม่เห็นฟ้องด้วย อุทธรณ์ของ จำเลยจึงฟังขึ้น พิพากษากลับ ให้ยกฟ้อง

๓.๔ ความเห็นของอัยการผู้รับผิดชอบสำนวน

สำนักงานอัยการคดีศาลแขวงขอนแก่น ได้มีหนังสือที่ อส ๐๐๔๓(ขก)/๐๐๓๖ ลงวันที่ ๓ มกราคม ๒๕๖๒ เรื่อง แจ้งผลคดี (ชั้นอุทธรณ์) โดยแจ้งว่า สำนักงานอัยการคดีศาลแขวงขอนแก่น เห็นว่า คำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ภาค ๔ ยังแย้งกับข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายดังกล่าวพิพากษาของศาลชั้นต้น เห็นควรฎีกาต่อไป หากกรมปศุสัตว์เห็นว่าจะฎีกาหรือไม่ฎีกาอย่างไร ขอให้กรมปศุสัตว์แจ้งเป็นหนังสือไปยังสำนักงานอัยการคดีศาลแขวงขอนแก่นภายในวันที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๖๒

๓.๕ ความเห็นของกรมปศุสัตว์

กรมปศุสัตว์ไม่เห็นฟ้องด้วยตามคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค ๔ ที่พิพากษาให้ยกฟ้องโจทก์ ต่อมา พนักงานอัยการได้แจ้งให้ผู้ขอรับการประเมิน สรุบบข้อเท็จจริงข้อกฎหมาย และที่จะสมควรให้พนักงานอัยการยื่นฎีกาคดี พร้อมเหตุผลในการขออนุญาตฎีกาตามข้อบังคับประธานศาลฎีกา จึงแจ้งความประสงค์ให้ยื่นฎีกาคัดค้านคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ภาค ๔

ผู้ขอรับการประเมินจึงได้ดำเนินการสรุปรวบรวมข้อเท็จจริงและอ้างข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องทำบันทึกถึงเจ้าพนักงานอัยการเจ้าของสำนวนที่ขอความร่วมมือมา โดยให้เหตุผลว่าพระราชกฤษฎีกาค่าเช่าบ้านราชการ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ.๒๕๔๑ (ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเล่ม ๑๑๕ ตอนที่ ๓๙ ก วันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๔๑) มาตรา ๗ บัญญัติว่าภายใต้บังคับมาตรา ๑๖ และมาตรา ๑๗ ข้าราชการผู้ใดได้รับคำสั่งให้เดินทางไปประจำสำนักงานในต่างท้องที่ มีสิทธิได้รับค่าเช่าบ้านราชการเท่าที่ต้องจ่ายจริงตามที่สมควรแก่สภาพแห่งบ้าน แต่อย่างสูงไม่เกินจำนวนเงินที่กำหนดไว้ตามบัญชีอัตราค่าเช่าบ้าน ข้าราชการท้ายพระราชกฤษฎีกานี้ ทั้งนี้ เว้นแต่ผู้นั้น ... (๔) ได้รับคำสั่งให้เดินทางไปประจำสำนักงานใหม่ ตามคำร้องขอของตนเอง เอกสารใบขอค่าย้ายฉบับที่ จำเลยอ้างนั้นเป็นเอกสารภายในของหน่วยงานที่กำหนดขึ้นให้ผู้ประสงค์ขอย้ายสำนักงานกรอกข้อมูลเสนอผู้บังคับบัญชาชั้นต้นต้องตรวจสอบก่อนพิจารณาว่าจะอนุมัติให้ย้ายไปท้องที่ตามที่ขอหรือไม่อย่างเท่า่นั้น คำขอดังกล่าวไม่ใช่สาระสำคัญ การที่กรมฯมีคำสั่งกรมปศุสัตว์ที่ ๖๐๘/๒๕๔๗ ลงวันที่ ๓ กันยายน ๒๕๔๗ ตามความประสงค์ของนาย ส. ที่ขอกลับไปดูแลครอบครัวในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น กรณีต้องฟังว่ากรมฯมีคำสั่งให้นาย ส.เดินทางไปประจำสำนักงานใหม่ตามคำร้องขอของ จำเลยจึงเป็นกรณีอยู่ในเงื่อนไขยกเว้นการที่จะใช้สิทธิเบิกค่าเช่าบ้านราชการ ตามพระราชกฤษฎีกา ฉะนั้น เมื่อจำเลยทราบว่าการขอย้ายไปปฏิบัติราชการ ณ สำนักงาน

แห่งใหม่ต่างห้องที่ตามคำขอ จำเลยจะมีผลทำให้เสียสิทธิเบิกค่าเช่าบ้านราชการ กรณีของจำเลยจึงถือว่าไม่สุจริตมาตั้งแต่ต้น เพราะการยื่นเรื่องขอเบิกค่าบ้านราชการโดยที่จำเลยรู้อยู่แล้วว่าตนเองไม่มีสิทธิเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต แม้ว่าเจ้าหน้าที่และผู้รับมอบอำนาจอนุมัติเบิกเงินเข้าบ้านดำเนินการเบิกจ่ายเงินให้แก่จำเลย เรื่อยมา เพราะเป็นความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนของเจ้าหน้าที่ ซึ่งเงินค่าเช่าบ้านราชการเป็นเงินงบประมาณที่ราชการจัดสรรไว้ให้เฉพาะข้าราชการผู้มีสิทธิภายใต้เงื่อนไขที่พระราชกฤษฎีกาค่าเช่าบ้านราชการ ข้าราชการทุกคนต้องทราบถึงสิทธิของตนในข้อนี้เป็นอย่างดี กรมฯ จึงชอบที่จะใช้สิทธิติดตามเรียกเอาทรัพย์สิน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๓๖ ตามที่ศาลชั้นต้นพิพากษามานั้นชอบด้วยข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายแล้ว ตามเอกสารฉบับลงวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๖๒ (ภาคผนวก ๑๑)

ต่อมาเมื่อวันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๖๒ พนักงานอัยการได้ยื่นฎีกา คดีหมายเลขดำที่ พ.๔๗๐/๒๕๖๐ คดีหมายเลขแดงที่ ๖๕๓/๒๕๖๐ ต่อศาลแขวงขอนแก่น ความว่า โจทก์ฟ้องว่า โจทก์เป็นส่วนราชการการมีฐานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายโดยเป็นกรมในรัฐบาลในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จำเลยเป็นข้าราชการในหน่วยงานของโจทก์ ขณะจำเลยดำรงตำแหน่งนายสัตวแพทย์ ๖ กลุ่มตรวจสอบคุณภาพปศุสัตว์ สำนักตรวจสอบคุณภาพสินค้าปศุสัตว์จังหวัดปทุมธานี ได้มีหนังสือลงวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๔๗ ขอย้ายมาดำรงตำแหน่งนายสัตวแพทย์ ๖ ประจำสำนักงานสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ หรือสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดขอนแก่น โดยในคำร้องขอย้ายจำเลยได้แสดงความประสงค์ต้องการว่าต้องการที่เบิกค่าขนย้ายและขอเบิกค่าเช่าบ้าน ต่อมา โจทก์ได้มีคำสั่งกรมปศุสัตว์ที่ ๖๐๘/๒๕๔๗ ลงวันที่ ๓ กันยายน ๒๕๔๗ ย้ายจำเลยจากสำนักตรวจสอบคุณภาพสินค้าปศุสัตว์ จังหวัดปทุมธานี มาที่สำนักงานสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ จังหวัดขอนแก่น เมื่อจำเลยได้มาปฏิบัติหน้าที่ที่สำนักงานสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ จังหวัดขอนแก่นแล้ว จำเลยได้ใช้สิทธิเบิกค่าเช่าบ้านจากสำนักงานสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ หน่วยงานของโจทก์ ตั้งแต่เดือนธันวาคม ๒๕๔๗ เป็นต้นมา ต่อมา กลุ่มตรวจสอบภายในของโจทก์ได้มีการตรวจสอบการดำเนินงานของสำนักงานสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ จังหวัดขอนแก่น พบว่าจำเลยเบิกค่าเช่าบ้านโดยไม่มีสิทธิเบิกได้ ตั้งแต่เดือนธันวาคม ๒๕๔๗ ถึงเดือนกันยายน ๒๕๕๒ รวมเป็นเงิน ๑๘๗,๕๐๐ บาท เพราะจำเลยมีเคหสถานของภริยาที่พออาศัยอยู่ร่วมกันได้ในห้องที่อำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น ตามพระราชกฤษฎีกาค่าเช่าบ้านราชการ พ.ศ.๒๕๒๗ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกฤษฎีกาค่าเช่าบ้านราชการ (ฉบับที่ ๖) พ.ศ.๒๕๔๑ มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๔๑ มาตรา ๗ จึงได้มีหนังสือลงวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒ รายงานผลการตรวจสอบดังกล่าว ต่อมาสำนักงานสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ ได้มีคำสั่งสำนักงานสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ ที่ ๑๓/๒๕๕๓ ลงวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ เพิกถอนคำสั่งเบิกค่าเช่าบ้านและเรียกเงินค่าเช่าบ้าน และมีหนังสือทวงถามให้จำเลยชำระเงินค่าเช่าบ้านคืน ซึ่งได้รับหนังสือดังกล่าวแล้ว แต่ก็เพิกเฉยไม่นำเงินค่าเช่าบ้านที่เบิกไปโดยไม่สิทธิมาคืนแต่อย่างใด แต่จำเลยกลับได้อุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวต่อโจทก์ ซึ่งคณะกรรมการอุทธรณ์ของโจทก์พิจารณาแล้วยกอุทธรณ์ จำเลยจึงได้ฟ้องโจทก์ต่อศาลปกครอง จนกระทั่งศาลปกครองสูงสุดมีคำพิพากษายกฟ้องยืนตามคำพิพากษาศาลปกครองศาลชั้นต้น โจทก์ในฐานะผู้รับผิดชอบดูแลทรัพย์สิน จึงขอใช้สิทธิติดตามเอาเงินค่าเช่าบ้านคืน

ที่จำเลยเบิกไปโดยไม่มีสิทธิเบิกได้และโดยมิชอบ ตั้งแต่เดือนธันวาคม ๒๕๔๗ ถึงเดือนกันยายน ๒๕๕๒ รวมเป็นเงิน ๑๘๗,๕๐๐ บาท ขอให้บังคับจำเลยชำระเงิน ๒๙๑,๖๓๗.๕๕ บาท พร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละ ๗.๕ ต่อปี ๑๘๗,๕๐๐ บาท นับถัดจากวันฟ้องเป็นต้นไปจนกว่าจะชำระเสร็จแก่โจทก์

จำเลยให้การว่าจำเลยมีสิทธิได้รับเงินสวัสดิการเบิกค่าเช่าบ้านเนื่องจากจำเลยและอดีตภรรยาไม่ได้อยู่อาศัยหรือเคหสถานของตนเองในจังหวัดขอนแก่น โจทก์มีคำสั่งอนุมัติให้จำเลยโยกย้ายและให้เบิกจ่ายเงินให้จำเลยมาโดยตลอดทุกเดือนนับแต่จำเลยมาปฏิบัติหน้าที่ที่จังหวัดขอนแก่นรวมเป็นระยะเวลา ห้าปีเศษทำให้จำเลยเข้าใจหรือเชื่อโดยสุจริตว่าจำเลยมีสิทธิเบิกค่าเช่าบ้าน ค่าเช่าบ้านที่จำเลยรับไว้แล้วจึงเป็นลาภมิควรได้ โจทก์ทราบว่ามีสิทธิเรียกเงินค่าเช่าบ้านคืนตั้งแต่วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ จึงต้องฟ้องเรียกเงินคืนภายใน ๑ ปี นับแต่วันที่ทราบว่าตนมีสิทธิเรียกคืนภายใน วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔ ฟ้องโจทก์จึงขาดอายุความขอให้ยกฟ้อง

ศาลชั้นต้นพิพากษาแล้วพิพากษาให้จำเลยชำระเงินจำนวน ๑๘๗,๕๐๐ บาท พร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละ ๗.๕ ต่อปี นับแต่วันที่ ๑๒ เมษายน ๒๕๕๓ เป็นต้นไปจนกว่าจะชำระเสร็จแก่โจทก์ กับขอให้จำเลยใช้ค่าฤชาธรรมเนียมแทนโจทก์โดยกำหนดค่าทนายความ ๑๒,๐๐๐ บาท และใช้ค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีให้โจทก์ จำนวน ๒,๐๐๐ บาท

จำเลยอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค ๔ ตรวจสอบสำนวนประชุมปรึกษาแล้ว ข้อเท็จจริงเบื้องต้นที่คู่ความไม่ได้โต้แย้งกันในชั้นนี้รับฟังได้ว่า โจทก์เป็นส่วนราชการการมีฐานะเป็นนิติบุคคลจำเลยเป็นข้าราชการในหน่วยงานของโจทก์ ขณะจำเลยดำรงตำแหน่งนายสัตวแพทย์ ๖ กลุ่มตรวจสอบคุณภาพยาสัตว์ สำนักตรวจสอบคุณภาพสินค้าปศุสัตว์จังหวัดปทุมธานี ได้มีหนังสือขอย้ายมาดำรงตำแหน่ง นายสัตวแพทย์ ๖ ประจำสำนักงานสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ จังหวัดขอนแก่น โดยในคำร้องขอ ย้ายจำเลยแสดงความประสงค์ว่าต้องการที่เบิกค่าขนย้ายและขอเบิกค่าเช่าบ้าน ต่อมา โจทก์ได้มีคำสั่งกรมปศุสัตว์ที่ ๖๐๘/๒๕๔๗ ลงวันที่ ๓ กันยายน ๒๕๔๗ ย้ายจำเลยจากสำนักตรวจสอบคุณภาพสินค้าปศุสัตว์ จังหวัดปทุมธานี มาที่สำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ จังหวัดขอนแก่น เมื่อจำเลยได้มาปฏิบัติหน้าที่ ที่สำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ จังหวัดขอนแก่นแล้ว จำเลยได้ใช้สิทธิเบิกค่าเช่าบ้านจากสำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ หน่วยงานของโจทก์ ตั้งแต่เดือนธันวาคม ๒๕๔๗ เป็นต้นมา ต่อมา กลุ่มตรวจสอบภายในของโจทก์ตรวจสอบแล้ว พบว่าจำเลยเบิกค่าเช่าบ้านโดยไม่มีสิทธิเบิกได้ ตั้งแต่เดือนธันวาคม ๒๕๔๗ ถึงเดือนกันยายน ๒๕๕๒ รวมเป็นเงิน ๑๘๗,๕๐๐ บาท สำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ ได้มีคำสั่งเพิกถอนคำสั่งเบิกค่าเช่าบ้านและเรียกเงินค่าเช่าบ้าน และมีหนังสือทวงถามให้จำเลยชำระเงินค่าเช่าบ้านคืนภายใน ๓๐ วัน ซึ่งจำเลยรับทราบแล้วในวันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๕๓ แต่จำเลยเพิกเฉยไม่นำเงินค่าเช่าบ้านที่เบิกไปโดยไม่มีสิทธิมาคืน จำเลยอุทธรณ์คำสั่งศาลของโจทก์ ซึ่งคณะกรรมการอุทธรณ์พิจารณาแล้วยกอุทธรณ์ จำเลยจึงฟ้องโจทก์ต่อศาลปกครอง ซึ่งศาลปกครองสูงสุดพิพากษาแล้วยกฟ้อง มีปัญหาต้องวินิจฉัยตามอุทธรณ์ของจำเลยว่า จำเลยใช้สิทธิเบิกค่าเช่าบ้านข้าราชการโดยสุจริตและคดีขาดอายุความแล้วหรือไม่ เห็นว่าตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖ บัญญัติให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลทุกคนกระทำโดยสุจริต โจทก์จึงมีภาระการพิสูจน์ว่าจำเลยกระทำการไม่สุจริตอย่างไร จากคำฟ้องของโจทก์ ไม่ปรากฏว่าจำเลยมีพฤติการณ์

ที่ส่อไปในทางที่ไม่สุจริตในการเบิกค่าเช่าบ้านอย่างไร คงได้ความเพียงแต่ว่าจำเลยระบุในคำร้องขอย้าย ได้แสดงความประสงค์ว่าต้องการที่จะเบิกค่าขนย้ายและขอเบิกค่าเช่าบ้าน เมื่อจำเลยได้ย้ายมาปฏิบัติหน้าที่สำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ จังหวัดขอนแก่นแล้ว จำเลยได้ใช้สิทธิเบิกค่าเช่าบ้าน จากสำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ ๔ หน่วยงานของโจทก์ตั้งแต่เดือนธันวาคม ๒๕๔๗ อันเป็นเหตุ ให้โจทก์กล่าวอ้างว่าจำเลยไม่มีสิทธิเบิกค่าเช่าบ้านราชการเท่านั้น ข้อเท็จจริงจึงต้องฟังว่า การที่จำเลย เบิกค่าเช่าบ้านราชการจึงเป็นไปโดยความเชื่อโดยสุจริต แม้ต่อมาโจทก์จะมีคำสั่งเพิกถอนการเบิกค่าเช่า บ้านข้าราชการของจำเลย แต่การคืนเงินนั้น พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.๒๕๓๙ มาตรา ๕๑ วรรคสี่ บัญญัติให้นำบทบัญญัติว่าด้วยลาภมิควรได้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้ บังคับโดยอนุโลม เมื่อข้อเท็จจริงฟังได้ตามที่วินิจฉัยข้างต้นว่าการที่จำเลยรับเงินไปจากโจทก์จึงเป็นการ ได้มาโดยปราศจากมูลอันจะอ้างกฎหมายได้และเป็นทางให้โจทก์เสียเปรียบ กรณีจึงเป็นเรื่องที่โจทก์ ใช้สิทธิฟ้องเรียกทรัพย์สินในฐานะลาภมิควรได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๔๐๖ ฉะนั้น จึงอยู่ในข้อบังคับของกำหนดอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๑๙ ที่โจทก์ ต้องใช้สิทธิฟ้องร้องเรียกคืนจากจำเลยภายใน ๑ ปี นับแต่โจทก์รู้ว่าตนมีสิทธิเรียกคืน เมื่อข้อเท็จจริง ได้ความว่าโจทก์ทวงถามให้จำเลยคืนเงินดังกล่าวเมื่อวันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๕๓ แต่โจทก์ฟ้องคดีนี้เมื่อวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๖๐ คดีโจทก์จึงขาดอายุความตามบทบัญญัติกฎหมายดังกล่าวที่ศาลชั้นต้นพิพากษามานั้น ศาลอุทธรณ์ภาค ๔ ไม่เห็นฟ้องด้วย อุทธรณ์ของจำเลยฟังขึ้น พิพากษากลับ ให้ยกฟ้อง ให้โจทก์ใช้ ค่าฤชาธรรมเนียมทั้งสองศาลแทนจำเลย โดยกำหนดค่าทนายความ ๖,๐๐๐ บาท

โจทก์ไม่เห็นฟ้องด้วยกับคำพิพากษาดังกล่าว จึงขอฎีกาต่อคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ ภาค ๔ ดังกล่าว ในข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายโดยขอถือเอาคำพิพากษาของศาลชั้นต้นเป็นส่วนหนึ่งของฎีกาของโจทก์ด้วย ดังจะกล่าวต่อไปนี้

ที่ศาลอุทธรณ์ภาค ๔ วินิจฉัยว่า โจทก์มีการกระทำการพิสูจน์ว่าจำเลยกระทำการไม่สุจริต ใดๆ จากคำฟ้องของโจทก์ไม่ปรากฏว่าจำเลยมีพฤติการณ์ที่ส่อไปในทางที่ไม่สุจริตในการเบิกเงินค่าเช่า บ้านอย่างไรรั้น โจทก์ขอเรียนว่าตามคำฟ้องหน้า ๓ บรรทัดที่ ๒๑ โจทก์ระบุไว้ในคำฟ้องแล้วว่าจำเลย เบิกค่าเช่าโดยไม่มีสิทธิเบิกได้และโดยมิชอบ ซึ่งคำว่ามิชอบ มีความหมายทำนองเดียวกับคำว่าไม่สุจริต ประกอบกับจำเลยเป็นข้าราชการด้วยจึงใช้คำว่ามิชอบในการบรรยายฟ้องดังกล่าว อีกทั้งตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๕๔ ได้ให้ความหมายของคำว่า “สุจริต” หมายถึงความประพฤติชอบ ดังนั้น คำว่าไม่สุจริตจึงมีความหมายว่าความประพฤติมิชอบ ทั้งโจทก์ก็บรรยายเหตุแห่งความมิชอบ หรือไม่สุจริตก่อนหน้านั้นแล้วว่าจำเลยยื่นคำร้องแสดงความประสงค์ขอย้ายจากกลุ่มตรวจสอบคุณภาพ ยาสัตว์ สำนักตรวจสอบคุณภาพสินค้าปศุสัตว์จังหวัดปทุมธานีมาที่สำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัย ที่ ๔ หรือสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดขอนแก่น โดยขอเบิกค่าขนย้ายและขอเบิกค่าเช่าบ้าน (คำฟ้องหน้าที่ ๒ บรรทัดที่ ๒๐ และ ๒๑) ซึ่งต่อมาจำเลยได้รับอนุมัติให้ย้ายมาดำรงตำแหน่งสำนักสุขศาสตร์สัตว์และ สุขอนามัยที่ ๔ จังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นขอย้ายเฉพาะรายตามความประสงค์ของจำเลย อีกทั้งโจทก์ ก็บรรยายแล้วว่าจำเลยมีเคสสถานของภริยาที่พ้ออาศัยอยู่ร่วมกันได้ในท้องที่อำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น ประกอบกับตามสำเนาคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด ระบุคำวินิจฉัยของศาลปกครองชั้นต้นว่า

คำสั่งอนุมัติให้ผู้ฟ้องคดี (จำเลยในคดีนี้) เบิกค่าเช่าบ้านราชการและดำเนินการเบิกค่าเช่าบ้านแก่ผู้ฟ้องคดี ไปเป็นเงินจำนวน ๑๘๗,๕๐๐ บาท เป็นคำสั่งปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งโจทก์ได้แนบ คำพิพากษานั้นมาพร้อมกับคำฟ้องแล้ว อันถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของคำฟ้องนี้ และในทางนำสืบของโจทก์ ประกอบกับการถามค่านพยานจำเลยก็ปรากฏแล้วว่าจำเลยกระทำโดยมิชอบหรือไม่สุจริตอย่างไรแล้ว อาทิจำเลยขอเบิกค่าเช่าบ้านทั้งที่เป็นการขอย้ายเฉพาะรายตามคำร้องขอของตนเอง จำเลยมีเหตุผลของภริยาที่พ้ออยู่อาศัยร่วมกันได้ในท้องที่อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น จำเลยรับราชการมานาน ย่อมทราบระเบียบการเบิกค่าเช่าบ้าน เป็นต้น จึงถือว่าโจทก์ได้พิสูจน์แล้ว จึงไม่ใช่ลางมิควรได้ เพราะจำเลยรู้อยู่แล้วตั้งแต่แรกว่าไม่มีสิทธิเบิกได้ซึ่งเกิดจากการกระทำของจำเลยที่ระบุในคำร้องว่าขอเบิกค่าเช่าบ้านและไม่เปิดเผยข้อมูลว่ามีเหตุผลของภริยาที่พ้ออยู่อาศัยร่วมกันได้ในท้องที่อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

นอกจากนี้ศาลอุทธรณ์ภาค ๔ วินิจฉัยว่า โจทก์ทวงถามให้จำเลยคืนเงินดังกล่าว เมื่อวันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๕๓ แต่โจทก์ฟ้องคดีนี้เมื่อวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๖๐ คดีโจทก์จึงขาดอายุความนั้น โจทก์ขอเรียนว่าเรื่องนี้เป็นการใช้สิทธิติดตามเอาทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๓๖ ซึ่งไม่มีอายุความ จึงไม่อาจนำบทบัญญัติว่าด้วยลางมิควรได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาบังคับใช้ตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.๒๕๓๙ วรรคสี่ ได้ ซึ่งคดีนี้หลังจากที่โจทก์ได้มีหนังสือทวงถามนั้นสิทธิเรียกร้องนั้นต้องไม่มีข้อโต้แย้งกันอยู่หรือต้องเด็ดขาดเสียก่อนแล้วจึงจะเริ่มนับอายุความได้ ซึ่งคดีนี้หลังจากที่โจทก์ได้มีหนังสือเพิกถอนคำสั่งอนุมัติค่าเช่าบ้าน และเรียกเงินคืน จำเลยได้อุทธรณ์โต้แย้งคำสั่งต่อคณะกรรมการของโจทก์ต่อมาจำเลยได้ฟ้องโจทก์ ต่อศาลปกครอง และอุทธรณ์ต่อศาลปกครองสูงสุดตามลำดับ ดังนั้น ในวันที่มีการทวงถามนั้น สิทธิเรียกร้องของโจทก์จึงยังไม่เด็ดขาดยังมีข้อโต้แย้งกันอยู่ จึงไม่อาจเริ่มนับอายุความจากวันดังกล่าวได้ ซึ่งคดีนี้จำเลยให้การต่อสู้เพียงว่าอายุความเริ่มนับตั้งแต่วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓ อังเป็นวันทวงถามเท่านั้น ถือว่าจำเลยไม่ได้ให้การต่อสู้ในเรื่องนี้ไว้

ด้วยข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายดังกล่าวมาข้างต้น ฟ้องโจทก์จึงไม่ขาดอายุความแต่อย่างใด จึงขอประทานต่อศาลฎีกาได้โปรดพิจารณาและพิจารณาและพิพากษากลับคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ภาค ๔ และพิพากษายืนตามคำพิพากษาของศาลชั้นต้น รวมทั้งให้จำเลยชดใช้ค่าฤชาธรรมเนียมและค่าทนายความทุกชั้นศาลแทนโจทก์ด้วย

๓.๖ ผลการพิจารณาการขออนุญาตฎีกาคดี

วันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๒ ศาลแขวงขอนแก่นได้นัดฟังคำสั่งศาลฎีกา ผู้รับมอบฉันทะ โจทก์ (ผู้ขอรับการประเมิน) ผู้รับมอบฉันทะทนายโจทก์ และทนายจำเลยมาศาล อ่านคำสั่งศาลฎีกา ให้คู่ความฟังแล้ว

ศาลฎีกามีคำสั่งอนุญาตให้โจทก์ฎีกาและรับฎีกา จึงให้จำเลยยื่นคำแก้ฎีกาภายใน ๑๕ วัน นับนับแต่วันนี้ มิฉะนั้นถือว่าไม่ติดใจยื่นคำแก้ฎีกาโดยจะรวบรวมถ้อยคำสำนวนส่งศาลฎีกาต่อไป

๓.๗ แนวคำพิพากษาที่อ้างอิงในการต่อสู้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๖๘/๒๕๑๐ โจทก์ฟ้องเรียกหนี้สินเกี่ยวกับจำเลยที่ ๑ ชื่อของเชื่อไปจากบริษัท ส. มิใช่ฟ้องขอให้ชำระหนี้ฐานลามิควรรได้ ถึงแม้โจทก์จะเขียน ฟ้องตั้งรูปคดีเป็นประการใดก็ตาม แต่กรณีตามฟ้องของโจทก์เป็นเรื่องฟ้องเรียกหนี้สินที่ค้างชำระเกี่ยวกับจำเลยชื่อเชื่อ นำสุราไปจากบริษัท ส. ฟ้องของโจทก์จึงขาดอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๖๕ (๑)

จำเลยที่ ๑ เป็นบริษัทจำกัด และตามฟ้องก็ฟ้องเรียกทรัพย์สิน จากจำเลยฐานลามิควรรได้ เนื่องจากจำเลยยึดถือทรัพย์สินเหล่านั้นไว้โดยปราศจากมูลอันจะอ้างกฎหมายได้ จึงต้องถือว่าของเหล่านั้น ตกอยู่ในความยึดถือครอบครองของจำเลยที่ ๑ เท่านั้น จำเลยที่ ๒ ที่ ๓ ซึ่งเป็นประธานกรรมการและกรรมการผู้จัดการมิได้ยึดถือครอบครองทรัพย์สินเป็นการส่วนตัวแต่อย่างใด จึงไม่ต้องรับผิดชอบร่วมกับจำเลยที่ ๑

ฎีกาโจทก์มิได้กล่าวโดยชัดแจ้งว่า โจทก์จะได้ดอกเบี้ย ตั้งแต่ เดือนพฤศจิกายน ๒๕๐๒ ด้วยเหตุใดจึงไม่ชอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา ๒๔๙ ศาลฎีกาไม่รับวินิจฉัย คำให้การข้อ ๓ จำเลยยกอายุความขึ้นต่อสู้โดยชัดแจ้งว่า ฟ้องข้อ ๓ ของโจทก์ขาดอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๖๕(๑)(๑๗) ซึ่งเป็นเรื่องชื่อของเชื่อ ส่วนคำให้การข้อ ๒ ซึ่งจำเลยให้การต่อสู้เกี่ยวกับฟ้องข้อ ๔ นั้น จำเลยให้การว่าทรัพย์สินไปตกอยู่ที่จำเลยที่ ๑ และโจทก์ขอมาในคำขอท้ายฟ้องข้อ ๑ ให้จำเลยใช้เงินค่าทรัพย์สินฐานลามิควรรได้ จำเลยขอต่อสู้และตัดฟ้องว่า โจทก์ไม่มีสิทธิและอำนาจขอให้จำเลยใช้ค่าทรัพย์สินได้ตามกฎหมายเพราะไม่ใช่เรื่องการซื้อขายทรัพย์สินหรือเรื่องละเมิดหรือในกรณีพิพาทที่จะฟ้องร้องเอาเงินได้ตามกฎหมายแต่เป็นเรื่องลามิควรรได้ และในเรื่องลามิควรรได้ โจทก์ก็ไม่มีสิทธิหรืออำนาจฟ้องขอให้จำเลยใช้ค่าทรัพย์สิน ดังนี้ เห็นว่า จำเลยไม่ได้ยกอายุความขึ้นสู้ในเรื่องลามิควรรได้เลย โจทก์บรรยายฟ้องแล้วว่าจำเลยที่ ๑ ได้รับขวด หีบและกระสอบไปโดยไม่มีมูลอันจะอ้างกฎหมายได้ จึงเป็นการได้ในฐานลามิควรรได้ ซึ่งตามธรรมดาที่จะฟ้องขอให้คืนตัวทรัพย์สินก่อนเมื่อไม่สามารถคืนได้ จึงให้ใช้ราคาแทน แม้คำขอท้ายฟ้องจะมีได้ขอให้จำเลยคืนตัวทรัพย์สิน ก็ตามศาลก็ชอบที่จะพิพากษาให้จำเลยคืนตัวทรัพย์สิน ถ้าไม่สามารถ คืนได้ก็ให้ใช้ราคา ไม่เป็นการนอกเหนือหรือเกินคำขอ

บทที่ ๔

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

๔.๑ บทสรุป

จากการศึกษาดังที่ปรากฏในผลงานวิชาการเล่มนี้ จะเห็นได้ว่าศาลฎีกาของไทยมีคำพิพากษาเกี่ยวกับการใช้หลักกรรมสิทธิ์ติดตามเอาคืนทรัพย์สิน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๓๖ อยู่เป็นจำนวนมาก แต่แนวทางในการใช้สิทธิติดตามเอาคืนนั้น ยังมีความคลุมเครืออยู่ กล่าวคือ คำพิพากษาในหลายคดียอมให้โจทก์สามารถติดตามเอาทรัพย์สินซึ่งเป็นทรัพย์สินทั่วไปอย่างเงินตราได้ ทั้งที่หากจะพิจารณาตามลักษณะเฉพาะตัวของเงินตราแล้วนั้น การติดตามเอาเงินตราคืนย่อมเป็นไปได้ยาก เพราะการพิสูจน์เพื่อระบุตัวเงินที่โจทก์เป็นเจ้าของนั้นไม่อาจทำได้เลย นอกจากนี้ในบางคดีตามที่ได้ ยกคำพิพากษาของศาลฎีกามากกล่าวอ้างอิงไว้ในบทต้น ที่ศาลยังปรับใช้หลักกรรมสิทธิ์ในการเรียกคืนเงินตราซึ่งเป็นเงินฝากในบัญชีธนาคารอีกด้วย ข้อเท็จจริงเหล่านี้ก่อให้เกิดปัญหาในทางทฤษฎีว่าแท้จริงแล้วการใช้สิทธิติดตามเอาคืนภายใต้มาตรา ๑๓๓๖ นั้น การที่บุคคลจะใช้สิทธิโดยอ้างกรรมสิทธิ์นั้น จำเป็นต้องระบุตัวทรัพย์สินเป็นวัตถุแห่งสิทธิอันแน่ชัดได้ เช่น อสังหาริมทรัพย์ (บ้านและที่ดิน) หรือสังหาริมทรัพย์ เช่น รถยนต์ รถจักรยานยนต์ โคนกระป๋อง เป็นต้น แต่ในกรณีเรียกทรัพย์สินที่เป็นเงินตราการพิสูจน์ระบุตัวเงินที่ตนเป็นเจ้าของให้แก่ชัดนั้นเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยากโดยทั่วไปแล้วเมื่อมีการแสดงเจตนาโอนกรรมสิทธิ์และส่งมอบเงินตราให้แก่กันแล้ว กรรมสิทธิ์ย่อมโอนไปเสมอ แต่แนวคิดเรื่องการติดตามเอาคืนทรัพย์สินนั้น โดยหลักการฟ้องคดีโดยอ้างทรัพย์สินไม่ได้นำมาซึ่งการติดตามเอาทรัพย์สินโดยเฉพาะเจาะจงคืน ในกรณีเงินตราจึงเป็นการคืนเงินในมูลค่าที่เท่าเทียมกันแทนการคืนเงินตราโดยเฉพาะเจาะจง การใช้สิทธิติดตามเอาคืนเงินตราตามแนวทางที่ปรากฏในคำพิพากษาศาลฎีกานั้น อาจตั้งข้อสังเกตได้ว่าศาลเลือกนำหลักกรรมสิทธิ์มาปรับใช้เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม เนื่องจากการฟ้องคดีโดยอ้างหลักกรรมสิทธิ์นั้นไม่มีอายุความ แม้ว่าการปรับใช้หลักกรรมสิทธิ์ในการติดตามเอาคืนเงินตราโดยไม่จำเป็นต้องคืนตัวเงินเดิมนั้นอาจจะไม่สอดคล้องตามทฤษฎีกรรมสิทธิ์ที่ใช้อยู่ในกฎหมายไทยปัจจุบันก็ตาม อย่างไรก็ตาม ภายใต้อำนาจการใช้สิทธิติดตามเอาคืนทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๓๖ ควรต้องตีความอย่างเคร่งครัดตามทฤษฎีให้ครอบคลุมเฉพาะทรัพย์สินที่ระบุเจาะจงได้ชัดเจน กล่าวคือเจ้าของสามารถพิสูจน์ทราบความเป็นเจ้าของได้อย่างแน่ชัด

สำหรับกรณีการใช้สิทธิเรียกทรัพย์สินฐานลามิควรรได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๔๐๖ นั้น เจ้าของทรัพย์สินต้องใช้สิทธิเรียกคืนภายในกำหนด ๑ ปี นับแต่เวลาที่ฝ่ายผู้เสียหายรู้ว่าตนมีสิทธิเรียกคืน หรืออายุความ ๑๐ ปี นับแต่เวลาที่สิทธินั้นได้เกิดขึ้น (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๑๙)

๔.๒ ข้อเสนอแนะ

ผลงานวิชาการฉบับนี้ที่ได้นำเอาผลจากคดีหมายเลขดำที่ ๒๒๐/๒๕๖๑ หมายเลขแดงที่ ๒๗๐๗/๒๕๖๑ มาเป็นกรณีศึกษา เพราะเห็นว่าประเด็นที่น่าสนใจหลายประการ กล่าวคือคดีดังกล่าว โจทก์ได้ยกข้อสู้ในชั้นศาลว่าจำเลยต้องคืนทรัพย์สิน (เงิน) ให้แก่โจทก์เต็มตามจำนวนที่ได้รับไป ส่วนจำเลยยกข้อต่อสู้ในชั้นศาลว่าตนรับไปโดยสุจริตจึงไม่จำต้องคืน ซึ่งศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาให้โจทก์ชนะคดี “เทียบคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๘๙๔/๒๕๖๑ คดีนี้โจทก์ฟ้องขอให้จำเลยคืนเงินเบี้ยหวัดเงินช่วยค่าครองชีพผู้รับเบี้ยหวัดบ้านานาญ เงินบ้านานาญ และเงินบำเหน็จดำรงชีพที่โจทก์จ่ายให้แก่จำเลยไป โดยจำเลยไม่มีสิทธิจะรับเงินดังกล่าว เนื่องจากจำเลยปิดบังไม่ให้โจทก์ทราบว่าจำเลยกลับเข้ารับราชการ ซึ่งเป็นตำแหน่งที่มีสิทธิได้รับบำเหน็จบ้านานาญตามพระราชบัญญัติบำเหน็จบ้านานาญข้าราชการส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ ๖) พ.ศ.๒๕๕๓ เมื่อข้อเท็จจริงฟังได้ตามฟ้อง จึงเป็นกรณีที่โจทก์เบิกจ่ายเงินเบี้ยหวัดจ่ายให้แก่จำเลยโดยสำคัญผิดว่าจำเลยมีสิทธิได้รับการได้รับเงินเบี้ยหวัดของจำเลยไปจากโจทก์จึงเป็นการรับโดยไม่ชอบซึ่งไม่ใช่กรณีที่โจทก์เบิกจ่ายเงินเบี้ยหวัดแก่จำเลยเพื่อชำระหนี้เพราะเป็นเรื่องจำเลยขอรับสวัสดิการจากหน่วยงานของรัฐจำเลยต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบของทางราชการ ดังนี้ แม้เงินที่จำเลยจะได้รับไปจะเป็นการได้มาโดยปราศจากมูลอันจะอ้างกฎหมายได้ แต่เมื่อเป็นการได้มาโดยไม่ชอบก็ไม่ใช่เรื่องลามิควรรได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๔๐๖ โจทก์ในฐานะเจ้าของเงินที่ส่งมอบให้จำเลยไปโดยสำคัญผิดย่อมมีสิทธิติดตามเอาเงินของโจทก์คืนจากจำเลยผู้ไม่มีสิทธิจะได้รับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๓๓๖ ซึ่งไม่มีกำหนดอายุความ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๗๓๐/๒๕๖๐วินิจฉัยแนวเดียวกัน)” แต่ศาลอุทธรณ์กลับคำพิพากษาศาลชั้นต้น ยกฟ้องโจทก์ โจทก์จึงขออนุญาตฎีกาต่อศาลฎีกา และศาลฎีกาอนุญาตและรับฎีกาไว้พิจารณา โดยเห็นว่า ฎีกาของโจทก์เป็นปัญหาสำคัญที่ศาลฎีกาควรวินิจฉัย

จึงข้อเสนอแนะว่าเพื่อมิให้เกิดกรณีเช่นนี้อีกต่อไปในอนาคตเพราะไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด เจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องตลอดจนข้าราชการผู้ขอเบิกเงินค่าเช่าบ้านข้าราชการ ไม่ว่าจะป็นกองคลัง เจ้าหน้าที่ฝ่ายการเงินของหน่วยงานต่างๆ คณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงค่าเช่าบ้านตลอดจนตัวข้าราชการผู้ขอใช้สิทธิเบิกค่าเช่าบ้านด้วย ควรต้องใช้ความระมัดระวัง ในการตรวจสอบข้อกฎหมาย ข้อเท็จจริงและเอกสารให้รอบคอบละเอียดถี่ถ้วน ก่อนเสนอขออนุมัติให้เบิกจ่ายเงินออกไป เพราะถ้าถึงขั้นการเรียกเงินคืนไม่ใช่เรื่องง่าย หากมีการปฏิเสธก็จำเป็นต้องฟ้องร้องต่อศาลดังเช่นคดีนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากพบว่ามีการเบิกจ่ายผิดเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องอาจต้องรับผิดชอบ และที่สำคัญ

หากพบว่าเป็นการเบิกจ่ายเงินโดยทุจริตอาจถูกดำเนินการทางวินัยและอาญาได้ จึงต้องใช้ความระมัดระวังเป็นอย่างมาก

บรรณานุกรม

๑. หนังสือ

- จิตติ ติงคภักดิ์. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ ๒ มาตรา ๓๕๔ ถึง ๕๔๒ ว่าด้วยมูลหนี้. พิมพ์ครั้งที่ ๔
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๓
- มานิตย์ จุมปา. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยทรัพย์สิ้น. พิมพ์ครั้งที่ ๘ ฉบับปรับปรุง
แก้ไข กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๖
- สมจิตร ทองศรี. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยทรัพย์. พิมพ์ครั้งที่ ๒
กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, ๒๕๕๙
- วารีย์ นาสกุล. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย ละเมิด การจัดการงานนอกสั่ง และลาภมิควรได้.
กรุงเทพมหานคร : หสนวิบูลกิจการพิมพ์, ๒๕๔๔
- สุมาลี วงษ์วิฑิต. กฎหมายว่าด้วยละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลาภมิควรได้. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ครั้งที่ ๒๕๕๘
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๖
- ไพจิตร บุญญพันธ์. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย ละเมิด การจัดการงานนอกสั่ง และลาภมิควรได้.
พิมพ์ครั้งที่ ๒ กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, ๒๕๒๖
- ชูศักดิ์ ศรีนิล. ตำราประกอบการศึกษากฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลาภมิควรได้.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๖

๒. กฎหมาย

- ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
ข้อกำหนดประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการอนุญาตฎีกาในคดีแพ่ง พ.ศ.๒๕๕๘
คู่มือการส่งเรื่องให้อัยการฟ้องคดีแพ่ง
พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.๒๕๓๙
พระราชกฤษฎีกาค่าเช่าบ้านข้าราชการ พ.๒๕๒๗ และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม

คำพิพากษาศาลฎีกา

ศูนย์ข้อมูลกฎหมายกลาง สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

๓. เอกสารอิเล็กทรอนิกส์

Public law.net

The supreme court case division, The supreme court of thailand

<https://deka.in.th>

<https://www.hi-in.facebook.com>

<https://dictionary.sanook.com>

ภาคผนวก